

Data recepció: 03/05/2010
Data d'acceptació: 22/05/2010
ISSN: 2172-587X. Núm. 1, 2010
<http://www.innovib.cat>

Anàlisi d'una experiència d'aprenentatge col·laboratiu en un entorn virtual en l'àmbit de l'ensenyament superior

An analysis of a collaborative learning experience in a virtual environment in higher education

Análisis de una experiencia de aprendizaje colaborativo en un entorno virtual en el ámbito de la enseñanza superior

Margalida Barceló i Taberner, mbarcelo@dginnova.caib.es

Servei de Formació del Professorat. Conselleria d'Educació i Cultura de les Illes Balears

Enric Serra i Casals, enric.serra@uab.cat

Servei d'Idiomes. Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

L'objectiu d'aquest treball és analitzar una experiència real d'aprenentatge col·laboratiu a través d'un entorn virtual en l'àmbit de l'ensenyament superior. S'hi estudia un aspecte fonamental, la interacció entre dos aprenents que realitzen un treball en equip, i se'n comenten i valoren els aspectes rellevants, des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu. Més enllà de l'estudi de l'experiència concreta, els resultats de la qual poden no ser extrapolables a altres casos, es proven de determinar les condicions perquè situacions d'aprenentatge similars puguin ser reeixides. El treball es considera de gran interès perquè, per una banda, es constata que la formació virtual s'ha anat estenent a la universitat i fora de la universitat massa sovint sota l'enlluernament dels seus aspectes més vistosos i epidèmics, com poden ser els que es relacionen amb l'emergència de les noves tecnologies, sense que hi hagi hagut una veritable reflexió pedagògica. I, per altra banda, cal considerar els canvis que ha suposat l'espai europeu d'educació superior (EEES), que implica una transformació de les estructures università-

ries que cerquen, sobretot, potenciar les competències dels estudiants (bàsiques o específiques) a fi que puguin respondre amb èxit a tota mena d'exigències personals, socials i laborals pròpies del s.XXI.

Paraules clau

aprenentatge en grup, ensenyament a distància, aplicació informàtica, ensenyament superior, treball en equip, interacció

Abstract

The goal of this paper is to analyse a real collaborative learning experience in a virtual environment in the area of higher education. The study examines one fundamental aspect - the interaction between two students who are working as a team - and comments and assesses the most relevant aspects from a quantitative and qualitative point of view. Beyond studying this specific experience, the results of which cannot be extrapolative to other cases, the study attempts to determine the conditions in which similar learning

situations can be considered successful. This analysis can be considered of interest because, on the one hand, it can be seen that virtual education is becoming a part of education at universities and outside them in an overly superficial manner through its showiest and shallowest aspects, such as many of those related to the emergence of new technologies, without any true pedagogical reflection devoted to them. On the other hand, it is necessary to consider the changes brought about by the European Higher Education Area (EHEA), which involves a transformation of university structures and seeks, above all, to promote students' competences (basic or specific) so that they can respond successfully to any kind of personal, social and professional demand typical of the twenty-first century.

Keywords

group learning, distance study, computer application, higher education, group work, interaction

Resumen

El objetivo de este trabajo es analizar una experiencia real de aprendizaje colaborativo a través de un entorno virtual en el ámbito de la educación superior. Se estudia un aspecto fundamental, la interacción entre dos estudiantes que realizan un trabajo en

equipo, y se comentan y valoran los aspectos más relevantes, desde un punto de vista cuantitativo y cualitativo. Más allá del estudio de la experiencia concreta, cuyos resultados pueden no ser extrapolables a otros casos, se intentan determinar las condiciones según la cuáles otras situaciones de aprendizaje similares podrían ser consideradas de éxito. Este análisis puede considerarse de interés porque, por una parte, se constata que la formación virtual se ha ido incorporando a la universidad y fuera de ella de una forma demasiado superficial a través de sus aspectos más vistosos y epidérmicos, como muchos de los relacionados con la emergencia de las nuevas tecnologías, sin que se lleve a cabo una verdadera reflexión pedagógica. Y, por otra parte, cabe considerar los cambios que ha producido el espacio europeo de educación superior (EEES), que implica una transformación de las estructuras universitarias que buscan, sobre todo, potenciar las competencias de los estudiantes (básicas o específicas) para que puedan responder con éxito a todo tipo de exigencias personales, sociales y laborales propias del siglo XXI.

Palabras clave

aprendizaje en grupo, enseñanza a distancia, aplicación informática, enseñanza superior, trabajo en equipo, interacción

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Objectiu

L'objectiu d'aquest treball és analitzar una experiència real d'aprenentatge col·laboratiu a través d'un entorn virtual en l'àmbit de l'ensenyament superior. S'hi estudia un aspecte fonamental, la interacció entre dos aprenents que realitzen un treball en equip, i se'n comenten i valoren els aspectes rellevants, des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu. Tal com indica Barberà, Badia i Mominó:

"(...) la interacción debe ser considerada como un punto clave en el desarrollo y análisis de contextos virtuales que proporcionen experiencias de enseñanza y aprendizaje de calidad. [...] Vigotski (1978), así como también otros muchos autores, ya recalcó hace

tiempo que la interacción es uno de los componentes más importantes de cualquier experiencia de aprendizaje." (2001, 157-185)

Més enllà de l'estudi de l'experiència concreta, els resultats de la qual poden no ser extrapolables a altres casos, es proven de determinar les condicions perquè situacions d'aprenentatge similars puguin ser reeixides. Prenem en consideració el que exposa Gros:

"En la mayoría de estudios iniciales se ha investigado la colaboración a partir de los datos cuantitativos de las intervenciones [...] sin entrar en el contenido de la interacción y las consecuencias respecto al aprendizaje de los estudiantes. [...] nos parece que es muy importante estudiar las condiciones que favorecen el aprendizaje colaborativo y el diseño de entornos que permitan alcanzarlo." (2004, p.12-13)

1.2. Dos aprenents

Els dos aprenents implicats en l'experiència, Margalida Barceló i Taberner (MB en endavant)¹ i Enric Serra i Casals (ES en endavant)² no són altres que els autors d'aquest estudi. Cal deixar clar, abans d'entrar en matèria,

1) que l'interès per analitzar la seva pròpia interacció va sorgir un temps després que s'hagués produït, per la qual cosa el seu desenvolupament no va ser condicionat en absolut per l'objectiu d'estudiar-la, ja que es tracta d'una observació totalment diferida i

2) que, si bé l'exercici d'analitzar les pròpies interaccions no ha estat fàcil als seus protagonistes per un elemental sentit del pudor i per l'aspiració que es desprenguessin de l'anàlisi unes conclusions rigoroses i poc subjectives, el consideren un exercici legítim: a) perquè entenen, d'una banda, que el fet de ser dues persones aporta les garanties d'objectivitat necessàries a l'anàlisi i b) perquè entenen, d'una altra banda, que són precisament ells, els responsables i autors de la interacció, els coneixedors privilegiats de tota una colla d'aspectes fonamentals per a l'anàlisi del complex procés comunicatiu desenvolupat (intencions, sentiments, generació real d'aprenentatge, etc.) que no seria gens senzill conèixer des de fora. En qualsevol cas, la publicació íntegra de la interacció, que s'ofereix en annex, pot permetre a altres observadors, des d'una distància més gran, discutir les conclusions presentades i treure'n, si fa al cas, de noves.

Pel que fa a algunes característiques rellevants del perfil dels protagonistes de la interacció, MB té experiència en formació virtual com a aprenent, al moment de prendre part en el procés formatiu que s'estudia, pel fet d'haver participat en alguns cursos de formació del professorat a distància, a través d'un entorn virtual, sobre aplicació de les TIC a les àrees de llengua i d'humanitats, programari divers, l'entorn WebCT i la tutoria telemàtica. Com a assessora de formació del professorat ha dissenyat i coordinat alguns seminaris semipresencials de curta durada sobre educació intercultural, planificació lingüística als centres edu-

catius, didàctica del patrimoni i aplicació de les TIC a les àrees de llengua i de socials.

ES, al seu torn, té experiència en formació virtual com a aprenent a partir de la realització d'un curs de postgrau de disseny de materials didàctics multimèdia per a entorns virtuals d'aprenentatge a la UOC. En el terreny professional, d'altra banda, és autor d'un projecte interuniversitari adreçat a afavorir l'optimització de les destreses lingüístiques i comunicatives dels estudiants d'ensenyament superior³ i és responsable del NetCat: espai de formació lingüística a la xarxa (UAB), centre des del qual gestiona formació lingüística i comunicativa per mitjà d'un entorn virtual.

Així doncs, tots dos aprenents tenen experiència com a alumnes i formadors o gestors en processos d'aprenentatge virtual, i, a més, un interès destacat per la formació per mitjà d'Internet i per les condicions perquè aquesta formació sigui òptima i de qualitat. No hem d'oblidar, però, que MB i ES no són, segons la denominació de Monereo "nadius tecnològics", sinó "emigrants tecnològics", és a dir persones "representants del segle XX" que, per una qüestió purament generacional, tenen més aviat una "ment lletrada" que una "ment virtual" i han d'emigrar paulatinament d'una cultura sustentada en els llibres a una nova tecnologia digital (2005, p. 9).

En relació amb l'experiència concreta que s'exposa en aquest treball és fonamental, d'altra banda, que són persones professionalment i vocacionalment interessades en tot allò que fa referència a la llengua, la comunicació i les dinàmiques d'interacció en comunitats virtuals d'aprenentatge.

En una última consideració sobre els aprenents, cal destacar que diverses característiques personals prèvies a la seva coneixença (que es produeix en constituir-se el grup de treball) els configuren com a dues persones que ja convergeixen en diverses qüestions abans de posar-se en contacte. Perquè ja tenen, com hem vist, interessos professionals semblants, unes percepcions similars sobre com ha de ser un procés d'aprenentatge reeixit i, fins i tot, com ells mateixos van

- 1) Nascuda a Porreres (Mallorca) el 1962, és llicenciada en filologia catalana per la Universitat de les Illes Balears i professora de llengua i literatura catalanes de secundària i batxillerat. Des de 1998 treballa com a assessora de formació del professorat de l'àmbit social i lingüístic en un Centre del Professorat (CEP) de les Illes Balears.
- 2) Nascut a Barcelona el 1964, és llicenciat en filologia catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona, i treballa en l'àmbit de la gestió de la formació en un servei lingüístic universitari de Catalunya.
- 3) Es tracta del projecte *Argumenta: comunicació universitària eficaç*, realitzat amb el suport de nou serveis lingüístics universitaris catalans i concretat en la producció d'un material didàctic multimèdia per a entorn virtual d'aprenentatge amb el suport del DURSI de la Generalitat de Catalunya.

descobrint a mesura que avança la interacció, uns referents ideològics, generacionals i un determinat coneixement del món propers. La trobada en un mateix grup de treball de dues persones amb aquestes *coincidències* no es pot considerar un fet totalment fortuït: tots dos aprenents han vist, en el moment de posar-se en contacte, alguna intervenció de l'altre al fòrum del curs i n'han pogut percebre alguna afinitat.⁴ En qualsevol cas, hem de considerar aquestes *coincidències* prèvies entre els aprenents com un factor facilitador de l'aprenentatge. Tal com indica Guitert i Giménez (2005) la interdisciplinarietat dels membres d'un equip de treball virtual aporta riquesa i qualitat del producte resultant, però "...dificulta molt més el procés de treball que no pas si el grup treballa amb homogeneïtat de perfils professionals, de formació..." (Guitert i Giménez, 2005, p. 75) com és el cas de l'experiència analitzada.⁵

1.3. Un context d'aprenentatge

El context d'aprenentatge on es troben MB i ES, juntament amb una vintena més d'estudiants, és el postgrau d'Educació Plurilingüe de la Universitat de Barcelona,⁶ en la seva tercera edició, la primera oferta als aprenents per l'organització com a semipresencial, amb un fort component de virtualitat. Val a dir que, d'entrada, el fet que es tracti d'una formació a distància basada en la Comunicació Mediada per Ordinador (CMO) no és apreciat per MB i ES des del punt de vista de l'expectativa d'un dèficit, com si la formació hagués de ser un ensenyament *minvat*, sinó tot al contrari. Ardizzone i Rivoltella es refereixen al tòpic esmentat:

"La idea implícita es que la enseñanza a distancia y el *e-learning* son *enseñanza presencial menos algo* [...]: en consecuencia, si la presencia constituye el estándar de calidad para la enseñanza y el aprendizaje, la formación que prescindiera de ella será una formación de segunda elección, no de calidad (...)" (Ardizzone i Rivoltella, 2004, p. 138)

Tots dos aprenents perceben el fet com una oportunitat i entenen que és un factor positiu que les comunitats virtuals, a diferència de les tradicionals, siguin "comunidades de elección que reúnen personas que comparten unos mismos intereses, pasiones, temas, proyectos, objetos, ideas" i opinen que la CMO "facilita experiencias de relaciones sociales tan sustanciosas como complejas, y la interacción que posibilitan es diferente a la presencial, pero no por ello más limitada". (Domènech, Tirado i Vayreda, 2005, p. 123).

L'objectiu del postgrau citat és preparar els estudiants (professorat, tècnics i investigadors educatius) perquè puguin comprendre les característiques socials, lingüístiques i psicològiques de les situacions de multilingüisme i perquè puguin conèixer els processos d'aprenentatge plurilingüe i apreciar les característiques diferencials de les llengües, a més de la seva possible influència en els processos d'aprenentatge. I també, perquè coneguin i valorin models i programes educatius, metodologies i material didàctic per a l'educació plurilingüe i desenvolupin propostes didàctiques concretes adequades a diferents nivells.

La plataforma virtual del postgrau és l'entorn WebCT, un entorn d'ús molt estès en l'àmbit universitari arreu del món en el qual, a priori, es pot generar una interacció d'aprenentatge entre aprenents prou rica sempre que es donin unes oportunes condicions d'adequació. Cal remarcar que la utilització real que es fa de la plataforma virtual al postgrau és molt simple: les eines de comunicació utilitzades, per exemple, són el correu electrònic per a les comunicacions privades o d'abast reduït i el fòrum per a les comunicacions grupals (de diversa mena: acadèmiques o de contacte social entre els aprenents). Aquestes dues eines són asíncrones i permeten l'intercanvi de documents entre els participants. Cal observar que no es detecta una planificació acurada de l'ús de les eines de comunicació (el fòrum, per exemple, és concebut implícitament per l'organització com un espai secun-

4) ES proposa a MB constituir grup de treball sobretot perquè endevina en MB una certa afinitat ideològica en relació amb la defensa de les llengües minoritzades i un perfil d'aprenent proactiu.

5) Aprofitem aquesta nota per destacar que entre la bibliografia consultada per a la realització d'aquest estudi s'han tingut en compte diversos documents del grup de recerca TACEV, de la Universitat Oberta de Catalunya, coordinat per Montserrat Guitert, que té com a un dels seus objectius analitzar les interaccions que es donen entre aprenents en els espais d'aprenentatge.

6) MB es matricula al postgrau per millorar la seva formació inicial i per donar cos al bagatge acumulat per l'experiència personal com a formadora i consolidar aprenentatges que ha anat fent de forma més autònoma sobre els temes que s'hi tracten. La semipresencialitat del postgrau li permet poder seguir la formació des de Mallorca amb uns mínims desplaçaments a Barcelona, per assistir a les poques sessions presencials programades. ES, al seu torn, pren part al postgrau interessat per les qüestions relacionades amb l'acolliment lingüístic de la població immigrant, a fi de poder optimitzar la recepció dels estudiants estrangers universitaris dels quals gestiona la formació lingüística des del seu lloc de treball.

dari en el procés d'aprenentatge, malgrat els esforços constants dels aprenents per convertir-lo en l'eix del procés formatiu), ni tampoc una reflexió a fons sobre els rols dels diversos agents de la formació, ni una coherència global en la utilització dels espais virtuals. Alguns d'aquests aspectes, significativament, són posats de manifest per MB i ES al llarg de la seva interacció. Són interessants, en la línia de trobar un entorn virtual amb les eines adequades, les explicacions de Badia (98-101), en les quals ressenya diverses possibilitats de *groupware* (entorns col·laboratius telemàtics) que faciliten instruments per a la gestió de la informació i la comunicació virtuals, en sincronia o en asincronia. Una de les aplicacions a què fa referència, l'editor cooperatiu (99), que permet l'elaboració conjunta d'un document, hauria estat útil, per exemple, en l'experiència que aquí s'explica.

No es fan servir al postgrau, d'altra banda, espais de comunicació amb sincronia, espais específics per a la comunicació interna de grups d'aprenents⁷ o espais de comunicació no limitats a l'ús de la llengua escrita (com podrien ser els xats de veu o la videoconferència). Pel que fa a aquesta darrera qüestió, la reducció de la comunicació a l'ús de la llengua escrita (fet encara habitual, d'altra banda, en molts processos de formació virtual), condiciona decisivament la interacció entre els aprenents. Així, MB i ES han de fer un esforç notable de formalització per escrit dels seus pensaments i esmercen molt de temps, per exemple, en operacions que en alguns casos es podrien resoldre oralment en uns segons.⁸ Des d'aquest punt de vista, la interacció entre els aprenents s'ha de considerar un punt feixuga, per bé que la formalització escrita del pensament té la virtut, d'altra banda, de propiciar un guany de precisió i de rigor en el treball intel·lectual.

Pel que fa a altres aspectes de la plataforma virtual i el seu ús, cal dir també que permet accedir als materials didàctics del postgrau (que no són concebuts per a un aprenentatge virtual ric)⁹ i a les activitats, algunes de les quals són autoavaluatives.

1.4. Un treball en equip

En el context formatiu del postgrau indicat, l'experiència que aquí es reporta es produeix al segon mòdul, "Introducció a les llengües i les cultures dels nous immigrants", en el qual s'estudien alguns aspectes culturals i del sistema d'escriptura del món àrab i xinès i qüestions relacionades amb la fonologia, la morfologia i la sintaxi de les llengües del món. L'activitat d'avaluació principal del mòdul consisteix en un treball de recerca (que incideix en aspectes lingüístics i alhora sociolingüístics i socioculturals) sobre una de les llengües d'algun col·lectiu d'immigrants establert al país. La formadora que tutoritza el mòdul recomana que el treball es faci en equips de dues persones i virtualment:

"En red resulta más fácil logísticamente trabajar por parejas que en grupos grandes. Los alumnos solamente necesitan coordinarse con una persona, y a menudo el trabajo se desarrolla con mayor eficiencia." (Harasim, 2000, p.152). Tot amb tot, diversos alumnes del postgrau acaben treballant individualment.

L'opció per la realització d'una tasca d'aprenentatge en col·laboració (Harasim, 2000) està en consonància amb les tendències de treball actuals a la universitat, que prioritzen la participació activa dels alumnes en les modalitats d'aprenentatge col·laboratiu i cooperatiu, (Gairín i Monereo, 2004). abans que els formats didàctics expositius i instructius. Ara bé: la proposta d'un treball d'aquestes característiques no pot prescindir d'una reflexió a consciència sobre la seva significació i implicacions:

"Como señala Reeve (1998), el aprendizaje en línea en la enseñanza universitaria provoca mucho entusiasmo pero la formación ofrecida se centra, muy a menudo, en los aspectos superficiales sin proporcionar una profundización en los aspectos colaborativos." (Citat en Gros, 2004, p. 12)

7) Haurien estat, lògicament, molt adequats per a la realització del treball en col·laboració o, per exemple, per realitzar una assemblea dels aprenents del postgrau que finalment no pot tenir lloc perquè no es troba un espai virtual adient (vegeu els missatges 24 i 25).

8) Aquesta qüestió no és problemàtica per a MB i ES, que són filòlegs, però pot arribar a ser-ho per a alguns altres aprenents: "Al exigirse que la mayor parte de la comunicación entre estudiantes y profesor y de aquéllos entre sí se haga todavía a través de mensajes escritos, se están exigiendo habilidades de escritura superiores a las exigidas en la enseñanza cara a cara. Los individuos con escasas capacidades para este modo de constante expresión escrita pueden encontrarse en desventaja..." (García, 2001, p. 283).

9) Es tracta de dossiers en format *pdf* seguint un plantejament de lectura lineal tradicional, amb ben poca adequació a les potencialitats del mitjà (hipertext i hipermedia).

Altrament, el treball col·laboratiu és poca cosa més que un tòpic, el que estableix de manera simplista que un treball en equip és sempre més profitós que un d'individual, perquè els estudiants hi aprenen més que no ho farien pel seu compte.

Al treball col·laboratiu que es proposa a MB i ES i la resta d'aprenents del postgrau, es troben a faltar, precisament, diversos elements fonamentals com: uns criteris definits per a la composició dels equips de treball (no hi ha cap reflexió, per exemple, sobre si els grups han de tendir a ser homogenis o no) o l'existència d'un ventall d'eines o recursos amb l'objectiu d'ajudar el grup a crear-se i a consolidar-se, que són molt apropiats en contextos de formació virtual. Ens referim a estratègies perquè els aprenents es donin a conèixer per a una adequada constitució dels equips; pautes per a la presa d'acords del grup; acords sobre el grau de compromís necessari, sobre el grau de connectivitat, la temporalització, etc. Coincidim amb Harasim, Hiltz, Turoff i Teles (2000) quan indica que:

“Una vez se han formado los grupos, el profesor tiene que decidir si asigna roles y responsabilidades dentro del grupo. [...] Los alumnos pueden perder tiempo y energías identificando y asignando roles o no prever en absoluto la necesidad de estos roles. Los roles asignados por el profesor ayudan a los estudiantes a preparar las tareas con antelación y a invertir su tiempo de forma más eficaz.” (Harasim, Hiltz, Turoff i Teles, 2000, p. 204)

O quan indiquen que:

“En lugar de dejar que los alumnos se distribuyan la tarea, que cada uno haga una parte y luego las unan todas para el producto final, el instructor tiene que promover la interacción en varias etapas del trabajo en grupo, aunque algunas tareas se lleven a cabo de forma individual.” (Harasim *et al.*, 2000, p. 252).

Tot i les mancances de plantejament de l'activitat col·laborativa, el treball entre MB i ES acabarà sent una pràctica reeixida de treball en equip.

Mentre es realitza el treball, la tutoria té una funció assessora tant sobre aspectes formals com sobre aspectes de recerca i, un cop acabat, una funció avaluadora.¹⁰ Tot i que MB i ES n'haurien pogut requerir els consells i les orientacions al llarg del desenvolupament del treball, tots dos aprenents hi tenen una relació molt esporàdica (que es redueix a un contacte inicial, un de final de tramesa del treball i un de negociació d'un aspecte formal) perquè creuen en l'aprenentatge amb un màxim d'autonomia i els sembla profitós un aprenentatge entre iguals, que saben que potencia una gran quantitat d'habilitats (Escofet i Rodríguez, 2005).

Tot el treball es realitza dins l'espai de correu electrònic de WebCT, amb alguna intervenció lateral al fòrum comú del curs, que els aprenents no deixen de visitar regularment al llarg del procés formatiu com a espai de contacte amb les altres persones del postgrau.

En la realització del treball es produeix un intercanvi regular de missatges i de documents adjunts entre ES i MB des que el primer trenca el gel i proposa a la segona de treballar en equip. La interacció esdevinguda durant el procés de recerca es produeix en 40 dies, dins la temporalització prevista per l'organització, i els dos aprenents hi generen 46 missatges creuats, 18 dels quals contenen documents adjunts que recullen el creixement del treball fins a la formulació de la seva versió final.¹¹ Quan acaba el procés d'aprenentatge,¹² MB i ES han construït un treball sobre la llengua romanesa que és, posteriorment, ben valorat per la tutora.¹³

Un aspecte molt destacat de la tasca encomanada als aprenents és la seva naturalesa. Tal com s'indica a

10) L'avaluació se centra en el producte i no en el procés i no hi té cap incidència la valoració que els aprenents puguin fer del seu treball. Malgrat tot, l'autoavaluació és present en la interacció entre MB i ES.

11) El treball realitzat no és objecte d'anàlisi en aquest estudi, el qual se centra en els missatges d'interacció entre els aprenents.

12) El treball representa aproximadament una càrrega de feina de 40 hores per a cada aprenent, d'acord amb la tendència de quantificació de la dedicació de l'alumnat que estableix l'espai europeu d'educació superior.

13) El treball, “Aproximació a la llengua romanesa i al seu context sociocultural”, consta de quatre apartats i té una extensió de 21 pàgines: “Qüestions generals sobre la llengua romanesa” (història, filiació, realitat sociolingüística, etc.), “Trets culturals i socials rellevants per entendre la comunitat romanesa” (aspectes polítics i socioeconòmics, diversitat cultural, ètnica i religiosa, sistema educatiu, costums i estils de comunicació interpersonal) “Els immigrants romanesos a casa nostra” (pautes migratòries, actituds lingüístiques, tòpics i prejudicis sobre la comunitat romanesa) i “Descripció de la llengua romanesa” (fonologia, morfologia i sintaxi). Conté també un apartat d'annexos explicatius o descriptius en referència als aspectes citats als apartats anteriors. Els continguts exposats al treball de recerca estan destinats a satisfer la necessitat d'informació immediata de professionals com educadors, gestors de formació, mediadors interculturals, treballadors socials, etc. sobre el col·lectiu immigrant romanès.

Guitert i Giménez (2005) referint-se al treball virtual:

“No totes les activitats són adequades per fer-les en equip. A partir de les experiències analitzades, es pot destacar que les que plantegen el diàleg, l'intercanvi i la discussió com a mitjà per a la construcció conjunta de l'activitat són més adequades per aprendre i treballar en equip que les que conviden a l'elaboració parcial i compartimentada de la informació.” (Guitert i Giménez, 2005, p. 57).

Gairín i Monereo (2004) proposaren un model d'*e-learning* per a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Perquè no es tracta d'una activitat a priori complicada, en la qual calgui crear un discurs radicalment original i innovador. Els aprenents han de recollir informacions fiables sobre diversos aspectes relacionats amb la llengua romanesa i el seu context sociocultural i reelaborar-los i articular-los adequadament en un text útil per als professionals implicats en l'acolliment lingüístic. Es tracta, doncs, d'un treball més aviat de localització i selecció d'aspectes diversos, fet a partir de la tasca cooperativa i col·laborativa dels aprenents, que no d'un treball de debat d'idees controvertides que hagi d'abocar a una síntesi complexa. És ben significatiu, en aquest sentit, que el debat que es genera a la interacció entre MB i ES acabi sent, molt sovint, un debat sobre la fiabilitat de les informacions localitzades (sobretot a Internet), sobre la pertinència o no que apareguin al text que elaboren o sobre altres aspectes relacionats amb el sistema de treball.

1.5. Per què donar a conèixer l'experiència?

L'anàlisi d'aquesta experiència real de treball virtual en equip, amb les seves virtuts i limitacions, ens sembla útil i interessant per dos motius:

1) En primer lloc, perquè constatem que la formació virtual s'ha anat estenent a la universitat i fora de la universitat massa sovint sota l'enlluernament dels seus aspectes més vistosos i epidèrmics, com poden ser els que es relacionen amb l'emergència de les noves tecnologies. Així, en la implantació de molts processos de formació semipresencial o virtual sovint no hi ha hagut una veritable reflexió pedagògica, sinó més aviat un abocament acrític cap a l'ús d'uns mitjans percebuts com a inequívocament innovadors i, doncs, d'utilització *convenient*.

Ja fa temps, però, que s'ha començat a cagar

aquesta tendència i es planteja un ús crític de les TIC en l'ensenyament universitari (Gairín i Monereo, 2004). Considerem oportuns, des d'aquest nou punt de vista, models descriptius de tots els components implicats en els processos d'ensenyament-aprenentatge en virtualitat (característiques dels materials, rol dels diversos agents, característiques dels entorns virtuals, característiques dels processos de comunicació en virtualitat, etc.). Ens sembla indicat, també, que formadors i aprenents puguin tenir a l'abast una àmplia varietat de pràctiques analitzades que exemplifiquin o permetin inferir com ha de ser un aprenentatge virtual de qualitat.

2) En segon lloc, perquè en aquest moment es gesta a Europa l'espai europeu d'educació superior (EEES), que implica una veritable transformació de les estructures universitàries. Les experiències globalment reeixides en alguns dels eixos principals que s'apunten en aquest nou context han de ser per força útils en un moment de reflexió i de veritable necessitat d'eines, recursos pedagògics i exemples per al debat.

L'EEES vol potenciar especialment les competències dels estudiants (bàsiques o específiques) a fi que puguin respondre amb èxit a tota mena d'exigències personals, socials o laborals. Entre les competències bàsiques, transversals, que haurien de ser exigibles a tots els graduats, es poden destacar, entre altres, les interpersonals, les de comunicació, les sistèmiques i les relacionades amb el desenvolupament de l'autonomia en l'aprenentatge, en un context en què l'aprenent és reconegut, justament, com a centre del procés formatiu. (Rué i Martínez, 2005).

Les competències bàsiques indicades tenen una presència destacada en les experiències de treball col·laboratiu virtual, que, sens dubte, ajuden a reforçar-les. Tal com exposen Guitert, Lloret, Giménez i Romeu:

“Aprendre i treballar en cooperació implica que l'estudiant exerciti les habilitats que cada cop estan més valorades en el camp de la demanda formativa: desenvolupar habilitats per treballar en situacions a partir de regles autoelaborades en lloc de fer-ho seguint regles prefixades, saber treballar en equips de projectes (saber-se organitzar i planificar el treball cooperativament), desenvolupar habilitats de relació, comunicació interpersonal i de negociació (prendre decisions arribant al consens, coordinar les diferents idees i opinions en una proposta comuna i integradora, saber resoldre conflictes, etc.)” (2005, p. 54).

El cas estudiat exemplifica clarament la capacitat de treballar cooperativament en grup reduït, la capacitat de comunicar-se adequadament i eficaçment en un mitjà virtual per a la construcció de coneixement, la capacitat d'interpretar determinats fenòmens socials, i, no cal dir-ho, tota una colla d'aspectes relacionats amb l'autonomia en l'aprenentatge com poden ser la gestió adequada del temps, la capacitat de planificació, la fixació d'objectius possibles, la gestió de la informació, la capacitat de prendre decisions o l'ús eficaç de fonts d'informació.

“El projecte *Tuning*, el programa més conegut orientat a elaborar propostes per a l'EEES, assenyala, a partir de les enquestes elaborades entre diversos agents com empleadors, graduats i acadèmics, la capacitat de treballar en grup com una de les competències instrumentals més destacades que han de tenir els graduats universitaris”. (González i Wagenaar, 2003, p. 40).

2. ANÀLISI DE LA INTERACCIÓ

L'anàlisi se centra en cinc aspectes: 1) estudi del desenvolupament de la interacció; 2) naturalesa dels missatges de correu electrònic creuats entre els aprenents; 3) connectivitat; 4) mesura de la presència de les dimensions de gestió, elaboració del treball i dimensió humana o social de la interacció i 5) establiment dels indicadors rellevants de la interacció.

2.1. Desenvolupament de la interacció

Pel que fa al desenvolupament de la interacció, considerem aplicable a la nostra experiència la proposta d'etapes d'un grup virtual establertes per Guitert, Giménez, Lloret, Marquès, Daradoumis, Cabañero *et al.* (2003, p. 21-51): “a) creació del grup, b) consolidació del grup, c) desenvolupament de l'activitat, d) tancament del grup”. Com es concreten aquestes etapes en l'experiència concreta que s'analitza?

2.1.1. Creació del grup

Aquesta etapa es resol amb molta celeritat, podem considerar que implica 3 dies (del 3 de maig al 6 de maig) i que s'hi relacionen els 5 primers missatges de la interacció. En aquests missatges hi ha la proposta de creació del grup i del tema de treball (missatge 1), l'acceptació de l'envit per part de l'altre aprenent de la creació del grup (missatge 2) i del tema de treball després de comprovar que és viable (missatges 3, 4,

5). Cal destacar que els dos primers missatges, de fort caràcter personal, impliquen un desvetllament ràpid i arriscat dels dos aprenents, que no dubten a trencar el gel, per exemple, amb una actitud crítica sobre el funcionament del curs en què participen. Indubtablement els dos aprenents posen de manifest una de les característiques pròpies de la sociabilitat a la xarxa que és la desinhibició. S'ha de subratllar també que els dos aprenents s'agrupen sense cap criteri per fer-ho i que el tutor no utilitza cap activitat que els permeti una agrupació amb més coneixement de causa (com se sol fer en campus virtuals amb una forta consciència pedagògica).

2.1.2. Consolidació del grup

La consolidació es produeix molt ràpidament i se solapa de seguida amb l'inici del desenvolupament de l'activitat (alguns missatges tenen elements de totes dues fases). En aquest cas l'organització del curs tampoc no estableix unes activitats prefixades de planificació, d'establiment d'uns primers acords o compromisos o de distribució de tasques o d'estructura de grup que ajudin l'equip de treball. Tot el que fan els aprenents per consolidar el grup és, doncs, per iniciativa pròpia i espontàniament.

La fase de consolidació implica 10 dies (del 6 al 15 de maig) i es materialitza en 11 missatges (del 6 al 15). Hem de considerar que la consolidació, pròpiament, comença amb la comunicació a la tutora de la constitució del grup (missatge 6). Podem considerar que la consolidació té alguns dels seus moments decisius en l'organització inicial del sistema de treball entre els aprenents (missatges 3 i 5), l'interès per assegurar el canal de comunicació (missatges 5 i 6), la decisió de focalitzar la feina, inicialment, en la primera part del treball encomanat (missatge 7), la determinació de l'objectiu del treball (missatges 7 i 8), l'establiment del guió de treball (missatge 8), la previsió de la necessària flexibilitat amb què caldrà fer servir l'instrument de treball (missatge 8), l'establiment dels destinataris del treball (missatges 11 i 13) i el plantejament de diverses característiques del treball. Després del tempteig inicial entre els dos aprenents sobre la manera de treballar, es produirà l'acord en uns instruments que seran ja els definitius al llarg de tot el procés. Així, optaran per fer servir tres documents que creixeran progressivament: a) cos del treball, b) fonts d'informació, c) annexos (missatge 15) i passarà a segon terme, en aquell moment, l'instrument establert inicialment, el guió. L'estil de treball dels apre-

nents, al final d'aquesta etapa de consolidació, queda també ja perfectament definit encara que no s'hagi fet explícit totalment: es basa en la cooperació combinada amb la col·laboració i també en la presa i cessió alternatives de la iniciativa en la conducció del treball, així com en la pràctica d'una temporització rigorosa i compromesa. En donar-se totes aquestes circumstàncies considerem que el grup ja s'ha consolidat.

2.1.3. Desenvolupament de l'activitat

Pel que fa a la fase de desenvolupament de l'activitat, solapada amb l'anterior, es comença a produir quan hi ha la primera distribució de tasques (missatge 8: 9 de maig) que implica l'inici de la progressiva construcció del treball. Es tracta d'una fase extensa, de 34 dies (del missatge 8 al 45: del 9 de maig a l'11 de juny) en la qual podem destacar tres moments també amb algun solapament: 1) la construcció de la primera part del treball (del missatge 8 al missatge 27: 15 dies); 2) la construcció de la segona part del treball (del missatge 24 al 34: 14 dies) i 3) la construcció de la redacció final del treball, amb l'adequació a les normes formals convencionals establertes per l'organització del curs i comunicades per la tutora (del missatge 34 al 45: 7 dies). La fase de desenvolupament de l'activitat acaba amb la tramesa del treball a la tutora (missatge 45: 11 de juny).

Hem de destacar que el treball té el seu clímax en acabar-se la primera part i començar la segona (la descripció fonològica, morfològica i sintàctica de la llengua romanesa, part veritablement més àrida que la primera). El repartiment dels temes de la segona part es produeix al missatge 24 i aviat es comença a detectar un esgotament anímic en la construcció del treball. Els missatges 28 i 29 tradueixen el cansament dels dos aprenents, tal com palesen els títols ("uf, va dir ell!", "uf, va dir ell! i ella!"). Al mateix missatge 28 ES parla d'un estat d'ànim "erosionat" i al 30 MB esmenta la seva "saturació". En els missatges successius els aprenents ja no abandonen aquesta sensació de càrrega i de desig d'acabar la tasca, per bé que no rebaixen el nivell d'exigència: al 34, per exemple, MB diu que "m'està pesant una mica aquesta darrera part", i la perspectiva d'ES al missatge 35 és la mateixa: "Comparteixo aquest sentiment final de què tu parles, de feixuguesa." És interessant veure que en aquest moment no falta el suport anímic entre els aprenents ("Agafa't un petit descans fins dimarts!": MB, 34).

Volem assenyalar dos aspectes importants d'aquesta fase: en primer lloc, que els aprenents dediquen un gran esforç a la redacció definitiva del treball i a la vigilància de l'adequació dels aspectes formals (per bé que la cura formal no és gens aliena dels altres moments: vegeu, per exemple, el missatge 27). Els dos aprenents han deixat per al final aquesta tasca, deliberadament, i, tot i el progressiu esgotament, esmercen 7 dies i 12 missatges en la redacció última del treball, sense que en cap moment no es perdi la dimensió col·laborativa entre tots dos. Aquest és un aspecte que hem de considerar crucial en l'aprenentatge en l'àmbit de l'ensenyament universitari, on com en cap altre context educatiu, la correcta formalització del saber s'ha de considerar un element decisiu.

En segon lloc, l'altre aspecte important d'aquesta fase és l'aparició, a mesura que el treball es va acabant, de la reflexió sobre l'experiència d'aprenentatge viscuda (i encara en procés) i de la valoració d'aquesta experiència a càrrec dels aprenents. És al missatge 34, quan comença l'adequació formal del treball, que trobem el primer comentari en aquesta línia (que es repren al 36 i més tard, per exemple, als missatges 44 i 45, quan el treball en equip ja és a les acaballes): tots dos aprenents, sense cap incitació externa a l'autoavaluació, consideren que l'experiència d'aprenentatge col·laboratiu en virtualitat ha estat un èxit.

2.1.4. Tancament del grup

El tancament del grup es produeix amb una celeritat semblant a la de la creació. Es produeix en els tres missatges finals (44-46) i es realitza en 2 dies. Els missatges creuats, un cop la feina és acabada, presenten un clar desequilibri en benefici dels aspectes personals i, com si no haguessin aparegut abans per no entorbolir la relació de treball, es produeix en aquell moment l'eclosió d'aspectes nous com ara la referència a la realitat familiar de cadascun. També observem, aleshores, un reforçament final de la convergència entre els aprenents que es concreta en la delimitació d'un marc futur de trobada presencial possible obert fins i tot a altres persones de l'entorn familiar pròxim.

2.2. Naturalesa dels missatges de correu electrònic creuats entre els aprenents

Tota la comunicació creuada entre MB i ES es fa, com s'ha dit, per correu electrònic. Els aprenents no tenen cap dificultat a confluïr en un estil comunicatiu

a grans trets comú que els permet relacionar-se per escrit amb facilitat i donar entrada als seus missatges, amb naturalitat, a aspectes de diversa índole (vegeu 2.4). Quin ús fan, però, MB i ES del correu electrònic?

El correu electrònic és un canal que ha experimentat una emergència i una evolució ràpides en pocs anys. Se li sol atorgar una naturalesa híbrida entre l'escriptura i l'oralitat i una certa tendència a la relaxació del registre: "La clave del mensaje electrónico radica [...] en que el usuario tiene que escribirlo pero, a menudo, éste desearía poder estar diciéndolo [...]. De aquí surge la posibilidad de un nuevo discurso a medio camino entre lo oral y lo escrito, un nuevo registro [...] o una variedad especial de acontecimiento de habla." (Yus, 2001, p. 164). Ara bé: la ràpida diversificació del correu electrònic en múltiples usos com per exemple els vinculats a l'ensenyament, fa que sigui una eina de difícil encasellament i definició: "...tradicionalmente, el correo electrónico ha sido más informal que la escritura tradicional, pero la creciente gama de usos del mismo lo amplían también a una utilización formal." (Yus, 2001, p. 170).

MB i ES fan servir als seus missatges un registre formal (esquitxat, com veurem més avall, d'alguns elements col·loquials). El seu estil comunicatiu s'allunya de les típiques pràctiques o estratègies emergents en la CMO que se solen donar, sobretot, en utilitzar les eines sincròniques virtuals i que busquen l'escurçament de distàncies entre uns interlocutors fortament marcats per la seva relativa *absència*. Ens referim a l'ús d'abreviatures, emoticones, ortografia excèntrica, majúscules, emfasització per mitjà d'asteriscos, descripció externa d'accions, espaiat de lletres, etc.

Ben al contrari, MB i ES opten en tot moment per una llengua escrita convencional, correcta des del punt de vista gramatical (per bé que sense buscar-hi un perfeccionisme que consideren més aviat propi d'altres mitjans) i demostren una preocupació per la construcció i l'estructura dels seus missatges. Aquesta llengua es concreta en unes missives que recorden força el que podríem considerar una correspondència tradicional (és significatiu, en aquest sentit, que al-

guns missatges incorporin un recurs tan clàssic com la postdata: 17, 24; o que pràcticament en cap no hi falti l'encapçalament i el comiat i la signatura propis de les cartes).¹⁴ Només uns pocs missatges presenten una forma alternativa: es tracta d'alguns textos quasi telegràfics, basats en l'addició d'algunes frases curtes (11, 14) i que presenten una extensió notablement reduïda respecte a la resta de missatges.

Un aspecte fonamental de la naturalesa dels missatges que contribueix en gran manera a la confluència comunicativa entre MB i ES (que es concretarà en diversos indicadors més avall: v. 2.5) és la presència del tot determinant d'un factor als missatges, la *cortesía*, entesa com una "...estrategia típicamente humana destinada a favorecer las relaciones entre los semejantes y mitigar la imposición de determinadas acciones a otras personas." (Yus, 2001, p. 187), o, dit d'una altra manera, "una estrategia para poder mantener las buenas relaciones" (Escandell, 2006, p. 145). Aquest element es concreta en el que en virtualitat es coneix com a *netiqueta*, (Torres, 2004).

un conjunt de regles destinades a minimitzar la fricció, l'agressivitat en la interacció personal a la xarxa. La interacció entre MB i ES és farcida de recursos relacionats amb la cortesia, que deixen innumbrables traces lingüístiques al llarg dels textos (en la forma de l'ús d'un llenguatge no impositiu, de la modalitat interrogativa, d'un llenguatge negociador, de l'atenuació de les pròpies certeses davant l'altre, etc.) i que evidencien que es tracta d'un element fonamental en la naturalesa dels missatges de la interacció.

Ara bé: un dels aspectes encara més decisius de la interacció és que la cortesia no esdevé un obstacle a l'objectiu final dels aprenents. Tal com adverteix Yus, "...la cortesía es básica para mantener las relaciones interpersonales en Internet dentro de los cauces aceptables..." (2001, p. 218), però hi pot haver, també, el perill de la "sobreabundancia de expresiones manifiestas de cortesía" (Yus, 2001, p. 210) que podrien blocar el procés de construcció del treball col·laboratiu. Així, els missatges creuats entre MB i ES presenten un notable equilibri entre el que s'ha anomenat *discurs transaccional* i *discurs interaccional*. El primer és

14) Per bé que les realitats analitzades són diferents, l'anàlisi dels missatges del fòrum d'Humanitats i Filologia de la UOC feta per diversos membres del GIRCOM (Vayreda, *et al.*: 4) constata que només un 27% dels missatges duen encapçalament, mentre que un 87% inclouen signatura. Aquest darrer fet porta els autors a "establir un paral·lelisme entre els missatges i les cartes escrites" i a constatar, en definitiva, una "transició lenta" cap a formes més específiques de la CMO.

aquell en què predomina la transmissió òptima de la informació a l'interlocutor. El *discurs interaccional*, en canvi, es basa en el desig de l'emissor de no deteriorar la seva relació davant els altres, per la qual cosa es guia per les pautes de la cortesia i es tracta d'un discurs que sacrifica la informativitat al bon funcionament de les relacions socials. Opinem que la interacció entre MB i ES és altament cortesa, fet clarament determinant i positiu, i que, alhora, no arriba a alterar la dimensió transaccional del discurs. Hara-sim *et al.* indiquen que la *ciberetiqueta*.

“... abarca cuestiones relacionadas con la creación y el mantenimiento de una sensación de comunidad en red. La creación de un clima positivo puede reducir el nerviosismo que conlleva comunicarse en red y contribuir a un ambiente académico placentero.” (2000, p. 235).

2.3. Connectivitat

Els missatges creuats entre MB i ES es produeixen amb molta regularitat, amb respecte pels torns d'intervenció i amb un gran nivell de correspondència entre els interlocutors i els seus temes de conversa o debat. La majoria són alhora missatges que responen (reactius) i que conviden a la resposta (proactius), i són molt pocs els missatges que no fan ni l'una cosa ni l'altra. Entre els “recursos per connectar missatges” (Vayreda, Núñez i Miralles, 2000) podem destacar, al llarg de la interacció, l'opció de resposta al remitent (Re:).¹⁵ Els 46 missatges creuats es poden dividir, segons l'ús encadenat d'aquest recurs, en 1 cadena de 4 missatges¹⁶, 4 cadenes de 3 missatges¹⁷ i 12 cadenes de 2 missatges (aquesta és la forma més habitual en la interacció, veritablement resolutiva: intervenció-resposta i successiva obertura d'una nova cadena)¹⁸.

Només 6 missatges queden aïllats, sense connectivitat aparent.¹⁹

Cal fer una constatació en relació amb les cadenes que es constitueixen amb aquest recurs de connexió de missatges i sota un mateix assumpte: aquestes cadenes tenen la particularitat de ser un bon punt artificioses, perquè no es corresponen del tot amb el desenvolupament lògic dels aspectes temàtics que tracten els missatges. Pel que fa als assumptes que encapçalen les cadenes, en un percentatge elevat dels casos els noms dels assumptes no tenen una excessiva rellevància temàtica. Un 50% dels missatges tenen noms que no indiquen més que la naturalesa del treball, de manera molt genèrica, o al·ludeixen al seu lògic desenvolupament progressiu, additiu.²⁰ Altres incideixen en aspectes relacionats amb la gestió²¹; o amb l'esfera emotiva, amb més creativitat i expressivitat en aquest cas²². En un cas aïllat l'assumpte fa referència parcialment a un aspecte del curs aliè a la realització del treball.²³

Ens sembla interessant, d'altra banda, observar diferències entre els aprenents pel que fa a l'ús del recurs de connexió analitzat (Re:): MB inicia 14 de les 17 cadenes (mentre que ES només les 3 restants) i els missatges aïllats corresponen més aviat a ES (4) que no a MB (2). Així, observem que MB mostra predilecció per engegar missatges amb un assumpte nou més que no per continuar cadenes ja existents amb un assumpte ja establert. Aquesta tendència podria fer pensar, erròniament, que la iniciativa del treball col·laboratiu recau decididament damunt un dels aprenents, MB. De l'anàlisi detallada dels missatges es conclou, amb tot, que tots dos aprenents tenen, seguint la denominació de Vayreda *et al.*, uns *posicionaments*²⁴ similars pel que fa a la “iniciació de

15) Una sola vegada al llarg de la interacció (missatge 25) trobem el recurs del quoting o reproducció de citacions del text del missatge anterior.

16) Missatges 16-17-18-19.

17) Missatges 4-5-6; 12-13-14; 38-39-40; 44-45-46.

18) Missatges 1-2; 8-9; 10-11; 20-21; 22-24; 25-26; 28-29; 30-31; 32-33; 34-35; 36-37; 41-42.

19) Missatges 3, 7, 15, 23, 27, 43.

20) “Treball mòdul 2”, “romanès”, “treball”, “continuació”, “notes treball”, “treball romanès”, “i més!”, “continuació del treball”, “més sobre la llengua”, “un afegit”.

21) “Guió romanès”, “A la fi!”, “Acords”.

22) Reflecteixen l'adhesió inicial, el cansament, el desig de l'acabament del treball: “aïllades, pero no tant”, “Uf, va dir ell!”, “Uf va dir ell! I ella!”, “Recta final”, “Recta final a altes hores de la nit”, “Haurem acabat!”, “Final de trajecte”, “Ara sí!”.

23) “Activitats mòdul I i 'lo nostro”.

24) El GIRCOM estableix l'existència de diversos “posicionaments” en la seva anàlisi de la participació a fòrums electrònics: normativitzadors (reguladors de moral, reguladors d'actuacions); socioemocionals (reforçadors, harmonitzadors, integradors, avaluadors); constructors de temàtiques (iniciadors, continuadors des de l'experiència, continuadors des de l'adhesió afectiva) i, finalment, de manteniment de l'activitat (exposició de relats, notes informatives, ressonància). (Vayreda: 10-11; Núñez *et al.* 2003, p. 10-12).

temàtiques” i a la “continuació de temàtiques” (10).

Un altre aspecte que ens sembla rellevant en relació amb la connectivitat és que els missatges estan constituïts simultàniament per fils o temes diversos (relatius a les dimensions que s'analitzen a 2.4) que es van obrint i tancant successivament. Aquests fils o *esdeveniments*, que constitueixen el que podem anomenar *episodis*²⁵ des que s'obren fins que es tanquen, es caracteritzen perquè *a*) en un percentatge molt elevat són atesos per l'altre aprenent (amb unes pèrdues mínimes)²⁶, *b*) en un percentatge també molt elevat es tracten i es tanquen o resolten d'una forma poc menys que immediata, gairebé sempre al missatge posterior de la interacció i *c*) no es reobren o es reprenen qüestions que no han tingut la resposta o el tractament pertinent gairebé immediat a què ens referíem.²⁷ Els episodis que es van succeir a la interacció, doncs, presenten un alt nivell de correspondència, són breus i es resolten amb rapidesa i expedició.

2.4. Mesura de la presència de les dimensions de gestió, elaboració de l'activitat i dimensió humana o social de la interacció

El treball en un grup virtual implica tres facetes imprescindibles: la dimensió de la gestió, la de l'elaboració de l'activitat i la dimensió humana o social. Pel que fa a aquesta última, Guitert *et al.* (2005, p. 64) indiquen que “tot i que no sigui tan evident i amb freqüència no es tingui en compte, un projecte en equip implica una complexa trama de relacions personals en què convergeixen molts punts de vista i interessos diferents.”

En l'anàlisi d'aquesta experiència hem provat de quantificar i valorar la presència d'aquests tres factors

en la interacció. La quantificació de la presència d'aquests aspectes s'ha fet a partir de l'atribució d'una de les tres facetes indicades més amunt a unes unitats d'anàlisi que han estat les oracions o, més pròpiament, les diverses seqüències de text dels missatges separades per un punt, amb el benentès que els resultats apunten una tendència i que són aproximats més que no exactes.²⁸ Cal tenir present que la seqüència de text triada (el text produït entre un punt i un altre punt) permet, en alguns casos, l'aparició de més d'un aspecte. S'ha optat, si es donava aquesta circumstància, per provar de determinar l'aspecte dominant.

Els resultats de la quantificació són els següents: les seqüències que es troben en la interacció, al llarg dels 46 missatges creuats, són poc menys de 600. Curiosament, tots dos aprenents produeixen el mateix nombre de seqüències, poc menys de 300 cadascun.²⁹ Globalment, tenint en compte les interaccions de tots dos aprenents, un 38% d'aquestes seqüències es relacionen amb l'elaboració de l'activitat, un 31 % amb la dimensió humana o social i un 30% amb la dimensió de la gestió.³⁰

Què es pot comentar respecte a la presència d'aquests elements?

1) Es detecta una presència notable de la dimensió humana i social,³¹ que es manifesta a través de múltiples indicadors, que no enterboleix gens els objectius acadèmics dels aprenents. El gruix de la interacció es relaciona netament amb els aspectes de gestió i elaboració del treball.

Rourke *et al.* (2001) estableixen tres categories d'aspectes que contribueixen a la presència social: *a*) respostes afectives, *b*) respostes interactives i *c*) respostes

25) Adaptem el terme episodi de diversos articles de Gálvez i el grup GIRCOM en l'anàlisi de la sociabilitat als fòrums: “...un episodio viene definido formalmente por el conjunto de mensajes en los que se trata o discute un acontecimiento concreto.” (Gálvez 2005, p. 14).

26) Hi ha alguna excepció, que s'assumeix com una pèrdua natural: per exemple, la referència a l'Acampallengua (MB: 32, després de la petició d'informació d'ES: 31), que no serà represa posteriorment, o la promesa que es formula en la postdata del missatge 36 (MB), que també serà oblidada.

27) És significatiu que ES al seu missatge 27, després de dos missatges molt expeditius (el 26 i el 24) consideri que s'ha endarrerit a prestar atenció a alguns fils que MB havia llançat als missatges 22 i 25: “M'adono que no he respost algunes de les teves preguntes dels darrers missatges, disculpa...” (ES: 27).

28) S'ha deixat de banda l'assumpte dels missatges, l'encapçalament i la fórmula de comiat. Val a dir que no és l'objectiu d'aquest estudi fer una anàlisi estricta de la presència dels tres factors, com fan per exemple Rourke, Anderson, Randy, i Archer (2001), autors que desenvolupen una eina per calibrar la densitat de presència social de les interaccions.

29) Les seqüències d'ES i MB no són del tot idèntiques: les frases d'ES tendeixen a ser més breus, les de MB solen presentar períodes més llargs.

30) A partir de l'anàlisi de 12 equips de treball de la UOC, Guitert (2005, p. 64) conclou que els missatges que fan referència a la gestió representen el 50,4%; els que es relacionen amb la tasca encomanada són el 41,1% i els que es vinculen a aspectes de la relació social entre els membres representen el 8,4%.

31) Rourke *et al.* (2001), en el seu estudi sobre la presència social en la comunicació asincrònica en la CMO ressenyen estudis amb percentatges semblants de “presència social”: “Angeli, Bonk and Hara (1998) conducted a content analysis of a course conducted entirely through CMC. They found that 27% of the total message content consisted of expressions of feeling, self-introductions, jokes, compliments, greetings, and closures.”

cohesives. En relació amb aquestes tres categories formulen 12 indicadors de la presència social. Tots aquests indicadors són clarament presents en la interacció entre MB i ES (se'n poden veure diversos exemples a 2.5). Són els següents: 1) expressió d'emocions, 2) ús de l'humor i 3) autorevelacions com expressions de detalls externs al treball o de mancances personals (categoria de respostes afectives); 4) continuació de fils de comunicació oberts, 5) citació d'altres missatges (*quoting*), 6) referència directa als continguts d'altres missatges, 7) elaboració de preguntes, 8) expressió de compliments i valoracions; 9) expressió d'acord (categoria de respostes interactives); 10) ús de vocatiu, 11) referència al grup utilitzant pronoms inclusius, 12) ús d'elements fàtics, salutacions (categoria de respostes cohesives).

2) S'observa una lleugera fluctuació dels percentatges segons els aprenents. Si analitzem només les interaccions de cadascun d'ells, obtenim els resultats següents (dins la mateixa tendència general exposada): ES presenta un 28% de seqüències on predomina la dimensió humana i social; un 32% on ho fa la dimensió de la gestió i un 40% on ho fa la dimensió de l'elaboració de l'activitat; MB, al seu torn, presenta un 36% de seqüències on predomina la dimensió humana i social; un 28% on ho fa la dimensió de la gestió i un 36% on ho fa la dimensió de l'elaboració de l'activitat. La qual cosa permet apuntar que MB potencia més la dimensió humana i social.

3) S'observa que els tres aspectes sovint conflueixen dins un mateix missatge. La utilització d'una sola eina, el correu electrònic, i, sobretot, d'un sol espai de comunicació per a la realització del treball afavoreix, sens dubte, l'existència de missatges amb presència dels diversos aspectes indicats (no són gens habituals els que incideixen en un sol dels aspectes), fet que, amb tot, no dificulta gens el treball. Cal indicar, en aquest sentit, que s'observa un esforç de delimitació dels diversos aspectes que es manifesta mitjançant diverses marques lingüístiques o estructurals: no és estranya, per exemple, la ubicació d'aspectes de la dimensió humana i social al principi o al final dels missatges (per exemple als missatges 16, 17 i 18), o en paràgrafs molt ben delimitats. I no és rara, tampoc, la transició clarament marcada entre els diversos aspectes (per exemple al missatge 38, després de tot un paràgraf de dimensió personal, canviant de tema: "Per feines: estic a la pàgina 18!", o idèntic pro-

cés al missatge 44). També és cert, però, que a mesura que la cordialitat s'assenta entre els aprenents, els elements de la dimensió humana i social subjacents poden aflorar en qualsevol moment sense interferir gens, però, els objectius de gestió o de construcció del treball.

4) Pel que fa a l'evolució d'aquests tres aspectes al llarg de la interacció, la dimensió humana i social és molt evident i majoritària a l'inici de la fase de creació del grup (missatges 1 i 2, sobretot) i també als missatges de tancament (45 i 46, sobretot, i també 44). Entre aquests dos moments, la dimensió humana i social té una clara línia de continuïtat (per bé que diversos missatges com 3, 4, 6, 7, 10, 11, 23, 26 o 28, més centrats en la feina, tinguin una emergència molt limitada o fins i tot nul·la d'aquest aspecte). En alguns missatges la seva presència arriba a ser majoritària o força rellevant (missatges 20, 21, 22, 24, 29, 35, 36, 37). Es tracta de moments del procés d'elaboració del treball comú en què es desgranen de forma amena i no gens forçada, sense interrompre la dinàmica de treball, qüestions personals (d'ordre professional, o reflexions sobre la dinàmica d'aprenentatge del curs, per exemple).

La dimensió de la gestió també és un element constant, però observem que té un pes específic major a la primera meitat de la interacció. És significatiu, en aquest sentit, que en els 23 primers missatges es produeixen un 65% de les seqüències que podem vincular amb la gestió. Ho és també que els missatges del moment de consolidació del grup (3-8) tinguin una forta presència d'aquesta dimensió.

D'altra banda, la dimensió de l'elaboració de l'activitat apareix amb un retard lògic a la interacció (a partir del missatge 7) i va alternant amb la dimensió de gestió. A partir del missatge 17 i ja fins al final (amb alguna excepció poc rellevant) aquest aspecte té regularment més presència als missatges que la dimensió de la gestió i hi tenen una presència destacada els comentaris sobre la cerca de recursos.

2.5. Establiment dels indicadors rellevants de la interacció

L'anàlisi d'aquesta experiència de treball en equip estableix una cinquantena d'aspectes rellevants en la interacció entre MB i ES. Cada un és formulat com un

indicador, se'n fan els comentaris explicatius pertinents relatius a l'experiència concreta que motiva aquesta anàlisi i s'il·lustra, quan és possible, amb exemples breus extrets dels missatges.³²

Pel que fa a l'agrupació dels aspectes, s'han establert diversos blocs relacionats amb les qüestions següents:

- 1) relació dels aprenents amb el context formatiu (el curs de postgrau);
- 2) emergència d'elements de l'activitat professional o dels interessos formatius dels aprenents;
- 3) emergència d'elements de la circumstància vital dels aprenents;
- 4) emergència de referents socioculturals, ideològics i generacionals dels aprenents;
- 5) organització del treball;
- 6) procés de construcció del coneixement i la seva formalització;
- 7) pràctica d'una comunicació eficaç.

2.5.1. Relació dels aprenents amb el context formatiu

[1] Reflexió sobre el context formatiu i implicació en el seu funcionament.

Els aprenents reflexionen al llarg de la interacció sobre el curs de postgrau i superen els límits del treball encomanat. Intercanvien opinions sobre el desenvolupament de la formació i demostren capacitat i actitud d'autonomia en l'aprenentatge i esperit crític i, a voltes, un posicionament normativitzador de "regulació d'actuacions". (Vayreda *et al.*, 2000)

Exemples

"(...)cap dels formadors, fins a la data d'avui, no s'hagi prodigat gaire. A la pràctica, però, penso que entre tots estem fent possible un aprenentatge "entre iguals" sensorial, exemplar, al fòrum." (Missatge 1: ES)

"(...)trob que és molt enriquidora la participació als fòrums(...)" (Missatge 2: MB)

"Respecte al que dius del desenvolupament del mòdul, a mi també m'ha sorprès molt aquest silenci i la poca comunicació tant de

forma individual com als fòrums. En principi m'està sobtant molt la manera de funcionar del grup (i ben nombrós que és!) diguem-ne de professorat (coordinadors diversos, tutors, etc.). És com si ens observassin només i ens aportassin el material i ja està, com si no els quedàs res més que corregir les activitats."; "(...)jo no puc entendre com és que no pot estar tot penjat quan començam; el que em fa més ràbia és que, a més, hem pagat una quantitat considerable(...)" (Missatge 2: MB)

"Crec que tampoc no anam molt malament de temps. Almenys no hi anam tant com els coordinadors i tutors(...)" "Jo ja em vaig queixar a la tutora(...)" (Missatge 21: MB)

"Saps què hauríem de fer? Organitzar una assemblea virtual per debatre, nosaltres (els aprenents, els protagonistes de l'aprenentatge) les qüestions que ens afecten del postgrau. No sé ni com, ni on (que fos discret!), per exemple en un espai de fòrum que pogués ser obert uns quants dies en el qual es poguessin recollir les inquietuds, propostes, valoracions, de la gent del grup i fer-les arribar a la coordinació. La veritat és que no suporto que la virtualitat serveixi per desconnectar i desmobilitzar els aprenents. No cal dir que imagino una assemblea virtual crítica i alhora constructiva." (Missatge 24: ES)

"(...)també tenim l'opció dels correus personals de cadascú al llistat que ens donaren el primer dia(...)" (Missatge 25: MB)

"Per cert, ella [la tutora] va fer una entrada de cavall sicilià i ara sembla haver desaparegut, com el primer tutor, que no piula des de fa setmanes." (Missatge 31: ES)

"(...)els temes del mòdul els trob poc clars i un poc una espigolada de tot i de res(...)" (Missatge 32: MB)

[2] Sentit de realització d'un treball col·laboratiu dins una comunitat d'aprenentatge.

ES i MB exporten l'experiència concreta de treball a

32) La categorització proposada en aquest estudi és només un instrument d'anàlisi, una forma d'aproximar-se a la descripció del que es pot observar en la interacció produïda. Algun dels aspectes descrits pot tenir, d'altra banda, vinculació amb més d'una categoria.

fi de compartir-la amb la resta d'aprenents del postgrau: anuncien al fòrum sobre quina llengua treballen i celebren la idea que els treballs dels diversos grups es puguin compartir. No es tanquen, doncs, en la pròpia activitat i mantenen una línia de comunicació oberta amb la resta del gran grup, segmentat en altres petits grups de treball.³³ El fet que els altres petits grups realitzin treballs similars i es puguin trobar amb dubtes i situacions d'aprenentatge semblants és vist pels aprenents com una oportunitat. Es detecta una actitud de respecte cap a la resta de grups quan MB i ES es plantegen la possibilitat de sol·licitar a la tutora la modificació d'una de les característiques del treball establertes inicialment per l'organització.

Exemples

“Poso un missatge al fòrum dient en què treballarem(...)” (Missatge 9: ES)

“Veig totalment argumentable que se'ns doni més extensió(...) només em fa patir una mica que algun company ja hagi fet l'esforç brutal de síntesi que se'ns demana i que no se'ns enfadi ningú.” (Missatge 24: ES)

2.5.2. Emergència d'elements de l'activitat professional o dels interessos formatius dels aprenents

[3] Interès i motivació per l'objecte d'aprenentatge.

Tots dos aprenents comparteixen l'interès professional per la llengua i per la intervenció educativa en contextos de multilingüisme i parteixen d'una actitud clarament positiva cap als aprenentatges a assolir.

Exemples

“Jo estic totalment abduït(...); “(...)l'experiència m'està resultant molt positiva.” (Missatge 1: ES)

“A mi em fa gràcia el tamazig, perquè he estat dues vegades al Rif (...); “(...)els temes del primer mòdul sempre m'han apassionat(...)” (Missatge 2: MB)

[4] Interès professional pels processos de comunicació virtual i les seves característiques.

MB i ES gestionen professionalment espais d'aprenentatge virtual. Per això s'inclinen a valorar l'experiència d'aprenentatge realitzada en el postgrau.

Exemples

“On jo treballa organitzem formació virtual i, de vegades, el que passa dins les comunitats virtuals que gestionem és un poc un misteri (què és adequat fer en virtualitat?, què no ho és? Es pot fer treball cooperatiu eficaç en un campus virtual? Etc.)” (Missatge 35: ES)

“Al lloc on jo faig feina actualment (un centre de formació del professorat) també organitzam activitats de curta durada (màxim 50 hores) de formació del professorat semi-presencial. Concretament jo he organitzat i coordinat seminaris amb molt de pes de fòrums i elaboració de conclusions.” (Missatge 36: MB)

“També t'he de dir, ara que ja som a la recta final, que penso que hi ha hagut una bona entesa i col·laboració entre nosaltres, i que no em sembla gens fàcil d'aconseguir treballant d'aquesta manera, en virtualitat i amb un treball complex al davant. Per a mi ha estat (ei, encara no hem acabat!) una bona experiència (...) La feina ha estat per a mi interessant, també des d'aquest punt de vista.” (Missatge 35: ES)

“Per això compartesc també el que dius sobre el treball en parella virtual i sobre la nostra entesa.” (Missatge 36: MB)

“M'ha agradat fer feina amb tu; crec que ens hem entès amb més agilitat del que és usual en aquests casos.” (Missatge 44: MB)

“No m'he sabut estar de dir-li [a la tutora] que ha estat una experiència molt gratificant per a nosaltres dos de cooperació en virtualitat.” (Missatge 45: ES)

33) Cal indicar, en aquest sentit, que, recíprocament, algun company extern al petit grup aporta informació sobre la llengua romanesa a MB i ES al llarg de la interacció.

[5] Aportació d'informació sobre l'activitat professional.

Els aprenents s'orienten mútuament sobre aspectes de l'àmbit professional de cadascun d'ells.

Exemples

"M'interessa el romanès perquè preparo un material didàctic de llengües romàniques(...)" (missatge 1: ES)

"(...)he estat i som ara mateix coordinadora-tutora de seminaris semipresencials de formació del professorat(...)" (Missatge 2: MB)

"Acabo d'arribar d'una jornada sobre auto-aprenentatge de llengües que m'ha tingut dos dies una mica fora del postgrau." (Missatge 5: ES)

"(...)demà treballo fins molt tard (avaluacions de proves oficials de llengua catalana)" (Missatge 35: ES)

2.5.3. Emergència d'elements de la circumstància vital dels aprenents**[6] Emergència de qüestions de caràcter personal sense relació directa amb la formació.**

Als missatges es dona entrada, de manera controlada, a qüestions o informacions de caràcter personal. Aquests aspectes, que amenitzen la comunicació, són sempre en un segon terme i en proporcions reduïdes i es destrien fàcilment de la informació relacionada amb l'activitat acadèmica. S'incrementen i aprofundeixen a mesura que avança la interacció i la coneixença entre els interlocutors.

Exemples

"(...)esper que encara estiguis gaudint del cap de setmana llarg que teniu; jo avui també he reprès forces i he passat el dia vora mar amb la família." (Missatge 16: MB)

"He passat el cap de setmana als Pirineus amb família, totalment desconnectat, amb una nevadeta i tot als cims, i ja torno a ser aquí amb piles noves." (Missatge 17: ES)

"Si et vaga, explica'm en dues línies de què va aquesta iniciativa(...) Jo et parlava de

la Festa Major del meu poble (d'adopció, perquè he viscut tota la vida, fins fa pocs anys, a Barcelona ciutat), al Vallès. La festa és del 10 al 12 de juny, encara falten alguns dies." (Missatge 31: ES)

"De l'Acampallengua te'n parlaré en un altre moment; perquè ara estic mig adormida i sobretot perquè encara que hi he participat ben activament en som molt crítica i necessito una mica de distància per poder ser objectiva. Aquesta terra no sé si té remei!" (Missatge 32: MB)

"Jo ja tenc passatge per dia 3. Dia 15 vendrà la meva tribu i farem un poc de país pel Principat; ens agradaria anar uns dies a la vall de Boí. Si saps d'algun allotjament maco i assequible, digues-m'ho." (Missatge 44: MB)

"Em prenc la llibertat de fer una hipòtesi arriscada: potser fins i tot les nostres tribus tenen un rang similar. Jo tinc tres nines: de 10, 7 i la petita d'1 any i mig, que corria per sota les meves cames mentre intentava entendre què carai eren les llengües ergatives(...) Aprofito per dir-te que les meves filles estaran encantades, si es dona l'avinentsa, de sentir a parlar el mallorquí de boca de la teva tribu." (Missatge 45: ES)

"En tenir la tribu a Barcelona potser podríem fer alguna eixida junts o el que s'esdevingui. Ja en parlarem al mòdul presencial. Jo tenc dos nins: un de 15 anys, en plena adolescència típica i un d'11. També vendrà amb nosaltres un amic del gran." (Missatge 46: ES)

2.5.4. Emergència de referents socioculturals, ideològics i generacionals dels aprenents**[7] Existència d'uns referents socials i culturals compartits.**

Els aprenents poden citar referents de mena diversa (literaris, socioculturals, polítics...) sense que hi hagi un buit informatiu en l'interlocutor.

Exemples

Missatges 24 i 28: ES

Missatges 25 i 29: MB

“M'agradaria saber quatre coses de l'Acampallengua (me'n va arribar la informació, a la feina, entre moltes altres, i no en vaig poder fer gaire cas).” (Missatge 31: ES)

“(...)et contaré com tenim aquest tema del Certificat C a les illes: una animalada del PP!” (Missatge 36: MB)

[8] Complicitat ideològica i generacional.

Tots dos aprenents comparteixen una sensibilitat ideològica de pertinença a una mateixa comunitat nacional i de pertànyer, també, a una mateixa generació.

Exemples

“(...)la nostra “transició”(...)”; “Per cert, tu a la neu i jo a vorera de mar amb un bany i tot! El nostre país no és tan petit!” (Missatge 18: MB)

“Tot el que expliques de la teva experiència personal em resulta molt i molt proper(...)” (Missatge 45: ES)

2.5.5. Aspectes relacionats amb l'organització del treball: establiment d'un sistema de treball

[9] Reflexió i establiment d'acords sobre el sistema de treball.

S'estableix un sistema de treball clar i amb unes bases compartides. El sistema de treball es basa en l'alternança entre fases cooperatives (cada aprenent treballa en un aspecte del treball, després de fer-ne la distribució) i fases col·laboratives (cada aprenent revisa el que ha fet l'altre, amb l'objectiu d'afegir-hi elements de millora). D'altra banda, es determina la naturalesa dels instruments que han de permetre la construcció del treball (guió, cos del treball, fitxer de fonts d'informació, fitxer d'annexos) i de com cal utilitzar-los.

Exemples

“Per altra part, com ens organitzam? Ens posam dates i distribuïm el treball una vegada haver consensuat un guió? Tens alguna cosa ja pensada?” (Missatge 3: MB)

“Aquesta nit pensaré un guió de treball. Si et sembla, te l'envio i hi canvies TOT el

que et sembli convenient.” (Missatge 5: ES)

“Tal com ens diuen podríem alliberar el text de taules (...) i recollir-ho en un annex(...)” (Missatge 7: ES)

“(...)me pareix bé el guió que proposes i, en tot cas, ho deixam obert(...)”; “et proposo una distribució de tasques de la primera part(...)”; “A l'adjunt hi trobaràs el guió amb una taula a la qual he agrupat els continguts del primer guió segons m'ha semblat més coherent. He assignat els blocs(...)” (Missatge 8: MB)

“T'adjunt la part que he redactat (...) agafa-t'ho com a un esborrany i una prova. Quan puguis ja me diràs com ho veus.”; “També t'adjunt el document de tasques perquè hi ha les fonts d'informació i algunes propostes d'annexos. Si ho trobam útil ens el podem anar passant com a guió que es va refent.” (Missatge 12: MB)

“T'envio tres documents, que et proposo que anem fent créixer, alternativament, i que siguin la base del treball des d'ara: un és el cos del treball, un altre conté les fonts d'informació (les he anat indicant per a cada apartat, de moment, potser al final caldrà elaborar una bibliografia sense repeticions, més econòmica) i un altre conté els annexos. Un quart document, el guió que fèiem servir, et proposo que ens faci més aviat d'índex (sense fer servir tant les cassetes d'annexos i fonts, perquè ja anirem omplint els documents dedicats a aquestes dues parts).” (Missatge 15: ES)

“L'altra possibilitat és que em dediqui a la descripció lingüística, encara que en principi m'hagués agradat més compartir-ho.” (Missatge 16: MB)

“(...)me pareix perfecta la distribució en tres documents(...)”; “la distribució que has fet entre cos i annexos m'agrada(...)” (Missatge 16: MB)

“Si de cas fes-hi una mirada i assenyala'm (en groc, per exemple) on podem retallar(...)” (Missatge 22: MB)

“Et proposo que ho treballem entre tots dos, recollint dades ni que sigui una mica esparses(...)” (Missatge 31: ES)

“Si et sembla bé, podries llegir-ho i retocar-ho i dir-me'n alguna cosa.” (Missatge 28: ES)

“Espero que no hagi fet canvis al teu text des que me l'has enviat, perquè tindriem dues versions.” (Missatge 39: ES)

[10] Flexibilitat

S'han inclòs en aquesta secció aspectes com la flexibilitat, la capacitat de negociació i l'autonomia en la presa de decisions, perquè són moltes les ocasions en què apareixen durant la interacció en relació amb el sistema de treball. Es tracta, però, d'aspectes que impregnen, també, la dinàmica de construcció del coneixement.

Es tradueix, per exemple, en la possibilitat de revisió dels acords presos sobre instruments, temporalització o parts del treball, o en la capacitat de relativització de les preferències personals.

Exemples

“Me pareix bé el guió que proposes i, en tot cas, ho deixam obert per si en la recerca ens trobam amb qualche aspecte (...) que ens faci obrir un apartat especial.” (Missatge 8: MB)

“(...)ja veurem al final si feim canvis en la redacció o als annexos, quan tenguem la visió de conjunt(...)”; “És possible que canviï algun títol(...)” (Missatge 21: MB)

“Et torno a enviar tres fitxers. (...) Si et sembla, podríem fer el contrari del que vam fer l'altra vegada: tu afegeixes el teu text al meu amb la idea de “tancar” aquesta se-gona part completa.” (Missatge 19: ES)

[11] Capacitat de negociació.

Des del primer moment MB i ES mostren una sensibilitat alta per la necessitat de negociar les decisions que es van prenent (de sistema de treball, de construcció de continguts), sobretot les de més transcendència, a fi de poder treballar amb consens.

Exemples

“Aquesta nit pensaré un guió de treball. Si et sembla, te l'envio i hi canviés TOT el

que et sembli convenient. (...) Primera fase, per tant: establiment d'un guió consensuat. Hi ha consens en això?” (Missatge 5: ES)

“(...)si vols, proposa també tu com continuem(...)” (Missatge 15: ES)

“Et faig una proposta: treballem tu en els quatre primers aspectes (...) i jo en els altres quatre.” (Missatge 17: ES)

“Si de cas trobes que amplii la morfologia digues-m'ho(...)” (Missatge 32: MB)

“Ja em diràs com et sembla que cal continuar(...)” (Missatge 33: ES)

[12] Autonomia en la presa de decisions.

Els aprenents prenen decisions individualment sobre els continguts i sobre aspectes en què no els sembla imprescindible la negociació, tot plegat amb una actitud respectuosa.

Exemples

“És possible que canviï algun títol.” (Missatge 21: MB)

“En tot cas potser que actualitzi algun annex sobre recomanacions a Romania per la seva entrada a la UE, perquè n'he trobat un del 2003.” (Missatge 25: MB)

“N'he tret alguna redundància (...) i he desencallat alguna frase enrevessada i he corregit algun lapsus de llengua (...) Tot plegat coses que no he sotmès a referèndum perquè em semblen clares.” (Missatge 27: ES)

[13] Sistema compartit de direcció del treball.

MB i ES estableixen gairebé espontàniament uns torns alternatius de comandament que impliquen la cessió de la direcció del treball a l'altre quan un dels dos acaba de prendre una decisió, i es reparteixen la feina amb consens.

Exemples

“Digues com cal continuar!” (missatge 7: ES)

“Ara em toca moure fitxa a mi, no?” (missatge 8: MB)

“Et faig una proposta: treballem tu en els

quatre primers aspectes (...) i jo en els altres quatre(...)" (Missatge 17: ES).

"Ara ens queda la part descriptiva (...) Com ens repartim la feina?" (Missatge 22: MB)

"(...)indica'm les tasques que cregueis que he de fer jo per anar tendint cap a la versió final." (Missatge 35: ES)

"Envia'm la feina quan cregueis que he d'intervenir-hi jo i digues quin tipus d'intervenció esperes." (Missatge 37: ES)

"Te deix la part final de presentació(...)" (Missatge 41: MB)

[14] Aspiració a una participació equitativa.

MB i ES comparteixen la idea que la seva participació en el treball ha de ser equitativa, així com també, per exemple, la seva representació externa.

Exemples

Els aprenents es reparteixen les ocasions d'entrar en contacte amb la tutora: "Jo li enviaré el correu a la tutora." (Missatge 6: MB); "Te n'encarregues d'enviar el treball a la tutora?" (Missatge 41: MB); "Em va molt bé enviar-ho a la tutora jo mateix, perquè no hi he tingut cap contacte; no ha vingut a tomb." (Missatge 42: ES)

MB insisteix que ES ha fet més feina de cerca de fonts, etc., i proposa fer, en compensació, la versió final del treball: "Et volia dir també que si et pareix bé, faré jo la part formal d'adequar el que tenim a les normes que ens donaren, més que res perquè això ho puc fer fàcilment i trob que tu has treballat més que jo en altres aspectes (fonts d'informació, descripció de la llengua, etc.)." (Missatge 34: MB)

"Miraré de fer-ho d'una manera una mica homogènia, de no llevar més protagonisme a una part que a l'altra." (Missatge 36: MB)

[15] Organització i control del temps.

MB i ES posen a la pràctica la seva capacitat instrumental d'organitzar el temps: estableixen temporalitzacions flexibles i controlen estrictament els aspectes relacionats amb el temps: eviten, per exemple, l'exis-

tència d'interval de temps sense control o temps morts; s'avisen de les dificultats de dedicació previsibles; es justifiquen si els compromisos no s'han pogut respectar en els temps establerts inicialment.

Exemples

"(...)proposo que ens repartim els dos primers temes (digues què prefereixes(...)), i que ens donem una extensió d'una pàgina i un termini possible: el cap de setmana?" (Missatge 24: ES)

"Si demà no m'has dit res, començaré." (Missatge 8: MB)

"Jo crec que cap a finals de setmana podríem fer ja una part sencera cada un(...)" (Missatge 16: MB)

"Com que el 16 és festa, és possible que sigui fora del 14 al 16. Abans, però, t'hauré enviat segur la meva part." (Missatge 13: ES)

"Et sembla si el dia 20 o 21 provem de tenir tancada aquesta part?" (Missatge 17: ES)

"(...)disculpa el meu retard; aquesta setmana ha estat un poc difícil(...)" (Missatge 21: MB)

"Esper que me disculpis perquè l'Acampallengua es fa cada any a un poble diferent i ara que ens tocava a nosaltres(...); "(...)demà o passat demà et faré arribar la meva part adjunta a la teva(...)" (Missatge 29: MB)

"Ara estic treballant en l'apartat d'annexos i te l'enviaré avui mateix un poc més tard. Llavors me posaré a compondre l'apartat de fonts i esper acabar-lo també avui, encara que sigui tard." (Missatge 38: MB)

"Si no em dius res demà, suposaré que ja ho tramets(...)" (Missatge 44: MB)

[16] Proactivitat.

Tots dos aprenents prefereixen preveure, planificar, actuar a l'avançada, a reaccionar davant algun fet que ja s'hagi produït.

Exemples

"Estaria bé poder saber ja dilluns sobre quina llengua podem treballar." (Missatge 3: MB)

MB)

“El romanès pareix que aniria bé. Li comunicam ja a la tutora?” (Missatge 4: MB)

“Et responc ràpidament per concretar: estem d'acord i a mi el romanès, francament, m'interessa.” (Missatge 5: ES)

“Si jo veig que tenc temps abans tal vegada començaré amb l'apartat de llengua per així anar avançant.” (Missatge 16: MB)

“I que ens donem una extensió d'una pàgina i un termini possible: el cap de setmana?”; “(...)no m'importa gens, si podem, avançar feina i anar sobrats de temps(...)” (Missatge 24: ES)

“A mi em va bé també anar avançant.” (Missatge 25: MB)

2.5.6. Aspectes relacionats amb el procés de construcció del coneixement i la seva formalització

En aquest apartat s'exposen indicadors que fan referència al desenvolupament concret del treball. Pel fet de ser aprenents madurs, MB i ES tenen una certa agilitat en la resolució o formalització d'aquests aspectes, però la posada en comú de les habilitats bàsiques els permet optimitzar-les.

2.5.6.1. Reflexió sobre la naturalesa del treball

[17] Reflexió crítica sobre les característiques de l'activitat de treball en equip tal com es planteja en la proposta formativa.

Els aprenents tenen clara consciència de la naturalesa de la tasca encomanada. Debaten, per exemple, la inadequació de l'extensió del treball establerta inicialment per la tutora.

Exemples

“També crec que si ens agrada així com està, podríem demanar a la tutora la possibilitat que fos més extens, com ho veus? O no és massa ortodox? És que jo trob que si ens donen com a model uns temes de 25 o 30 pàgines és una mica incoherent amb l'extensió que ens proposen.” (Missatge 22: MB)

“Ara ens queda la part descriptiva que haurà de ser "la gran copiada", encara que l'im-

portant serà el que aprendrem, és clar.” (Missatge 22: MB)

[18] Reflexió sobre la delimitació de les característiques del treball pel que fa als continguts, els objectius o els destinataris.

Exemples

“(...)quins serien els destinataris del nostre treball? Jo he suposat que educadors, però(...) com ho veus(...)” (Missatge 10: MB)

“Entenc que l'objectiu últim del treball és aportar elements que ens ajudin a entendre la idiosincràsia de la comunitat romana i les característiques de la seva llengua a fi de poder tenir una base sòlida en una hipotètica intervenció educativa davant una persona romana.” (Missatge 7: ES)

2.5.6.2. Comprensió i manipulació d'idees i pensaments

[19] Domini de les habilitats cognoscitives instrumentals.

Capacitat de comprendre i de manipular idees i pensaments, aplicable a tot el procés d'elaboració del treball.

[20] Capacitat de comprensió dels fenòmens socials.

Aplicable a tot el procés d'elaboració del treball.

2.5.6.3. Esperit col·laboratiu

[21] Priorització de l'interès col·lectiu.

Els aprenents renuncien a posar l'interès individual per damunt del col·lectiu.

Exemples

ES volia explorar personalment un web en francès, el millor que havia trobat, però hi renuncia quan MB li comunica que li aniria bé consultar alguna font en francès (missatge 17).

ES no hauria escollit en cap cas treballar els aspectes fonològics del romanès, però

accepta fer-ho quan MB li diu que té problemes tècnics per treballar aquest tema (missatges 25 i 26).

MB accepta treballar sobre el romanès, tot i que li hauria agradat fer-ho sobre el tamazig (missatge 2).

ES accepta la reducció d'elements fruit de la versió final del treball i la inclusió de determinats elements en el treball o els annexos que proposa MB.

[22] Construcció solidària de la feina.

MB i ES no es desvinculen de les parts del treball atribuïdes inicialment a l'altre aprenent.

Exemples

"(...)estaria bé fer-nos arribar, si realment en trobem, dades de les parts que no ens toquen, ni que sigui a un nivell molt esquemàtic." (Missatge 17: ES)

"T'envio unes anotacions que potser pots tenir en compte en la teva part." (Missatge 20: ES)

[23] Intercanvi de referències bibliogràfiques.

Els aprenents intercanvien constantment informació sobre les obres que els poden ajudar a realitzar el treball.

Exemples

"Pel que fa a recursos per a l'elaboració del treball, he trobat, de moment, algunes coses que ens poden anar bé(...)" (Missatge 7: ES)

"Per altra part he trobat algunes adreces web que per ventura ens poden ser útils per més envant(...)" (Missatge 12: MB)

"Si tu tens adreces o bibliografia, passa'm informació i m'espavilaré. També puc despla-

çar-me un dia a la UIB i supòs que a la biblioteca hi trobaré alguna cosa(...)" (Missatge 16: MB)

"He trobat un estudi sobre immigrants eslaus i comunicació amb castellanoparlants (hi inclou els romanesos)(...)" (Missatge 25: MB)

MB expressa que no coneix bé alguns dels conceptes que s'han d'exemplificar a la caracterització lingüística. ES li'n comenta alguns i li proposa bibliografia adient. (Missatge 25: MB; missatge 26: ES)

"M'ha agradat l'article d'E. Sánchez que m'has recomanat; n'he citat alguna cosa(...)" (Missatge 27: ES)

2.5.6.4. Capacitat de valorar l'aportació de l'altre, debatre idees i mostrar esperit crític

[24] Actitud crítica respecte de les fonts bibliogràfiques.

MB i ES tenen una actitud crítica respecte al valor de les fonts trobades i consultades, en suport de paper o a Internet (aquestes darreres fonts són les més utilitzades en el treball).³⁴

Exemples

"Tinc altres coses tretes d'Internet (que incideixen més en les qüestions socials, culturals, d'immigració), algunes em sembla que ens seran útils, però no les he digerit encara. És el que passa cercant per Internet." (Missatge 7: ES)

"Dies enrere vaig trobar una pàgina que em va fer molt bona impressió i que crec que ens pot ajudar en la part que ara encarem. És en francès i no es pot comparar amb els innombrables webs-escombraria que he anat visitant."; A banda, jo tinc adreces diverses, de les quals es poden extreure algunes altres cosetes, encara que tinc la sensació de remenar entre els fems, perquè trobo pocs

34) Els aprenents busquen i seleccionen molts recursos a Internet per fer el treball (vegeu, en aquest sentit, Monereo 2005: 27-50). Tot i que parlen de productes localitzats, més que no dels mecanismes o estratègies de cerca, donen força importància a aquesta qüestió. En relació amb la cerca i selecció de fonts, experimenten (i comuniquen) en certs moments la fatiga de la recerca infructuosa, una certa sensació de "naufregi" i confusió, la *infoxicació*; tenen cura d'esbrinar si els webs consultats són creïbles i versemblants i d'escatir qui en té la responsabilitat; topen amb fonts contradictòries; ponderen el valor dels webs trobats; tenen cura de seleccionar la informació útil; fan cerques per més d'una llengua, etc. No s'analitza aquí com els aprenents cerquen i seleccionen la informació, perquè s'atén només el terreny de la interacció. És evident, però, que MB i ES poden considerar que han optimitzat aquesta competència bàsica després de realitzar el treball col·laboratiu.

webs realment interessants(...)" (Missatge 17: ES)

"(...), quan hagi destriat una mica més ja et passaré les adreces." (Missatge 18: MB)

"He trobat una pàgina d'aquestes que no saps si són o no són(...)" (Missatge 25: MB)

"(...), totes les fonts que he anat consultant anaven essent contradictòries les unes amb les altres(...)" (Missatge 28: ES)

"El Moreno Cabrera és un llibre enrevessat. Jo me'l vaig comprar fa un parell de mesos, en començar el postgrau i veure per on anaven els trets. El capítol de fonologia és exemplar, clar, ben exposat i entenedor(...)" (Missatge 31: ES)

[25] Actitud de respecte envers l'altre i les seves iniciatives, idees o aportacions.

Exemples

"Gràcies per pensar en mi, ha estat una sorpresa ben agradable." (Missatge 2: MB)

"D'acord amb l'annex dels antropònims (no se m'acut d'on el traurem però. Si hagués de ser massa difícil, podríem deixar-ho(...))". (Missatge 13: ES)

"Vols dir que no t'has quedat la part més dura?" (Missatge 37: ES)

[26] Confiança en la intervenció de l'altre.

Exemples:

"Mira-t'ho i fes els canvis que trobis pertinents i refés i retalla per on vulguis: vot de confiança total!" (Missatge 38: MB)

"No m'he mirat la revisió que has fet, però segur que la podem donar per bona." (Missatge 40: MB)

[27] Actitud no impositiva.

MB i ES mantenen, d'acord amb els principis de cortesia (v. 2.2), una actitud de prudència i evitació de la imposició dels criteris propis damunt els de l'altre.

Exemples

"Per això si no ho veus clar, digues-m'ho."

(Missatge 8: MB)

"No et vull atabalar, però(...). Quan puguis ja me diràs com ho veus." (Missatge 12: MB)

ES suggereix treure dos annexos. MB no ho fa quan compon la versió predefinitiva. ES no hi insisteix. (Missatge 27: ES)

[28] Debat d'idees sobre aspectes del treball i la seva realització i discrepància crítica a partir de les aportacions de l'altre o d'un mateix.

MB i ES en general consideren vàlida la feina feta per l'altre aprenent, sense gaire discussió, per bé que es produeixen, lògicament, algunes petites discrepàncies positives en la interacció. S'observa debat, sobretot, en relació amb com s'ha d'entendre un contingut, per exemple, o una part del treball o sobre el grau d'originalitat i d'elaboració en la realització de determinats aspectes. És habitual en la interacció l'actitud autocrítica, respecte a les pròpies aportacions.

Exemples

"(...), no veig clar que (...) hàgim de fer la llista de les llengües romàniques, ni de donar-ne el mapa(...)" (Missatge 15: ES)

"He rellegit el que et vaig enviar, la meua part, i hi veig algun aspecte massa anecdòtic i una redacció una mica tumultuosa, precipitada, ja ho polirem." (Missatge 20: ES)

"He llegit la teua part: OK. M'agradaria fer una lectura global de tot el que hem escrit. Si et va bé, la faré demà (dimarts) i et re-entriaria, amb algun retoc, segurament molt menor, els fitxers. Potser seria bo que tu esperessis a introduir noves esmenes, si n'hi has d'afegir, a tenir la meua versió, per evitar duplicitat de documents." (Missatge 24: ES)

"El primer que tenim apuntat és "classificació tipològica", però si no vaig errada això ja ho férem o vol dir una altra cosa?" (Missatge 25: MB); "Classificació tipològica: jo ho entenia com una valoració general, introductòria, que ara no estic en disposició de fer, que seria el contrapunt a la classificació genètica (veig que tot sovint es parla d'aquesta doble classificació de les llengües, genètica i tipològica). Serien uns comentaris que permetrien alinear el romanès

amb altres llengües del món a partir d'algun tret lingüístic, d'algun "universal lingüístic" per dir-ho així (si és que realment això és revela productiu)." (Missatge 26: ES)

"(...)tinc la sensació que en algun punt ens introduïm una mica massa en algun aspecte, però em passa com a tu, que tot el que hi ha em sembla interessant (...) El més "retallable", penso jo, són alguns annexos com el 7 o el 10." (Missatge 27: ES)

"(...)no sé si pel tipus de treball que ens demanen és rellevant o si hi podríem afegir ("copiar", vaja!) un annex sobre lèxic i expressions d'ús freqüent(...)" (Missatge 29: MB)

"Hi ha alguns fragments que bé podrien anar a l'apartat de classificació tipològica si és que jo no he entès malament el concepte. Però per ventura el podríem eliminar i apuntar aquests aspectes dins de cada part." (Missatge 30: MB)

"Pel que fa a la qüestió prèvia de classificació tipològica, la deixaria dins de cadascuna de les tres parts que estem fent, no al principi d'aquesta part, com havíem dit. Com ho veus?" (Missatge 31: ES)

"Me pareix perfecte deixar inclosa la classificació tipològica dins de cada apartat(...)" (Missatge 32: MB)

"Trobos que he d'ampliar la morfologia amb possessius, preposicions, etc.? No sé què he de fer; per una banda trob que sí, per l'altra el treball creix i creix." (Missatge 32: MB)

"Aquests dies he llegit amb més deteniment els darrers dossiers. Penso que potser en el que escrivim de morfologia podríem provar de respondre preguntes com les següents, en la línia del que hi ha al dossier de morf.:

1) Segons el nombre de morfemes per paraula, el romanès és aïllant o analític, flexiu (o sintètic) o polisintètic? A quin d'aquests tipus tendeix, o en quin es pot incloure? 2) Segons la relació morfema /morf, és més aviat aglutinant, o fusionant? 3) Podem classificar el romanès segons el sistema de casos?" (Missatge 33: ES)

"Completaré la part de morfologia intentant respondre les preguntes que proposes i seguint un poc els punts que toca el mòdul." (Missatge 34: MB)

"Per cert, he vist a les darreres intervencions de la tutora que parla sempre de "descripció de la llengua" i nosaltres hem anat més enllà. En tot cas, no passa res, ha estat ben interessant fer una ullada al context de la llengua." (Missatge 34: MB)

"Tinc la sensació, també, que el màxim que podem fer en aquesta part del treball és descriure un poc (molt poc) la llengua romana, una mica aleatòriament, i que probablement no es tractaria exactament d'això(...)" (Missatge 35: ES)

"Ja n'he fet de canvis: he llevat alguns títols i els he encabit en altres punts per estalviar espai, he mirat de controlar el tema de cites i tipus de lletra (feina ben feixuga a la part descriptiva) i altres aspectes d'interlineat, sagnies, tipus de font, etc." (Missatge 36: MB)

"Penso que el treball s'aguanta, i que tu, en particular, has fet una feinada a posar-ho en solfa aquests darrers dies." (Missatge 43: ES)

[29] Justificació de les decisions preses quan impliquen la modificació de la feina de l'altre.

Els aprenents expliciten el motiu dels canvis que introdueixen al text i dels criteris amb què els fan.

Exemples

"He ajuntat la teva part i la meva, per guanyar temps, amb el criteri d'evitar redundàncies, sempre que podia (hi ha, per tant, algun retoc -pocs- a la teva part: mirat'ho des del punt de vista de com és ara, de si s'aguanta tal com és, de si és coherent(...). No he fet cap canvi, en qualsevol cas, que no pugui justificar) i amb un criteri que no sé si veuràs bé, que és d'alliberar molt de material cap als annexos (com a mínim ens ajuda ja a destriar el que és essencial del que no ho és tant). He mantingut els títols abans de les parts, numerats i tot, encara que més per una qüestió

d'ordre i claredat que per altra cosa.”
(Missatge 15: ES)

2.5.6.5. Cura dels aspectes formals

[30] Atenció als aspectes formals de la construcció del treball amb l'objectiu de garantir-ne la qualitat i l'adequació.

Exemples

“Pel que fa a l'extensió, no hauríem de passar d'una pàgina cadascun(...)” (Missatge 17: ES)

“He intentat de totes passades cenyir-me a l'espai que tenim(...)” (Missatge 19: ES)

“En qualsevol cas deixaria la “reducció” dràstica (si s'hagués de fer) ben bé per al final, així com tot el que fa referència a vetllar pels aspectes formals.” (Missatge 24: ES)

“Hauríem d'unificar la manera de reproduir els termes en una altra llengua (cursiva, cometes, res, etc.). Ja veurem com ho resollem.” (Missatge 31: ES)

“Et pas aquest treball-nostre-de-cada-dia adaptat a les normes de presentació que ens donaren. Hi ha dues versions, l'autèntica i l'abreujada fins a 15 pàgines.” (Missatge 38: MB)

“He rellegit la versió breu i hi he fet algun retoc en la línia d'eliminar alguna petita redundància o de simplificar alguna enumeració excessiva i de millorar el text (com que està molt ben redactat, és un plaer passar-hi a fer algun retoc). No marco els canvis per no perdre temps, em semblen força clars. Em sembla que el producte final, tot i les pèrdues, és bo.” (Missatge 39: ES)

“Hauré de fer modificacions, perquè ni tu ni jo els havíem esmentat tal com ens demanen.” (Missatge 40: MB)

2.5.7. Aspectes relacionats amb l'eficàcia comunicativa

2.5.7.1. Reflexió sobre el canal

[31] Reflexió sobre el canal i la necessitat de garan-

tir la comunicació entre els aprenents.

Els aprenents, a partir d'experiències formatives anteriors, preveuen la possibilitat de trobar alternatives que els permetin comunicar-se donat el cas hipotètic que falli el canal previst. Es faciliten telèfons i adreces de correu fora l'entorn virtual d'aprenentatge per si cal utilitzar-los (no els arribaran a fer servir).

Exemples

“Vaig fer una formació virtual (...) estàvem històrics de veure'ns constrenyits per mails, fòrums o xats.” (Missatge 5: ES)

[32] Reflexió sobre les virtuts i les limitacions del canal en relació amb el procés d'aprenentatge.

Es verbalitzen algunes limitacions del canal utilitzat com la dificultat de compaginar l'efectivitat i alhora el respecte pels punts de vista de l'interlocutor. Els aprenents reflexionen, també, sobre el fòrum del curs com a eina d'aprenentatge.

Exemples

“És difícil comunicar-se així, tot el que es diu, si es vol ser efectius, resolutius, sembla una imposició a l'altre(...)” (missatge 5: ES)

“Opino que el fòrum és un espai amb unes potencialitats enormes i em sembla que en aquest curs, lamentablement, l'han concebut més aviat com un accessori empipador i inevitable.” (Missatge 1: ES)

“(...)tinc la sensació que el fòrum se'n desinfla una mica. Si no pots participar-hi o no tens res a dir-hi durant un temps, sembla que hagi abandonat el curs(...)” (Missatge 9: ES)

2.5.7.2. Pertinència de les intervencions

[33] Regularitat de les intervencions.

Els aprenents es comuniquen regularment; els missatges es produeixen, de mitjana, cada dos dies.

[34] Respects pels torns d'intervenció.

Solen respectar l'alternança en les intervencions (amb molt poques excepcions), fet que contribueix a no

pressionar l'interlocutor i respectar-ne el ritme de treball.

[35] Indicació de la simple presència de l'interlocutor a fi de garantir la continuïtat de la comunicació.

Els aprenents generen alguns missatges, en alguna ocasió molt breus, que no fan sinó indicar la seva presència o les seves intencions futures.

Exemples

Missatge 6: MB.

Missatge 11: ES.

Missatge 14: MB.

“Et responc ràpid; sóc a la feina. Al vespre miraré d'enviar-te els “deures” de què et parlava ahir.” (Missatge 26: ES)

2.5.7.3. Adequació (estructural, lingüística, retòrica, de registre) de les intervencions

[36] Utilització de recursos estructurals i de construcció dels textos adequats al procés comunicatiu.

MB i ES fan un ús adequat de l'estructuració i la construcció dels textos (paràgrafs, numerals que introdueixen qüestions, encapçalaments i finals dels missatges molt clars, delimitació dels diversos aspectes tractats pels missatges).

Exemples

Missatge 13: ES.

“Per feines: estic a la pàgina 18!” (Missatge 18: MB)

[37] Ús d'un llenguatge clar, directe i sense ambigüitats.

MB i ES formulen clarament les seves opinions o intencions. Al llarg dels missatges no hi ha situacions d'ambigüitat o malentesos i utilitzen un llenguatge positiu. Si hi fossin, els aprenents haurien de trobar la manera de superar-les. Badia (2005, 96) parla de superar les incomprendiments i desacords entre els participants com una de les sis competències comunicatives bàsiques vinculades als processos d'aprenentatge col·laboratiu.

Exemples

“(...)t'interessa treballar el romanès amb mi per al mòdul 2?” (missatge 1: ES)

“T'envio unes anotacions que potser pots

tenir en compte en la teva part; hi ha una llista d'aspectes realment tòpics, però que són un punt de partida per provar d'entendre els romanesos.” I, a continuació, per evitar tota ambigüitat sobre el que ES pensa: “A mi em semblaria bé, amb els comentaris pertinents relativitzadors, d'introduir aquests aspectes al treball.” (Missatge 20: ES)

[38] Ús d'un llenguatge basat en el suggeriment i en la presentació d'alternatives més que no en l'afirmació categòrica.

Els aprenents defugen de manera constant l'ús d'un llenguatge taxatiu (en relació amb l'indicador 27). Diversos elements lingüístics ho testimonien: expressions de possibilitat o dubte (*potser, supòs que*), oracions interrogatives, preguntes de sol·licitud d'opinió (*com ho veus?*), oracions subordinades condicionals, conjuncions disjuntives, eufemismes, etc.

Exemples

“No sé com veus tot això(...) Mira-t'ho amb calma i retoca tot el que calgui.” (Missatge 15: ES)

“Bé, ja em diràs com ho veus(...)” (Missatge 17: ES)

“Si ho trobes les pots incloure o ho faré jo a partir de dimarts.” (Missatge 23: MB)

“Si tens temps mira-t'ho i si no en tens no el prioritzis, deixa-ho estar.” (Missatge 25: MB)

“(...)tampoc no veig massa malament adreçar-nos directament i de forma constructiva al fòrum(...)” (Missatge 25: MB)

“Si trobes que hi afegeixi altres aspectes, digues-m'ho.” (Missatge 30: MB)

“Com pots veure, només tinc preguntes(...)” (Missatge 33: ES)

[39] Ús d'elements de registre col·loquial al costat dels del registre formal propi de l'activitat acadèmica.

Alguns missatges contenen passatges amb un registre més col·loquial, generalment per referir-se a aspectes relacionats amb l'esfera de la subjectivitat.

Exemples

"(...) ara estic molt saturada i somni en el treball, l'ordinador, la paperassa escampada i la duplicació d'arxius i carpetes(...)" (Missatge 22: MB)

"Se m'acaba d'esborrar el missatge que ja et tenia mig escrit(...) Quina ràbia! I el cas és que no tinc gaire temps(...)" (Missatge 24: ES)

"Sembla que la tutora ha estat a Romania(...) No podem fer passar bou per bèstia grossa(...)" (Missatge 9: ES)

[40] Capacitat de desvetllar interès.

Els aprenents mostren intenció d'agradar, motivar o sorprendre l'altre.

Exemples

"aïllades, però no tant" (Missatge 1: ES)

"Uf, va dir ell!" (Missatge 28: ES)

2.5.7.4. Elements comunicatius que afavoreixen la convergència afectiva dels aprenents

[41] Construcció d'una identitat virtual.

MB i ES incorporen als missatges elements marcadors que reforcen la identitat personal per compensar-ne la reducció inherent a la virtualitat. Els aprenents utilitzen aquests elements per singularitzar-se tot mostrant una cara amable a l'interlocutor. Doménech *et al.* comenten:

"La construcción de una identidad on-line estable y persistente juega un papel muy importante a la hora de generar confianza en el otro respecto de sus opiniones y de la informaciones que éste puede proporcionar al resto del grupo." (2005, p. 131).

Exemples

MB explica, en alguns punts, expressions mallorquines: "(...)a Mallorca li deim 'travessar es bassiot'(...)"; "(...)ja duc un parell (mallorquí -que no són dos) d'anys de feina(...)" (Missatge 2: MB)

MB utilitza l'encapçalament col·loquial "Uep Enric" (Missatges 10, 36, 38, 44).

ES fa servir, per exemple, per començar diversos missatges, la fórmula "Com va tot?" (Missatges 19, 20, 28, 33).

[42] Sensibilitat d'apropament a elements idiosincràtics de l'altre.

Sorgeixen comentaris que demostren que els aprenents tenen en compte i respecten la realitat geogràfica i lingüística de l'altre.

Exemples

"aïllades, però no tant" (Missatge 1: ES)

"Un altre mail meu, que miro un parell (en el sentit illenc de la paraula!) de vegades cada dia(...)" (Missatge 5: ES)

"Et proposo que escrivim el treball en la teva varietat lingüística, per unificar." (Missatge 15: ES)

"Una salutació cap a Mallorca!" (Missatge 31: ES)

[43] Encoratjament de l'altre.

MB i ES intercanvien comentaris d'encoratjament, suport moral i valoració de l'altre o de la seva feina, sovint en moments clau com, per exemple, davant la detecció d'algun dèficit anímic. Es tracta d'un posicionament socioemocional "reforçador". Vayreda *et al.* (10) defineixen aquest posicionament de la manera següent: "...el jo emergeix com a recompensador i gratificador emocional del que passa [...] L'altre emergeix com aquell a qui s'ha de cuidar, mimar, donar caliu, com algú susceptible de ser estimat i recompensat emocionalment per les seves intervencions."

Exemples

"Bona feina!" (Missatge 8: MB)

"No et vull atabalar(...)" (Missatge 12: MB)

"A mi la teva part m'ha agradat(...)" (Missatge 21: MB)

"Aprofita per descansar del tema." (Missatge 14: MB). Aquesta intervenció és el suport anímic oportú després de: "Com que no em vull col·lapsar, vaig responent-te a poc a poc(...)" (Missatge 13: ES)

“Una última empena al romanès!” (Missatge 31: ES)

“Com que està molt ben redactat, és un plaer passar-hi a fer algun retoc” (Missatge 39: ES)

[44] Comunicació de l'estat d'ànim.³⁵

Exemples

“(…)cosa que m'ha anat erosionant l'estat d'ànim aquests darrers dies.” (Missatge 28: ES)

“(…)M'està agradant fer el treball, però aquesta darrera part m'ha saturat més que les altres ja que em costava moltíssim haver de sintetitzar.” (Missatge 30: MB)

“(…)ja acabam! La veritat és que ja en tenc ganes, perquè m'està pesant una mica aquesta darrera part.” (Missatge 34: MB)

“Comparteixo aquest sentiment final de què tu parles, de feixuguesa..” (Missatge 35: ES)

[45] Valoració de l'experiència formativa.

Els aprenents reflexionen sobre l'experiència formativa amb un posicionament socioemocional “avaluador”.

Exemples

“(…)penso que hi ha hagut una bona entesa i col·laboració entre nosaltres(…)” (Missatge 35: ES)

“(…)compartesc també el que dius sobre el treball en parella virtual i sobre la nostra entesa(…)” (Missatge 36: MB)

[46] Presència d'afectivitat.

Presència discreta d'aquest element, de naturalesa cohesiva, que creix a mesura que progressa la interacció, però que resta sempre en un discret segon terme.

Exemples

“Bon cap de setmana. Aprofita per descansar del tema.” (Missatge 14: MB)

“Margalida, Com estàs?” (Missatge 15: ES)

“Bon dia (...) company de fatigues” (Missatge 22: MB)

“(…)hauríem d'anar a dinar o sopar a un restaurant romanès que segur que a Barcelona n'hi ha(…)” (Missatge 25: MB)

“En acabar aquesta espècie de gep romanès que duc aferrat et trobaré a faltar.” (Missatge 36: MB)

“Fins ben aviadet(…)” (Missatge 38: MB)

[47] Reconeixement d'algunes limitacions personals o formatives.

Tots dos aprenents assumeixen en diversos moments alguns déficits formatius (nivell baix d'anglès, desco-neixement d'alguns temes), fet que contribueix a humanitzar-los i a aproximar-los. En paraules de Rourke *et al.* (2001), es tractaria d'una resposta afectiva d'autorevelació que consistiria a expressar vulnerabilitat.

Exemples

“Veig que no sé res del romanès més que el que vaig cercar a la pàgina Ethnologue per a una de les activitats del primer mòdul.” (Missatge 8: MB)

“(…)no he cercat pàgines en anglès i és que jo no en sé!” (Missatge 16: MB)

“Jo també sóc més francòfon que no pas anglòfon!” (Missatge 17: ES)

[48] Tendència a l'empatia entre els aprenents reflectida en elements d'intertextualitat en els missatges.

Tots dos aprenents aproximen inconscientment o no la seva forma de comunicar-se i fins i tot allò que comuniquen a l'altre aprenent. Aquest fet es tradueix en algunes mostres d'intertextualitat en els missatges.

35) L'expressió de les emocions, sota diverses formes, és un dels indicadors establerts per Rourke *et al.* (2001).

Exemples

ES incorpora als encapçalaments o finals dels missatges elements en romanès, seguint la iniciativa de MB (Missatge 15, després d'altres missatges previs en què MB instaurava aquesta pràctica que l'ajuda a construir una identitat virtual)

ES incorpora algunes formes pròpies de la variant mallorquina, que no fa servir habitualment (expressions com "bon vespre" (missatge 17), particularitats de la morfologia o el lèxic mallorquins: "tenc" (missatge 42), "nines" (missatge 45).

"Un altre mail meu que miro un parell (en el sentit illenc de la paraula!) de vegades cada dia(...)" (Missatge 5: ES) (MB havia fet un comentari sobre el sentit de *parell* en mallorquí en un missatge anterior).

"Si no acabam aviat tornaré "boeta!" (Missatge 40: MB) - "Prou de romanès o pararem bojos." (Missatge 45: ES).

"Em costa prendre les decisions així, tu ja ho deies a un missatge anterior." (Missatge 8: MB)

2.5.7.5. Elements de distensió en la realització del treball

[49] Distanciament lúdic respecte a l'objecte d'estudi.

Es produeix una integració distesa d'aspectes relacionats amb l'objecte d'estudi en els missatges. S'hi observa, per exemple, la presència de paraules en romanès, o el tractament d'algun tema divertit en relació amb la cultura romana

Exemples

"Ce mai faci?"/"La revedere" (Missatge 12: MB)

"Noapte bun" (Missatge 19: ES)

"Buna seara Enric" (Missatge 30: MB) / "Buna seara Margalida" (Missatge 31: ES)

"(...)no sé si hi hauríem de posar una referència a la qüestió dels vampirs, etc. i les pel·lícules que se n'han fet." (Missatge 25: MB)

"Tema vampirs: crec que seria divertit incloure-hi alguna referència (molt breu i de passada)(...)" (Missatge 26: ES)

[50] Sentit de l'humor.

Elements d'humor amable o d'ironia. Rourke *et al.*, (2001) consideren aquest aspecte un dels indicadors fonamentals per determinar la presència social en el treball col·laboratiu asincrònic i, seguint diversos autors, un dels elements que propicien l'aprenentatge i la cohesió de grup. Defineixen l'indicador amb els mots següents: "Teasing, cajoling, irony, understatement, sarcasm."

Exemples

"Li enviam un missatge, li deim que som parella de tre(ball) (t'avís que no sé ballar de forma ortodoxa!) i que hem triat el romanès." (Missatge 3: MB)

"Jo amb ganes de cridar, en romanès estàndard, "Ajutor!"(...)" (Missatge 15: ES)

"Veig que s'hi van posar el 1903 i no van acabar fins al 1957." (Missatge 25: ES)

Encapçalament dels missatges: Uf, va dir ell!/ Uf, va dir ell! I ella! (Missatge 28: ES; Missatge 29: MB)

"No crec que ens 'suspenguin'!" (Missatge 38: MB)

3. CONCLUSIONS

S'ha analitzat la interacció produïda en un treball col·laboratiu, realitzat en un entorn virtual d'aprenentatge, el resultat de la qual es pot considerar en línies generals reeixit perquè:

- 1) s'hi han assolit els objectius acadèmics plantejats (tant l'autoavaluació dels aprenents com l'avaluació de la tutora del mòdul on s'ha realitzat el treball col·laboratiu hi coincideixen);
- 2) l'execució de la tasca ha estat satisfactòria per a tots dos aprenents, que reconeixen que hi han fet aprenentatges; i
- 3) s'ha creat un espai de sociabilitat i de relació personal altament positiu entre dues persones que no es coneixien.

A partir dels diversos aspectes que s'han comentat a l'anàlisi precedent es poden extreure les conclusions següents:

3.1. Condicions prèvies a la interacció en equip virtual.

Treballar en equip en un entorn virtual d'aprenentatge requereix unes condicions prèvies a qualsevol consideració sobre la interacció entre els aprenents. L'organització de la formació ha de garantir-ne l'existència i l'adequació: l'elecció d'una plataforma de campus virtual amb unes eines i funcionalitats adequades al treball en equip; la idoneïtat de la tasca que han de desenvolupar els aprenents, a fi d'assegurar que sigui realment pertinent que es plantegi com a treball en grup virtual; una reflexió a fons sobre l'ús pedagògic de les eines o els espais de comunicació i sobre els rols dels diversos agents que intervenen en el procés formatiu; el seguiment de les fases en què se sol materialitzar un treball en equip virtual; l'existència d'un material didàctic adequat al mitjà i d'uns recursos de suport o de consulta adients; l'ús d'instruments de gestió o de construcció del coneixement que afavoreixin el treball de l'equip virtual en les diverses fases (per a la creació del grup, la planificació, l'acord de compromisos, la temporalització), etc.

Els aprenents, universitaris cada cop menys novells en aquesta mena d'experiències formatives, haurien de poder percebre amb nitidesa la inexistència o la inadequació d'alguna de les condicions prèvies indicades, que encara són massa habituals en molts processos d'ensenyament-aprenentatge en virtualitat, i haurien de tenir recursos per minimitzar-les. De la mateixa manera, per exemple, que els aprenents presencials s'adonen a l'instant de si una aula, el seu espai o el seu mobiliari són adequats per al treball en grup, o de si l'aula és sorollosa o els aparells tecnològics funcionen o no funcionen o de si el formador ha anat a classe o no, els aprenents virtuals haurien de poder discernir fàcilment les inadequacions del sistema formatiu virtual. Hi podria contribuir un increment de la coneixença del que és i hauria de ser l'aprenentatge virtual i, també, l'exigència de conèixer les regles del joc dels processos formatius concrets, que haurien de ser explícites al màxim.

3.2. Competències per a la interacció.

Interactuar per a un treball en equip virtual requereix

que els aprenents tinguin unes competències mínimament assolides relacionades tant amb el treball col·laboratiu com amb l'aprenentatge en un entorn virtual d'aprenentatge (competències que, de retruc, el treball col·laboratiu virtual contribueix en gran manera a optimitzar). Les destreses que es mobilitzen en aquestes activitats s'adiuen plenament amb les que estableix l'espai europeu d'educació superior per als estudiants universitaris, que la demanda formativa, al seu torn, tendeix cada cop més a valorar.

"Aprendre i treballar en col·laboració implica que l'estudiant exerciti les habilitats que estan cada cop més ben valorades en el camp de la demanda formativa: desenvolupar habilitats per treballar en situacions a partir de regles autoelaborades en lloc de fer-ho seguint regles prefixades, saber treballar en equips de projectes (saber-se organitzar i planificar el treball cooperativament), desenvolupar habilitats de relació, comunicació interpersonal i de negociació (prendre decisions arribant al consens, coordinar les diferents idees i opinions en una proposta comuna i integradora, saber resoldre conflictes, etc.)." (Guitert, *et al.*, 2005, p. 54)

Moltes de les actituds i molts dels valors que es posen en joc en els treballs col·laboratius virtuals, d'altra banda, es poden considerar decisius en la configuració d'un nou model de ciutadà per al segle XXI. Són, per exemple, la tolerància, la flexibilitat, l'obertura, la capacitat de negociació, el descentrament o el respecte pels altres. Es conclou, doncs, que el treball col·laboratiu virtual, una activitat en expansió a la universitat, té un interès poc menys que extraordinari.

3.3. Fases del procés

Es reconeix, a partir de l'experiència analitzada i d'acord amb la bibliografia ressenyada, l'existència d'unes fases en el procés de treball en equip en virtualitat. La naturalesa d'aquestes fases pot variar segons els casos i no s'ha de pretendre que aquestes siguin neta-ment destriades (a l'experiència analitzada es poden trobar, per exemple, diversos solapaments entre fases que s'expliquen, en part, per la asincronia de les interaccions). La fase de creació i la de tancament poden ser breus i un punt formals. La fase de consolidació, en canvi, es revela decisiva: s'hi ha de generar una evidència que l'acord col·laboratiu és possible, a fi que la construcció posterior del treball, la fase més extensa i central del procés, sigui fluida i rica. L'acord col·laboratiu pot ser explícit, sobretot si es disposa de

les eines metacognitives adequades que ajudin a reflexionar i a establir pactes de gestió, o pot ser un acord més natural i intuïtiu, més incert, basat en el tarannà dels aprenents, empàtic i respectuós, com s'esdevé en l'experiència analitzada.

3.4. Tendència a la convergència entre els aprenents

La construcció del treball col·laboratiu implica una tendència dels aprenents a una *convergència* que els ha de permetre realitzar la tasca comuna encomanada i abocar a un discurs consensuat. Aquesta convergència pot estar condicionada a priori per múltiples factors (naturalesa de la tasca en comú, característiques dels aprenents, característiques o eines del campus virtual on han de treballar...) que poden afavorir o no l'apropament. En el cas analitzat alguns factors propicien la convergència (característiques similars dels aprenents pel que fa a diversos aspectes, característiques del treball del curs) i altres no tant (el treball virtual basat en la asincronia i l'ús exclusiu de la llengua escrita, per exemple).

Considerem que el cas analitzat és la mostra d'un esforç paradigmàtic de *convergència* a càrrec dels aprenents, un esforç que va més enllà del que hauria estat imprescindible per a la construcció del treball encomanat. MB i ES despleguen tota mena de recursos per aproximar-se a fixar un sistema de treball comú, es preocupen perquè els condicionants de la comunicació virtual no siguin un obstacle al seu objectiu i es preocupen, també, per aconseguir un còmode espai d'afinitat. La construcció d'aquesta *convergència* es basa en l'aplicació de coneixements o destreses (lingüístics i comunicatius, per exemple) i també en la concreció de tot un sistema d'actituds i sensibilitats (respecte per l'altre, confiança, voluntat de negociació, etc.) que converteixen l'experiència en un fet social molt ric.

3.5. La cortesia i el discurs interaccional

Un tret propi de l'estil comunicatiu de l'experiència analitzada que cal considerar veritablement decisiu és la presència i el control de la *cortesia*, aspecte fonamental en contextos formatius com l'estudiat. Així, es pot destacar que els aprenents vetllen per assegurar l'existència d'un discurs *interaccional*, basat en la cortesia i en l'evitació del conflicte. L'existència d'aquesta mena de discurs, amb tot, no impedeix que prosperi el discurs *transaccional*, sense el qual la tasca

encomanada no es podria realitzar satisfactòriament.

Es constata, doncs, que els aprenents esquiven suficientment el parany d'ancorar-se en un espai comú, còmode, caracteritzat per l'absència del conflicte i que assumeixen la necessària divergència intel·lectual entre ells i el repte de superar-la per construir un coneixement comú. En l'experiència analitzada es detecta un equilibri entre l'acceptació de les idees alienes i la defensa dels punts de vista propis fins a l'obtenció d'un consens acceptable. Val a dir, però, que l'activitat plantejada no propicia una situació de controvèrsia o una confrontació d'idees constant que requereixi un gran esforç de consens.

3.6. Connectivitat, correspondència dels episodis temàtics i àmbit de diàleg

La interacció entre MB i ES és constituïda per missatges i cadenes de missatges amb un bon nivell de connectivitat. Aquestes dues unitats d'anàlisi, amb tot, no semblen els àtoms fonamentals de l'experiència analitzada (sovint les cadenes tenen un punt d'arbitrarietat, o els missatges una gran polivalència que es reflecteix, per exemple, en la relativa buidor del nom de molts dels assumptes, que no poden definir fàcilment el contingut polièdric dels missatges). La unitat clau de la interacció és una altra: són els fils temàtics o *esdeveniments* d'índole diversa que apareixen als missatges i que troben la seva continuïtat en *episodis* més enllà del missatge en què es formulen. La interacció entre MB i ES, doncs, es constitueix com una suma dinàmica d'episodis que s'encavalquen dins una successió de missatges.

Una de les claus de l'èxit de l'experiència de treball col·laboratiu analitzada s'ha de buscar en l'alt nivell d'atenció o correspondència als esdeveniments per part dels aprenents i en la seva resolució immediata i expeditiva, que es tradueix en la brevetat dels episodis de la interacció.

Una altra de les claus de l'èxit, en el cas analitzat, consisteix en el fet que els aprenents configuren un veritable àmbit de diàleg entre ells on els episodis s'obren i es tanquen i se succeeixen lliurement i naturalment, independentment de la dimensió a què pertanyin i malgrat el constrenyiment formal (la reducció a les unitats "missatge de correu electrònic") que imposa l'eina de comunicació. Aquest àmbit de diàleg és una línia de comunicació flexible que els

aprenents mantenen oberta mentre es realitza el treball col·laboratiu i que es pot comparar amb l'espai generós d'una conversa constructiva entre dues persones.

3.7. Equilibri entre sociabilitat, gestió i elaboració del treball

La interacció en la realització d'un treball col·laboratiu virtual mostra elements de tres dimensions: la dimensió humana i social, la de la gestió i la de l'elaboració del treball. Els dos darrers aspectes solen tenir, globalment, una clara preponderància en aquest tipus de treballs. A l'experiència representen, globalment, el 68% de la interacció i la dimensió humana i social hi té també un pes molt destacat (sense interferir, però, sinó tot al contrari, la dinàmica del treball) i l'hem de considerar plenament dins uns límits adequats.

Com assenyalen Rourke *et al.* (2001), referint-se al que anomenen "presència social", es tracta d'un aspecte indubtablement positiu per a l'aprenentatge si no excedeix un límit difícil d'establir: "Although we postulate that fairly high levels of social presence are necessary to support the development of deep and meaningful learning, we expect that there is an optimal level above which too much social presence may be detrimental to learning. Discourse in a community of inquiry is not equivalent to social interaction over the garden fence or the bar at a neighborhood pub. Our exploratory study does not indicate if the levels of social presence that we have measured are sufficient, optimal, or even so large as to be detrimental to learning."

Podem parlar, doncs, en l'experiència analitzada, d'un gran equilibri entre les tres dimensions. Pel que fa a la presència de cadascuna al llarg de la interacció, en destaquem la continuïtat (amb accentuació d'una o altra dimensió en determinats moments, d'acord amb la lògica del procés).

3.8. Indicadors rellevants per a una interacció reeixida

Es poden establir uns indicadors per a l'anàlisi de les interaccions en treballs col·laboratius en virtualitat. A partir de l'experiència estudiada se'n proposen una cinquantena, que tenen una presència clara en els missatges creuats entre els aprenents. Cap d'aquests indicadors no és d'acompliment estrictament obliga-

tori en la interacció, però es pot afirmar que se n'observen de més rellevants que altres per a l'assoliment de l'èxit de l'activitat. A grans trets, per començar, s'ha de dir que no es consideren a priori centrals tots els aspectes que es relacionen amb el context o amb els trets personals, subjectius, dels aprenents, els quals es poden considerar relativament externs a l'activitat col·laborativa encomanda (indicadors 1-8). D'altra banda, en canvi, es consideren globalment molt rellevants els aspectes que es relacionen amb l'organització del treball i el procés de construcció del coneixement i la seva formalització (indicadors 9-30) i amb l'eficàcia comunicativa (indicadors 31-50).

3.9. Construcció de la identitat virtual i d'un espai d'interacció còmode

Pel que fa als indicadors del primer grup (1-8) expres- sen la relació dels aprenents amb el context formatiu (el curs de postgrau); l'emergència d'elements de l'activitat professional o dels interessos formatius dels aprenents; l'emergència d'elements de la circumstància vital dels aprenents; i l'emergència de referents socioculturals, ideològics i generacionals dels aprenents. L'aparició d'aquests aspectes en la interacció, tot i que pot ser considerada no rigorosament imprescindible, contribueix en molts casos a crear entre els aprenents un espai de relació còmode, amigable i no conflictiu. L'existència d'aquest terreny d'afinitat afavoreix, de retruc, l'acompliment de la realització de l'objectiu acadèmic.

Volem destacar, en relació amb aquest grup d'aspectes, que sembla molt positiu que els aprenents no perdin de vista el context formatiu immediat en què realitzen el treball (1-2), que el tema objecte d'estudi els interessi a tots dos i que tinguin relació, per exemple, amb els seus interessos professionals (3). També el fet que els aprenents intercanviïn informació sobre l'activitat professional (5) o que donin entrada als missatges, amb mesura, a elements estrictament personals (6). Aquests aspectes són rellevants perquè defineixen la identitat virtual dels aprenents, generen empatia en la interacció i contribueixen a cohesionar l'equip de treball.

D'altra banda, per bé que, òbviament, poden fer un treball col·laboratiu persones d'edats diferents, amb substrats culturals ben diferents i sense una complicitat ideològica determinada (perquè l'heterogeneïtat és, indubtablement, una font d'aprenentatges), hem de destacar que el fet que els aprenents comparteixin

aquests aspectes (7 i 8), que són ben palesos en la interacció, els ha permès situar-se en un espai còmode, familiar, on han pogut intuir que la complicitat formativa era la continuació lògica de l'existència d'aquelles altres complicitats. En aquest sentit és important destacar com la virtualitat potencia la interacció social entre els usuaris i com aquest element si bé, com hem dit, és prescindible per a la consecució d'un determinat objectiu de treball, és possiblement de presència inevitable en qualsevol interacció comunicativa perllongada, també entre aprenents que presentin referents menys compartits o similars.

3.10. Importància de l'organització del treball i el procés de construcció del coneixement i la seva formalització

Pel que fa als indicadors relacionats amb l'organització del treball i el procés de construcció del coneixement i la seva formalització (9-30) els entenem com a decisius. Els que estan vinculats amb l'establiment del sistema de treball (9-16), que tenen relació amb habilitats per aprendre a aprendre de forma compartida, són fonamentals i una de les claus de l'èxit. Considerem vital, doncs, l'establiment d'acords sobre la manera de treballar (encara que, concretament, no cal que siguin exactament els que es plantegen en aquest estudi perquè puguin ser viables), a fi de poder definir com s'ha de realitzar el treball de forma clara i expeditiva, el respecte d'aquests acords i l'actuació coherent amb les decisions preses. Són fonamentals, d'altra banda, aspectes com la flexibilitat (10), la capacitat de negociació (11) i l'autonomia en la presa de decisions (12). S'ha de destacar com un aspecte clau, també, tot allò el que fa referència a la gestió del temps (15).

El sistema compartit de direcció del treball (13) que s'observa en la interacció analitzada, amb alternança de torns de decisió, no és, evidentment, un aspecte imprescindible. A la pràctica, però, aquest sistema satisfà els dos aprenents i els garanteix una posició similar davant la direcció del rumb de la feina. Hem observat també en la interacció una inclinació cap a l'equilibri just de la presència dels dos aprenents al treball o la representació externa davant altres agents (14). Es tracta, també, d'una qüestió important, una tendència que pot contribuir a la satisfacció dels aprenents i a evitar els possibles malentesos o conflictes.

Dins el bloc d'indicadors vinculats al procés de construcció del coneixement i la seva formalització (17-30), ens semblen fonamentals els que es relacionen amb la reflexió sobre la naturalesa i les característiques del treball (17-18). També ho són els indicadors referents a la comprensió i manipulació d'idees i pensaments (19-20). Hem de considerar també fonamentals els aspectes relacionats amb l'esperit de col·laboració i solidaritat entre aprenents (21-23). I són igualment decisius tots els indicadors que fan referència a la capacitat de valorar l'aportació de l'altre i debatre idees, mostrar esperit crític (24-29) i justificar les decisions preses. Pel que fa, sobretot, a aquest darrer, cal destacar que en la comunicació virtual l'explicitud sol ser molt convenient, i més si afecta qüestions sensibles. La cura dels aspectes formals, d'altra banda, que té una presència en els missatges entre MB i ES, és un element irrenunciable en l'àmbit de l'ensenyament superior i influeix decisivament en la qualitat del producte final.

3.11. Importància del control dels aspectes relacionats amb la competència lingüística i comunicativa

Un dels factors que propicia la *convergència* entre els aprenents, a què s'ha fet referència més amunt (v. la conclusió 4) és la confluència en un estil comunicatiu comú. Els aprenents opten, en l'experiència analitzada, per un ús del correu electrònic molt conscient, basat en una llengua acurada, i que presenta més aviat els elements propis d'una correspondència tradicional que no els trets lingüístics i comunicatius més innovadors de l'estil de la CMO. La coherència en aquesta opció (opció que no es presenta pas aquí com l'única possible) al llarg de tota la interacció permet un treball còmode als aprenents i, finalment, contribueix a l'assoliment dels seus objectius.

Es constata que la interacció entre els aprenents per mitjà del correu electrònic (mitjà asincrònic que fàcilment pot resultar feixuc per realitzar accions com pactar, negociar, establir acords o fer avançar el coneixement) esdevé veritablement fluïda en l'experiència analitzada. La comunicació entre MB i ES assoleix equilibris no sempre fàcils d'aconseguir: evita el malentès; és expeditiva i, alhora, correcta i respectuosa; té rigor acadèmic però presenta, simultàniament, elements de distensió; combina els aspectes relacionats amb la feina amb els propis de qualsevol relació social (frases de contacte, més personals, de

comentari d'aspectes subjectius...).

Pel que fa a indicadors concrets relacionats amb la comunicació eficaç (31-50), considerem prescindible però alhora interessant la reflexió sobre les virtuts i, alhora, les limitacions del canal utilitzat (31-32), sobretot perquè els bons usos relacionats amb la comunicació mediada per l'ordinador són encara força desconeguts. Aquesta reflexió permet l'anticipació i l'evitació de problemes o conflictes, un dels aspectes clau en una interacció d'aquesta mena. D'altra banda, valorem també molt positivament els aspectes relacionats amb la pertinència de les intervencions (33-35). Aspectes aparentment poc transcendents, d'altra banda, com l'existència de missatges indicadors de la simple presència de l'interlocutor (35) tenen molta més importància que no sembla, ja que donen visibilitat als aprenents en un entorn que precisament en redueix la presència.

Una de les claus de l'èxit d'un treball col·laboratiu en virtualitat és, sens dubte, la utilització d'una llengua adequada: ben estructurada (36), clara, directa i sense ambigüitats (37) i basada en el suggeriment més que no en les afirmacions taxatives (38). L'ús d'elements que afavoreixen la convergència afectiva dels aprenents com ara l'interès per la realitat de l'altre (42), l'encoratjament (43) o la presència d'afectivitat (46), entre diversos altres que s'han esmentat més amunt, no es poden situar al mateix nivell d'importància, però poden ajudar, si apareixen en la interacció, a crear un clima comunicatiu propici a la confiança.

3.12. El component socioafectiu

Una bona part de la cinquantena d'indicadors observats en l'anàlisi tenen a veure amb l'esfera socioafectiva, la qual considerem que condiciona

favorablement la interacció i té implicacions importants sobre el grau de motivació dels aprenents. El grau de presència del component socioafectiu pot oscil·lar segons les experiències, i es pot concretar de molt diverses maneres, però és un factor rellevant.

Establir i mantenir, com a eix transversal de la interacció, un bon clima relacional és necessari per a qualsevol activitat d'aprenentatge, però molt més en el cas del treball col·laboratiu entre iguals. I encara més en el cas d'un entorn virtual. Arribar a un nivell òptim de confiança i seguretat entre els aprenents, que es coneixen només a partir de missatges escrits asincrònics, pot esdevenir complicat si no es tendeix a reduir la distància emocional (Barberà, Badia i Mominó, 2001) intrínseca als participants a l'hora de formar el grup de treball. En aquest sentit creiem que és important que durant les diferents etapes del procés de treball en equip, aquest component hi sigui present de forma mesurada i equilibrada. En l'etapa de creació de l'equip es pot expressar mitjançant les presentacions, la tria i l'envit inicial, la presentació personal, etc. que comencen a conformar la identitat virtual dels aprenents; en la de consolidació, mitjançant la freqüència i la regularitat en la interacció, per no caure en la sensació d'aïllament i mitjançant el manteniment d'expressions de salutació i comiat personalitzades per crear vincles i adquirir confiança; en l'etapa de desenvolupament, en què la identitat dels aprenents ja està més consolidada, és important mantenir actituds d'aproximació emocional mitjançant, per exemple, elements d'humor o la inclusió d'informacions sovint informals sobre aspectes personals i professionals. Finalment, en l'etapa de tancament, sembla oportú verbalitzar aspectes socioafectius en relació amb la interacció a manera de valoració personal sobre l'entesa esdevinguda.

4. Bibliografia

- Ardizzone, P. & Rivoltella, P. C. (2004). *Didáctica para e-learning: métodos para la innovación de la enseñanza universitaria*. Málaga: Enseñanza Abierta de Andalucía, Ediciones Aljibe
- Badia, A. (2005). Aprender a colaborar con Internet en el aula. En C. Monereo (coord.), *Internet y competencias básicas: aprender a colaborar, a comunicarse, a participar, a aprender*, (pp. 93-116). Barcelona: Graó.
- Barberà, E., Badia, A., & Mominó, J.M. (2001). *La incògnita de la educació a distància*. Barcelona: ICE-Horsori Universitat de Barcelona.

- Domènech, M., Tirado, F. J., & Vayreda, A. (2005). Aprender a participar en la vida pública a través de Internet. En C. Monereo (coord.) *Internet y competencias básicas: aprender a colaborar, a comunicarse, a participar, a aprender* (pp 117-140). Barcelona: Graó.
- Escandell, M. V. (2006). *Introducción a la pragmática* (2a ed). Barcelona: Ariel.
- Escofet, A., & Rodríguez, J. L. (2005). Aprender a comunicarse a través de Internet. En C. Monereo (coord.), *Internet y competencias básicas: aprender a colaborar, a comunicarse, a participar, a aprender* (pp. 73-90). Barcelona: Graó.
- Gairín, J., & Monereo, C. (2004). *La formació e-learning en programes de postgrau. Delimitació d'un model propi de la UAB*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. [Data de consulta: 28/02/06]
<http://www.oaid.uab.es/recursos/informe_E-Learning.pdf>
- Gálvez, A. M. (2005). Sociabilidad en pantalla. Un estudio de la interacción en los entornos virtuales. *AIBR Revista de Antropología Iberoamericana* (ed. electrónica). Núm. especial. Noviembre-Diciembre 2005. [Data de consulta: 12/02/06]
<<http://www.plazamayor.net/antropologia/44nov/articulos/nov0511.pdf>>
- Gálvez, A. M., Ardèvol, E., Núñez, F., & Vayreda, A. (GIRCOM). (2004). La teoría del posicionamiento como herramienta para el análisis de los entornos virtuales. *Scripta Nova. Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*. VIII, núm 170 (3). [Data de consulta: 10/02/06] <<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-170-3.htm>>
- García, L. (2001). *La educación a distancia: de la teoría a la práctica*. Barcelona: Ariel.
- González, J. & Wagenaar, R. (eds.) (2003). *Tuning Educational Structures in Europe*. Bilbao: Universidad de Deusto,
- Gros, B. *El aprendizaje colaborativo a través de la red: límites y posibilidades*.
[Data de consulta: 15/02/06] http://www.uninorte.edu.co/congresog10/conf/08_El_Aprendizaje_Colaborativo_a_traves_de_la_red.pdf
- Guitert, M., & Giménez, F. (1999). *Aprendizaje cooperativo en entornos virtuales: el caso de la "Universitat Oberta de Catalunya"*. [Data de consulta: 15/02/06]
http://www.uoc.edu/in3/grupsrecerca/11_Ahnciet_Tele_Educacion_99.doc
- Guitert, M., Giménez, F., Lloret, T., & Romeu, T. (2002). Aprendizaje y trabajo cooperativo en el entorno virtual: reflexión de una experiencia. [Data de consulta: 15/02/06]
<http://www.uoc.edu/in3/grupsrecerca/ICTE_Badajoz_def.rtf>
- Guitert, M., Giménez, F., Lloret, T., Marquès, J. M., Daradoumis, A., Cabañero, C. F., Prieto, J., Segret, R., & Cunillera, G. (2003). *El procés de treball i d'aprenentatge en equip en un entorn virtual a partir de l'anàlisi d'experiències de la UOC*. (Document de projecte en línia. IN3,UOC. Treballs de doctorat, DP03-001). [Data de consulta: 15/02/06] <http://www.uoc.edu/in3/dt/20299/20299.pdf>
- Guitert, M., Lloret, T., Giménez, F., & Romeu, T. (2005). El treball i l'aprenentatge cooperatiu en entorns virtuals: el cas de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC). *Coneixement i Societat. Revista d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació*, 8, 44-77. [Data de consulta: 15/02/06]
http://www10.gencat.net/dursi/generados/catala/departament/recurs/doc/cis08_guitert_lloret_gimenez_romeu.pdf

- Harasim, L., Hiltz, S. R., Turoff, M., & Teles, L. (2000) *Redes de aprendizaje: guía para la enseñanza y el aprendizaje en red*. Barcelona: EDIUOC – Gedisa.
- Monereo, C. (2005). Internet, un espacio idóneo para desarrollar las competencias básicas. En C. Monereo (coord.), *Internet y competencias básicas: aprender a colaborar, a comunicarse, a participar, a aprender*. Barcelona: Graó, pp. 5-26.
- Monereo, C., & Fuentes, M. (2005). Aprender a buscar y seleccionar en Internet. En C. Monereo (coord.), *Internet y competencias básicas: aprender a colaborar, a comunicarse, a participar, a aprender*. Barcelona: Graó, pp. 27-50.
- Núñez, F., Gálvez, A., & Vayreda, A. (2003). *La participación en un foro electrónico: motivos, auditorios y posicionamientos*. [Data de consulta: 15/02/06] <<http://www.uoc.edu/dt/2018/index.html>>
- Rourke, L., Anderson T., Randy, D., & Archer, W. (2001). Assessing Social Presence In Asynchronous Text-based Computer Conferencing. *Journal of Distance Education / Revue de l'enseignement à distance*. [Data de consulta: 15/02/06] <http://cade.athabasca.ca/vol14.2/rourke_et_al.html>
- Rué, J., & Martínez, M. (2005). *Eines d'innovació docent en educació superior: les titulacions UAB en l'Espai Europeu d'Educació Superior*. Bellaterra: Servei de Publicacions.
- Torres, M. (2004). Com es regula la comunicació interpersonal a Internet? La 'netiqueta'. *Llengua i Ús*, 29, 37-42.
- Torres, M., & Payrató, L. (2002). El català dels joves en els xats, correus electrònics, i missatges a mòbils: una nova varietat col·loquial? [Data de consulta 13/02/06] <<http://www.softcatala.org/articulos/article04.htm>>
- Vayreda, A., Ardèvol, E., Miralles, L., Aibar, E., Núñez, F., & Gálvez, A.(s.d.). *La sociabilitat al campus virtual : una aproximació a l'estudi de les comunicacions, interaccions i relacions socials dels estudiants de la UOC*. (versió resum d'informe de recerca del GIRCOM). [Data de consulta: 20/02/06] <http://www.uoc.edu/in3/gircom/pdf/versio_resumida.pdf>
- Vayreda, A., Núñez, F., & Miralles, L. (GIRCOM). (2000). Un model d'anàlisi de la interacció electrònica. En: *I Jornada sobre Comunicació Mediatitzada per Ordinador en català*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Data de consulta: 25/02/06] <<http://www.ub.es/lincat/cmo-cat/vayreda.htm>>
- Yus, F. (2001). *Ciberpragmàtica: el uso del lenguaje en Internet*. Barcelona: Ariel.

Per citar aquest article:

Barceló i Taberner, M., & Serra i Casals, E. (2010). Anàlisi d'una experiència d'aprenentatge col·laboratiu en un entorn virtual en l'àmbit de l'ensenyament superior. *Innov[IB]. Recursos i Recerca Educativa de les Illes Balears*, 1. 85-138. Obtingut de <http://www.innovib.cat/numero-1/pdfs/6-inv-op.pdf>

ISSN: 2172-587X

Apèndix. Missatges d'interacció entre MB i ES

[1]

Dimarts, 3 de maig de 2005, 23.28 hores

Assumpte: aïllades, però no tant³⁶

Margalida,

Sóc l'Enric. Com estàs?

Abans que res una proposta de vertigen, a l'alçada del ritme del curs: t'interessa treballar el romanès amb mi per al mòdul 2? Fas grup amb algú? Espero que el romanès no sigui a la llista prohibida.. Crec que no, perquè la tutora el va posar com a exemple, precisament, el dia de la sessió presencial. M'interessa el romanès perquè preparo un material didàctic de llengües romàniques i aquesta llengua queda totalment fora dels meus coneixements i m'interessaria apropar-m'hi una mica. Què et sembla?

Llançada la proposta... Com et va el curs? Jo estic totalment adduït, m'he de frenar per no esmerçar-hi més temps del que tinc (feines, família...). L'experiència m'està resultant molt positiva... encara que cap dels formadors, fins a la data d'avui, no s'hagi prodiat gaire. A la pràctica, però, penso que entre tots estem fent possible un aprenentatge "entre iguals" sensacional, exemplar, al fòrum. Opino que el fòrum és un espai amb unes potencialitats enormes i em sembla que en aquest curs, lamentablement, l'han concebut més aviat com un accessori empipador i inevitable (el dia de l'exposició Les llengües a Catalunya, a la UB, vaig sentir com un dels responsables es planyia que el fòrum hagués crescut tant i va arribar a dir que la dinàmica del mòdul 2 no permetria tanta intervenció! Estem ben arreglats!).

Crítiques a banda, el curs m'està entusiasmant.

No m'hi estenc més.

Fins aviat.

Enric Serra

[2]

Dimecres, 4 de maig de 2005, 00.20 hores

Assumpte: Re: aïllades, però no tant

Bon vespre o bon dia Enric,

es veu que tots dos estam penjats alhora a la màquina, un a ponent i l'altra a llevant d'aquest trosset de mar. Quan hem de sortir de l'illa, a Mallorca li deim "travessar es bassiot", encara que actualment ho facem quasi sempre volant... ben igual que com des de qual-sevol punt continental.

La teva proposta ha estat de vertigen, sí, perquè encara no havia llegit el fòrum i no sabia ben bé a què et referies. Puc fer grup amb tu, és clar, el que no sé és com ens ho muntarem encara, però ja ens en sortirem!

Pel que fa a la llengua, en principi no havia pensat res encara, o sigui que em pot anar bé treballar el romanès. A més, al poble on visc hi ha gent romanesa i supòs que sempre podria anar a demanar ajut o confirmació d'algunes dades si fos el cas (perquè et confés que estic en blanc respecte del que hem de fer!).

Si el romanès no es pot treballar, idò ja veurem quina altra opció podem agafar. A mi em fa gràcia el tamazig, perquè he estat dues vegades al Rif i m'ha cridat l'atenció el cas de la llengua, la seva transmissió oral (bàsicament), la seva minorització, el fet que ara s'està començant a impartir a algunes escoles, etc. Tan propera i tan llunyana alhora!

Bé, ja en parlarem quan vegem la llista i ens posarem d'acord.

Respecte al que dius del desenvolupament del mòdul, a mi també m'ha sorprès molt aquest silenci i la poca comunicació tant de forma individual com als fòrums. En principi m'està sobtant molt la manera de funcionar del grup (i ben nombrós que és!) diguem-ne de professorat (coordinadors diversos, tutors, etc.). És com si ens observassin només i ens aportassin el material i ja està, com si no els quedàs res més que corregir les activitats. És el primer postgrau que faig i em ve de nou això que et dic, però sí que he fet com a participant i també he estat i som ara mateix coordinadora-tutora de seminaris semipresencials de formació del professorat i et puc dir que la dinàmica en

36) Fa referència a un missatge anterior al fòrum virtual, en què MB es planyia que pel fet de viure a les Illes, ella i una altra companya del curs, no podien assistir a la visita a una exposició programada per al curs.

aquest sentit és ben diferent i això que són de curta durada (20, 30 o 40 hores).

A part de tot això, que ja veurem com es va desenvolupant, sí que trobo que és molt enriquidora la participació als fòrums; a mi també em té una mica massa engrescada, però això vol dir que ens és un repte i això, almenys per a mi que ja duc un parell (mallorquí, que no són dos) d'anys de feina, és una injecció de vitalitat. També he de dir que els temes del primer mòdul sempre m'han apassionat i esper que la resta em complaguin tant com aquest.

Bé, et deix perquè els ulls se m'acluquen tots solets! Demà o demà passat ja ens posarem en contacte. Jo me miraré els temes i la llista (esperem que surti d'hora, perquè aquesta és una altra de les crítiques que podríem fer: jo no puc entendre com és que no pot estar tot penjat quan començam; el que em fa més ràbia és que, a més, hem pagat una quantitat considerable).

Fins aviat i gràcies per pensar en mi, ha estat una sorpresa ben agradable!

Estarem en contacte,

Margalida

[3]

Divendres, 6 de maig de 2005, 19.06 hores

Assumpte: treball mòdul 2

Bon dia Enric,

ara mateix acab de llegir A LA FI les instruccions per a les activitats del mòdul. El que no he trobat és la pàgina web on diu la tutora que hi ha un llistat de llengües i que aquestes NO les podem triar. De totes formes ho seguiré intentant. Si de cas no ho trobam ni tu ni jo, simplement li enviam un missatge, li deim que som parella de (tre)ball (t'avís que no sé ballar de forma ortodoxa!) i que hem triat el romanès; ja ens dirà ella si va bé o no.

Per altra part, com ens organitzam? Ens posam dates i distribuïm el treball una vegada haver consensuat un guió? Tens alguna cosa ja pensada?

Estaria bé poder saber ja dilluns sobre quina llengua podem treballar.

Fins aviat,

Margalida

[4]

Divendres, 6 de maig de 2005, 19.14 hores

Assumpte: més sobre la llengua

Sí que he trobat on diu les llengües que NO podem triar. Supòs que és a les instruccions per a l'activitat d'heteroavaluació (encara que no ens remet a cap Web). El romanès pareix que aniria bé. Li comunicam ja a la tutora?

Digues coses tan aviat com puguis i bon cap de setmana amb els temes 1 i 2!

Margalida

[5]

Divendres, 6 de maig de 2005, 20.54 hores

Assumpte: Re: més sobre la llengua

Margalida,

Acabo d'arribar d'una jornada sobre autoaprenentatge de llengües que m'ha tingut dos dies una mica fora del postgrau. Et responc ràpidament per concretar: estem d'acord, i a mi el romanès, francament, m'interessa. Veig que és una de les comunitats d'immigrants, a més, que ha crescut més darrerament i alhora que és més estigmatitzada (ve de gust "conèixer", per poder desfer prejudicis). La llengua, d'altra banda, amb aquest punt de proper i llunyà alhora, segur que dona molt de joc. Li comuniqués tu a la tutora que ja hem decidit? Aquesta nit pensaré un guió de treball. Si et sembla, te l'envio i hi canviés TOT el que et sembli convenient. (És difícil comunicar-se així, tot el que es diu, si es vol ser efectius, resolutius, sembla una imposició a l'altre...). Primera fase, per tant: establiment d'un guió consensuat. Hi ha consens en això? Vaig fer una formació virtual a la UOC en la qual vam acabar trucant-nos, amb els companys de grup, en alguna ocasió molt puntual, perquè estàvem histèrics de veure'ns constrenyits per mails, fòrums o xats. Pot molt ben ser que no calgui; en tot cas, et dono dos telèfons meus: •••••••• / ••••••••. Un altre mail meu, que miro un parell (en el sentit illenc de la paraula!) de vegades cada dia, a la feina, és •••••@•••••. Res més. Començo a pensar en el tema.

Fins aviat.

Enric

[6]

Dissabte, 7 de maig de 2005, 21.22 hores

Assumpte: Re: més sobre la llengua

D'acord!

Jo li enviaré el correu a la tutora.³⁷ Els meus telèfons són: ... .. (ca meva) ... .. (mòbil) ... .. (feina; aquest mes hi som els matins, generalment; demana per mi). Correu que mir més: .....@.....

Estarem en contacte. Bon cap de setmana,

Margalida

[7]³⁸

Diumenge, 8 de maig de 2005, 21.50 hores

Assumpte: romanès

Margalida,

T'envio un primer guió, molt senzill. Canvia-hi el que calgui. Com pots veure, no és gaire original; la tutora, al capdavall, ens indica força per on hem d'anar i tenim un espai molt reduït (6-7 pàgines!). Opino que el material sobre el xinès ens pot servir força de referent (més que no el de l'àrab, segurament, que entra a fons en temes que a mi em semblen un poc secundaris). Pel que fa a la segona part del treball, ens valdria més tenir els dossiers que no hem pogut veure encara del mòdul per definir-la. Potser podríem començar a treballar en la primera.

Tal com ens diuen, podríem alliberar el text de taules, exemples, mapes, citacions, i recollir-ho en un annex (que no fos, amb tot, gaire desproporcionat: 3 pàgines

més com a màxim?).

Entenc que l'objectiu últim del treball és aportar elements que ens ajudin a entendre la idiosincràsia de la comunitat romanesa i les característiques de la seva llengua a fi de poder tenir una base sòlida en una hipotètica intervenció educativa davant una persona romanesa. Una intervenció que hauria de ser adequada, informada, comprensiva i no pas genèrica, com si tractéssim amb un estranger de qualsevol país. Si la informació se'ns desbordés (ho veig fàcil), tal vegada podríem prioritzar els aspectes realment rellevants des d'aquest punt de vista i sacrificar els purament infor-

matius, documentals, més "enciclopèdics". Com ho veus?

Pel que fa a recursos per a l'elaboració del treball, he trobat, de moment, algunes coses que ens poden anar bé:

1) Diccionari de les llengües d'Europa (Barcelona: Enciclopèdia catalana: 2002). Entrada "romanès". Hi ha dues o tres pàgines d'explicacions generals útils. No entra gaire en el codi lingüístic. 2) EuroComRom (Aachen: 2003), llibre del catalanòfil alemany T. Stegmann (i altres) sobre l'aprenentatge simultani de llengües romàniques. Hi ha un capítol ideal per a nosaltres: "Miniretrat del romanès" (ps. 184-195). Te l'envio escanejat perquè em sembla que ens pot anar molt bé (per a la segona part, sobretot). 3) Adreces web com

<http://www.omniglot.com/writing/romanian.htm>

<http://www.geocities.com/romanianlessons>

<http://www.mailxmail.com/curso/idiomas/curso/derumano/capitulo1.htm>

Tinc altres coses tretes d'Internet (que incideixen més en les qüestions socials, culturals, d'immigració), algunes em sembla que ens seran útils, però no les he digerit encara.. És el que passa cercant per Internet.

Digues com cal continuar !

Fins aviat.

Enric

[8]³⁹

Dilluns, 9 de maig de 2005, 14.10 hores

Assumpte: guió romanès

Bon dia Enric,

me pareix bé el guió que proposes i, en tot cas, ho deixam obert per si en la recerca ens trobam amb qualque aspecte més rellevant o genuí que ens faci obrir un apartat especial; igualment pot passar que algun dels punts del guió es puguin suprimir o condensar, etc.

Veig que no sé res del romanès, més que el que vaig

37) MB comunica a la tutora el 9 de maig la intenció de treballar sobre el romanès. La tutora respon al cap de poques hores acceptant la parella de treball i la llengua escollida.

38) El missatge porta un document adjunt on s'esbossa un primer índex del treball. També hi ha adjuntes unes pàgines escanejades del llibre EuroComRom.

39) El missatge porta un document adjunt el contingut del qual s'explica en el text.

cercar a la pàgina Ethnologue per a una de les activitats del primer mòdul.

També estic d'acord amb l'objectiu final del treball i de mirar d'ajustar el contingut per tal de no caure en la descripció enciclopèdica.

No sé si pel que fa a les Illes trobaré molta informació sobre el col·lectiu. Supòs que trobaré només estadístiques.

Pel que fa a recursos podem començar amb aquests que has trobat i jo miraré també de fer una recerca (encara no m'hi he posat!) per Internet a veure que trob, però supòs que seria millor ja fer la recerca sobre aspectes concrets. M'he mirat el guió que utilitzen als materials penjats al servei de Benestar i família sobre algunes llengües i, per a la segona part, per ventura també ens pot servir de guió, encara que són treballs d'un abast molt més extens que el nostre i també amb un objectiu molt clar de comparació gramatical entre el català i la llengua en qüestió.

Ara em toca moure fitxa a mi, no? Idò et propòs una distribució de tasques de la primera part. He pensat de moment fer-la a mitges per mirar de trobar el to i després segons vegem ja ens distribuïrem per blocs sencers (o no!). Em costa prendre les decisions així; tu ja ho deies a un missatge anterior. Per això si no ho veus clar digues-m'ho. No he gosat fer una distribució completa, encara que potser que després l'hagem de fer per ser més operatius. He vist que se'ns ha allargat el termini fins dia 15 de juny; el que no sé és si el tercer mòdul començarà tal com s'havia previst o si el postposaran.

A l'adjunt hi trobaràs el guió amb una taula a la qual he agrupat els continguts del primer guió segons m'ha semblat més coherent. He assignat els blocs, però parlesc en blanc, o sigui que si tu ja tens més material o més idea d'un que de l'altre ho canviem. Si demà no m'has dit res, començaré.

Bona feina!

Margalida

[9]

Dilluns, 9 de maig de 2005, 22.18 hores

Assumpte: Re: guió romanès

Margalida,

D'acord. Miraré els punts que em toquen a mi i ja ens intercanviarem la informació. Sembla que la tutora ha estat a Romania.. No podem fer passar bou per bèstia grossa.. Poso un missatge al fòrum dient en què treballem... tinc la sensació que el fòrum se'ns desinfla una mica. Si no pots participar-hi o no tens res a dir-hi durant un temps, sembla que hagi abandonat el curs...

Bona feina.

Fins aviat!

Enric

[10]

Dimecres, 11 de maig de 2005, 20.21 hores

Assumpte: treball

Uep Enric,

quins serien els destinataris del nostre treball? Jo he suposat que educadors, però... com ho veus tu? Ho dic perquè així em costa menys trobar el to i l'extensió. Per aquesta part que feim ara veig que amb el poc espai de què disposam és molt difícil defugir la informació tipus fitxa. Per altra banda, crec que per als destinataris educadors aquesta part ja va bé que sigui precisa i breu, com a per a situar-se.

He llegit la pàgina que ens recomanaves⁴⁰ i l'he trobada molt aclaridora per a professorat que s'enfronta per primer cop a alumnes xinesos. Supòs que hauriem de mirar de fer alguna cosa així a algun apartat del treball.

Després de llegir l'aportació d'en Lluís⁴¹ també se m'ha acudit que tal vegada podria estar bé fer un annex amb els antropònims més corrents (si és que n'hi ha uns de més pes que altres). Per ventura també estaria bé afegir-hi alguna entrevista amb una persona romanesa sobre la seva integració o sobre les dificultats o facilitats que té per aprendre català des del romanès, o com veu l'escolarització dels seus fills i filles. Però això ja ho veuríem al final, si és que tenim temps.

Fins aviat,

40) Es refereix a un web sobre acolliment dels immigrants xinesos que ES havia aportat al fòrum del curs.

41) Es refereix a una intervenció al fòrum del curs.

Margalida

[11]

Dijous, 12 de maig de 2005, 14.51 hores

Assumpte: Re: treball

Margalida,

He llegit el teu missatge. Vaig treballant. Ja et respondré aviat amb calma.

Enric

[12]⁴²

Dijous, 12 de maig de 2005, 22.56 hores

Assumpte: treball

Bon vespre Enric,

Ce mai faci?

t'adjunt la part que he redactat. No et vull atabalar, però és que jo demà i passat demà ho tenc un poc malament per dedicar-m'hi i ho he fet abans. Em surt molt llarg, però he pensat que tal vegada alguns dels apartats que teníem inicialment es podrien ajuntar. Per exemple, veuràs que quan escric sobre la varietat dialectal, també s'esmenten aspectes d'oficialitat, número de parlants i de vitalitat. Supòs que si fa falta també es pot fer més breu l'apartat sobre història de la llengua.

Bé, agafa-t'ho com a un esborrany i una prova. Quan puguis ja me diràs com ho veus.

Per altra part he trobat algunes adreces web que per ventura ens poden ser útils per més envant:

Sistema educatiu romanès (en anglès)

<http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=RO&language=EN>

Sobre la llengua a Romania i a Moldàvia

<http://www.romaniaminor.net/ianua/index2.htm>

llei sobre l'ús de la llengua romanesa (en català)

<http://www.ciemen.org/mercator/butlletins/61-13.htm>

article sobre política lingüística i minories lingüístiques a Romania (en català)

http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm04tardor/c_constantin2_4.htm

frases, vocabulari bàsic, etc.

<http://www.easyromanian.com/basics.htm>

llengua (descripció general) (en castellà)

<http://www.proel.org/mundo/rumano.htm>

Estic gaudint de fer el treball de bon de veres, però m'he d'organitzar molt acuradament perquè alguns dies no don a l'abast; supòs que a tots ens passa el mateix. Per cert, que tenim competència: n'Andreu i na Carme també treballaran sobre el romanès.

També t'adjunt el document de tasques perquè hi ha les fonts d'informació i algunes propostes d'annexos. Si ho trobam útil ens el podem anar passant com a guió que es va refent.

Bona nit! La revedere!

Margalida

[13]

Divendres, 13 de maig de 2005, 00.13 hores

Assumpte: Re: treball

Margalida,

Com que no em vull col·lapsar, vaig responent-te a poc a poc, missatge per missatge (no he mirat encara el que m'has enviat en el missatge posterior, per no desmoralitzar-me excessivament).

1) Els destinataris. Penso en un públic una mica més ampli que el col·lectiu d'educadors, que englobaria persones interessades per les comunitats immigrants com a fenomen al qual no es pot girar l'esquena si s'és mínimament sensible. El material podria satisfer la curiositat d'aquestes persones, encara que entrés més a fons en alguns temes específics.

2) D'acord amb l'annex amb antropònims (no se m'acut d'on el traurem, però. Si hagués de ser massa difícil, podríem deixar-ho...)

3) D'acord amb el tema d'entrevistar algú (si hi ha temps). Nosaltres tenim de tant en tant alumnes romanesos, hauria de mirar si n'hi ha algun que encara sigui a la Universitat. Tinc localitzat algun reportatge

42) El missatge porta dos document adjunts: un en què MB desenvolupa els ítems que li corresponen i un altre de planificació, que aplega informació sobre les tasques, el responsable, la temporalització, els annexos i les fonts del treball.

sobre la immigració romanesa, de vegades amb alguna petita entrevista. El problema és que se'n pot treure poca cosa (per exemple, La Vanguardia, 27/02/05, "Rumanos: muy lejos de su leyenda". Tinc la pàgina, tot i que l'accés de La Vanguardia és restringit. Recolliré les tres o quatre idees que hi ha, i, si cal, te la passaré escanejada).

Continuaré informant. Com que el 16 és festa, és possible que sigui fora del 14 al 16. Abans, però, t'hauré enviat segur la meva part.

A reveure,

Enric

[14]

Divendres, 13 de maig de 2005, 10.34 hores

Assumpte: Re: treball

D'acord Enric i bon cap de setmana! Aprofita per descansar del tema.

La revedere,

Margalida

[15]⁴³

Divendres, 13 de maig de 2005, 23.27 hores

Assumpte: treball

Margalida,

Com estàs? Jo amb ganes de cridar, en romanès estàndard, "Ajutor!"

He redactat la meva part. El punt que veig més dubtós és el de la "Situació de l'ús de la llengua", que he reconduït cap a "Vitalitat", però que si calgués es podria integrar en algun altre (de fet, ja hi ha algun aspecte de "vitalitat" en alguna altra banda).

He ajuntat la teva part i la meva, per guanyar temps, amb el criteri d'evitar redundàncies, sempre que podia (hi ha, per tant, algun retoc –pocs— a la teva part: mira-t'ho des del punt de vista de com és ara, de si s'aguanta tal com és, de si és coherent... No he fet cap canvi, en qualsevol cas, que no pugui justificar) i amb un criteri que no sé si veuràs bé, que és d'alliberar molt de material cap als annexos (com a mínim ens ajuda ja a destriar el que és essencial del que no ho és tant). He mantingut els títols abans de les parts,

numerats i tot, encara que més per una qüestió d'ordre i claredat que per altra cosa.

T'envio tres documents, que et proposo que anem fent créixer, alternativament, i que siguin la base del treball des d'ara: un és el cos del treball, un altre conté les fonts d'informació (les he anat indicant per a cada apartat, de moment, potser al final caldrà elaborar una bibliografia sense repeticions, més econòmica) i un altre conté els annexos. Un quart document, el guió que fem servir, et proposo que ens faci més aviat d'índex (sense fer servir tant les caselles d'annexos i fonts, perquè ja anirem omplint els documents dedicats a aquestes dues parts). No sé com veus tot això...

Mira-t'ho amb calma i retoca tot el que calgui. Potser el treball immediat podria ser que tu donessis per tanca una versió predefinitiva d'aquesta part, tot esperant com es concreta la continuació, i que me l'enviessis. Ho veus bé? A banda això, si vols, proposa també tu com continuem, i una data. Penso que potser a final de la setmana que ve podríem tenir una altra part (petita) ja redactada...

Qüestions puntuals: 1) el mapa de dialectes teu no l'he localitzat; com que en tenia un altre de força correcte, he posat aquest altre, si el veus bé, endavant; 2) no veig clar (tenint en compte la brevetat que ha de tenir el treball) que hàgim de fer la llista de les llengües romàniques, ni de donar-ne el mapa... 3) et proposo que escrivim el treball en la teva varietat lingüística, per unificar: si et sembla, jo em podria ocupar d'una revisió estilística i de convencions d'escriptura (cap al final) i tu garanteixes, en canvi, que el català illenc que fem servir sigui com ha de ser.

Ja en parlarem. Bon cap de setmana!

A reveure,

Enric

[16]

Diumenge, 15 de maig de 2005, 23.15 hores

Assumpte: continuació...

Bon vespre Enric,

esper que encara estiguis gaudint del cap de setmana llarg que teniu; jo avui també he reprès forces i he passat el dia vora mar amb la família.

43) El missatge conté tres documents adjunts el contingut dels quals es comenta al text.

Ahir vaig baixar-me els adjunts del treball i: me pareix perfecte la distribució en tres documents; respecte de la varietat mallorquina, no creguis que hi ha moltes diferències; nosaltres quan escrivim recorrem a l'estàndard. Potser que se'ns escapa alguna cosa o utilitzant uns mots sinònims diferents, alguna forma verbal (encara que les més diferents són de primera persona i en un treball pràcticament no hi són). De tota manera també m'ho miraré cap al final, perquè seré un poc més homogènia; ara no et retorn els adjunts perquè hi vaig fer alguna correcció apresada (mínima, alguna repetició o error tipogràfic) i m'ho vull mirar amb més calma demà; també inclouré l'al·fabet ciríl·lic als annexos; la distribució que has fet entre cos i annexos m'agrada. De l'altra manera quedava massa carregat en relació a l'extensió del treball.

Jo crec que cap a finals de setmana podríem fer ja una part sencera cada un; per exemple un fa l'apartat sobre societat romana i l'altre el de l'emigració. Tenc, però, un problema: no sé on puc trobar fonts d'informació perquè tot el que he trobat per Internet són o bé sobre la llengua o bé tipus guia turística. Supòs que també és perquè no he cercat pàgines en anglès i és que jo no en sé! Pel que he hagut de fer fins ara, si m'ha fet falta m'he defensat amb un traductor. Jo som de l'època del francès i m'hauria de decidir i ja ho veus, m'apunt a un postgrau; és una assignatura pendent. Si tu tens adreces o bibliografia, passa'm informació i m'espavilaré. També puc desplaçar-me un dia a la UIB i supòs que a la biblioteca hi trobaré alguna cosa.

També puc escriure un correu a la tutora perquè ens indiqui alguna font, si és que tu no en tens a l'abast. L'altra possibilitat és que em dediqui a la descripció lingüística, encara que en principi m'hagués agradat més compartir-ho.

Digues coses quan puguis; si jo veig que tenc temps abans, tal vegada començaré amb l'apartat de llengua per així anar avançant.

Crec que no me deix res. Bona nit Enric,

Margalida

[17]

Dilluns, 16 de maig de 2005, 22.18 hores

Assumpte: Re: continuació...

Margalida,

Bon vespre!

He passat el cap de setmana al Pirineu en família, totalment desconnectat, amb una nevadeta i tot als cims, i ja torno a ser aquí amb piles noves.

Dies enrere vaig trobar una pàgina que em va fer molt bona impressió i que crec que ens pot ajudar en la part que ara encarem. És en francès i no es pot comparar amb els innombrables webs-escombraria que he anat visitant:

<http://www.centreurope.org/roumanie/guide/index.htm>

("Le site centreurope.org propose des informations, des adresses utiles et des liens pour les pays d'Europe centrale et orientale. Il s'adresse aux responsables d'entreprises ou d'autres organismes désireux de se développer en Europe de l'Est, ainsi qu'aux touristes, expatriés, étudiants, enseignants-chercheurs et simples curieux en quête d'informations sur ces pays.")

Està molt ben muntada, és extensa i conté unes dosis digeribles i crec que prou fiables d'informació que potser ens pot anar bé. Jo hi vaig fer una mirada en diagonal i em va semblar que se'n podien treure fins i tot algunes informacions que responguessin a la difícil pregunta "com són els romanesos?" (en la línia del dossier dels xinesos...). Si vols, mira-te-la tu, espero que no et decebi. A banda, jo tinc adreces diverses, de les quals es poden extreure algunes altres cosetes, encara que tinc la sensació de remenar entre els fems, perquè trobo pocs webs realment interessants...

Et faig una proposta: treballem tu en els quatre primers aspectes (Trets culturals..., El sistema educatiu..., Valors..., Estils de comunicació...) i jo en el altres quatre (Actituds lingüístiques..., Pautes migratòries..., Els immigrants..., Tòpics, prejudicis...). Tenint en compte que a les fonts que consultem sovint hi ha molt aiguabarreg d'informacions, penso que estaria bé fer-nos arribar, si realment en trobem, dades de les parts que no ens toquen, ni que sigui a un nivell molt esquemàtic.

Pel que fa a l'extensió, no hauríem de passar d'una pàgina cadascun (annexos a part), si ens volem mantenir dins els límits.

Et sembla si el dia 20 o 21 provem de tenir tancada aquesta part?

Bé, ja em diràs com ho veus.

Enric

PD. Jo també sóc més francòfon que no pas anglòfon!

[18]

Dimarts, 17 de maig de 2005, 09.43 hores

Assumpte: Re: continuació...

D'acord, ho fem així. Jo ahir vaig fer una immersió i vaig agafar una sèrie d'adreces, però no he tengut temps de mirar-les massa. Les més fiables eren sobre la trajectòria política de Romania després de la revolució del 1989. Supòs que hi haurem de fer esment, perquè pel que vaig poder copsar està ben clar que de moment incideix en la societat d'una manera bastant decisiva (com la nostra "transició"?).

Bé, ja ens anirem dient coses i quan hagi destriat una mica més ja et passaré les adreces.

Per cert, tu a la neu i jo a vorera de mar amb un bany i tot! El nostre país no és tan petit!

A reveure/ La revedere,

Margalida

[19]⁴⁴

Divendres, 20 de maig de 2005, 00.27 hores

Assumpte: Re: continuació

Margalida,

Noapte bun / bona nit!

Com va tot? Jo he estat treballant en la meva part i, tot i haver remenat força materials, tinc la impressió que les garbellades que faig acaben en unes poques dades estadístiques, o en aspectes sovint anecdòtics, no prou generals... He mirat de sortir-me'n com he pogut. T'ho envio. Algú que s'hi volgués informar hi trobaria, malgrat tot, unes dades bàsiques que potser poden tenir algun interès. He intentat de totes passes cenyir-me a l'espai que tenim, aspecte, aquest, tampoc no precisament fàcil de resoldre.

Et torno a enviar tres fitxers. El principal, com veuràs, té poc més d'una pàgina. Pel que fa a la numeració, ja la canviarem quan tinguis les teves parts fetes. La qüestió de les referències (convencions d'escriptura de les referències) la deixo per al final, no he volgut perdre ni un segon en aspectes convencionals.

Si et sembla, podríem fer el contrari del que vam fer l'altra vegada: tu afegeixes el teu text al meu amb la

idea de "tancar" aquesta segona part completa. Fas, també, els retocs que vulguis al meu text. I quan m'ho enviïs, jo podria mirar-m'ho tot i fer-hi, si cal, alguna esmena o suggeriment (a la teva part i a la totalitat). Ho veus bé?

La revedere!

Enric

[20]⁴⁵

Dissabte, 21 de maig de 2005, 10.43 hores

Assumpte: notes treball

Margalida,

Com va tot? T'envio unes anotacions que potser pots tenir en compte en la teva part; hi ha una llista d'aspectes realment tòpics, però que són un punt de partida per provar d'entendre els romanesos. A mi em semblaria bé, amb els comentaris pertinents relativitzadors, d'introduir aquests aspectes al treball.

He rellegit el que et vaig enviar, la meva part, i hi veig algun aspecte massa anecdòtic i una redacció una mica tumultuosa, precipitada, ja ho polirem.

Veig que ja han penjat el tema 3, i que la tutora ens ha penjat al fòrum unes pautes sobre com s'ha de fer el treball... Ja arreglarem tot el que calgui, no ens hi atabalem ara, si et sembla.

Bé, espero que diguis alguna cosa!

Enric

[21]

Dissabte, 21 de maig de 2005, 11.38 hores

Assumpte: Re: notes treball

Bon dia Enric,

disculpa el meu retard; aquesta setmana ha estat un poc difícil i vaig enrere en el treball. Esper poder acabar la meva part i fer la refosa entre avui i demà.

A mi la teva part m'ha agradat i ja veurem al final si feim canvis en la redacció o als annexos, quan tinguem la visió de conjunt; jo ara començaré a redactar; aquests dies (quan he pogut) he anat destriant informació en referència als apartats que ens vàrem proposar. És possible que canviï algun títol. La pàgina

44) El missatge conté tres documents adjunts: un amb els ítems que correspon de treballar a ES, un altre amb els annexos i un altre amb les fonts consultades.

45) El missatge conté un document adjunt el contingut del qual s'explica al text.

que em donares m'ha estat molt útil i fàcil (es veu que el meu francès no està tan rovellat com em pensava!).

Crec que tampoc no anam molt malament de temps. Almenys no hi anam tant com els coordinadors i tutors: no ho trobes que es passen una mica més del compte amb el retard en TOT? Vaig rebre un correu de na Miquela, que troba que ens hauríem de queixar. També em comenta que troba un poc fort que el tutor del primer mòdul encara no ens hagi dit res de les activitats que li hem lliurat...

Jo ja em vaig queixar a la tutora a principis d'aquest segon mòdul, però no ho vaig voler fer extensiu per allò de donar un vot de confiança...

Ara miraré el fòrum per veure que ens proposa la tutora i el tema 3.

Bé, res més per ara i esper que fins aviat,

Margalida

[22]⁴⁶

Dilluns, 23 de maig de 2005, 00.23 hores

Assumpte: A la fi!

Bon dia (supòs que per tu ja serà de dia!)company de fatigues,

t'adjunt ja tots els documents ajuntats, més o menys rellegits i amb alguna petita puntualització. Queda massa extens, però no me veig amb coratge ara de continuar. També crec que si ens agrada així com està, podríem demanar a la tutora la possibilitat que fos més extens, com ho veus? O no és massa ortodox? És que jo trob que si ens donen com a model uns temes de 25 o 30 pàgines és una mica incoherent amb l'extensió que ens proposen.

Si de cas fes-hi una mirada i assenyala'm (en groc, per exemple) on podem retallar i ja m'encarregaré de fer la redacció pertinent. Ho he estat mirant i trob que tot és important! Si no tens temps de fer-ho, jo a partir de dimarts ho intentaré, però ara estic molt saturada i somniï amb el treball, l'ordinador, la paperassa escampada i la duplicació d'arxius i carpetes...

A ca meva alguns hem tengut petits problemes de salut i tot s'ha endarrerit, però esper que aviat es normalitzarà la situació.

Ara ens queda la part descriptiva que haurà de ser "la gran copiada", encara que l'important serà el que aprendrem, és clar. Com ens repartim la feina? La qüestió formal i l'adaptació a les normes que ens envià la tutora la deixam pel final del tot, supòs.

Veuràs que tenc algun problema de teclat: no sé com es posen els claudàtors! I ho dic perquè pensava amb la part fonètica, com es pot fer?

Per cert, has estat a Romania? Al lloc que treball, el curs passat tenguérem un curs Arion i vengueren algunes persones d'allà. Supòs que és subjectiu, però els homes (més majors) eren un poc cràpules i les dones (totes molt joves) molt emprenedores i participatives. Si tot va bé, pareix que també durem a terme un Projecte Europeu Comenius amb Romania com a un dels socis, encara que estam a la fase preparatòria.

Me'n vaig a dormir i esper no somniar amb el treball!

Margalida

[23]⁴⁷

Dilluns, 23 de maig de 2005, 00.37 hores

Assumpte: un afegit

Enric,

en tancar les carpetes i arxius me n'he adonat que m'he deixat unes dades i fonts per incloure, encara que no és que siguin massa rellevants. Si ho trobes les pots incloure o ho faré jo a partir de dimarts.

Fins aviat,

Margalida

[24]

Dilluns, 23 de maig de 2005, 23.25 hores

Assumpte: Re: A la fi!

Margalida,

Se m'acaba d'esborrar el missatge que ja et tenia mig escrit... Quina ràbia! I el cas és que no tinc gaire temps... Espero que tu i els teus estigueu bé de salut!

Vaig un poc al gra:

1) He llegit la teva part: OK. M'agradaria fer una lectura global de tot el que hem escrit. Si et va bé, la faré

46) El missatge conté tres documents adjunts: cos del treball, annexos i fonts en la versió més actualitzada.

47) El missatge conté un document adjunt breu, amb dades complementàries.

demà (dimarts) i et reenviaria, amb algun retoc, segurament molt menor, els fitxers. Potser seria bo que tu esperessis a introduir noves esmenes, si n'hi has d'afegir, a tenir la meua versió, per evitar duplicitat de documents.

2) Continuació: proposo que ens repartim els dos primers temes (digues què prefereixes...), i que ens donem una extensió d'una pàgina i un termini possible: el cap de setmana? (Jo aniré una mica atribolat la setmana del 6 al 12 juny, per motius de feina i de Festa Major, per la qual cosa no m'importa gens, si podem, avançar feina i anar sobrats de temps).

3) Veig totalment argumentable que se'ns doni més extensió... només em fa patir una mica que algun company ja hagi fet l'esforç brutal de síntesi que se'ns demana i que no se'ns enfadi ningú. Caldria estudiar-ho bé. En qualsevol cas deixaria la "reducció" dràstica (si s'hagués de fer) ben bé per al final, així com tot el que fa referència a vetllar pels aspectes formals.

4) La Miquela també em va fer arribar algun comentari de descontentament sobre alguns aspectes del curs. Saps què hauríem de fer? Organitzar una assemblea virtual per debatre, nosaltres (els aprenents, els protagonistes de l'aprenentatge) les qüestions que ens afecten del postgrau. No sé ni com, ni on (que fos discret!), per exemple en un espai de fòrum que pogués ser obert uns quants dies en el qual es poguessin recollir les inquietuds, propostes, valoracions, de la gent del grup i fer-les arribar a la coordinació. La veritat és que no suportem que la virtualitat serveixi per desconnectar i desmobilitzar els aprenents. No cal dir que imagino una assemblea virtual crítica i alhora constructiva. És només una idea. Caldria veure-ho molt clar, uns quants de nosaltres, per fer-la anar endavant... i prou feina hi ha.

No m'hi puc estendre més. Demà t'enviaré el text amb retocs...

Salutacions!

Enric

PD. Si el treball se'ns allarga gaire aquests missatges acabaran semblant la correspondència d'en Josep Carner amb la Maria Antònia Salvà, del continent a les illes i viceversa. Veig que s'hi van posar el 1903 i no van plegar fins al 1957!

[25]

Dimarts, 24 de maig de 2005, 11.15 hores

Assumpte: acords

>1) He llegit la teua part: OK. M'agradaria fer una lectura global de tot el que hem escrit.

Esperaré per si he d'afegir res més. En tot cas potser que actualitzi algun annex sobre recomanacions a Romania per la seva entrada a la UE, perquè n'he trobat un del 2003.

Llavors també he pensat que a l'apartat de tòpics més freqüents, no sé si hi hauríem de posar una referència a la qüestió dels vampirs, etc. i les pel·lícules que se n'han fet (jo crec que vaig sentir anomenar Romania per primera vegada en relació amb això). Seria massa poc seriós? He trobat una pàgina d'aquestes que no saps si són o no són (més aviat supòs que no és gaire cosa, però m'ha fet gràcia i no et creguis ara que a mi m'agraden aquests temes de superstició, etc., res més enfora!): <http://www.iespana.es/elumbralinexplorado/ARTICULOS/otrostemas/leyendasvampirescas.htm>

>2) Continuació: proposo que ens repartim els dos primers temes (digues què prefereixes...), i que ens donem una extensió d'una pàgina i un termini possible:

A mi em va bé també d'anar avançant. El tema de la fonologia em fa patir per allò del teclat que et vaig dir, però sempre puc escanejar. Si saps d'alguna manera fàcil d'utilitzar el teclat, com descarregar d'Internet o configurar sense remoure cel i terra, , digues-m'ho. Si em deixes triar, m'estira més l'apartat de característiques morfològiques que no el de fonologia.

El primer que tenim apuntat és "classificació tipològica", però si no vaig errada això ja ho fem o vol dir una altra cosa?

He trobat un estudi sobre immigrants eslaus i comunicació amb castellanoparlants (hi inclou els romanesos):<http://www.crit.uji.es/biblio/enricclaves.pdf>. Tal vegada en podríem extreure algun apunt sobre comunicació no verbal, però no massa cosa. Si tens temps mira-t'ho i si no en tens no el prioritzis, deixa-ho estar.

>3) Veig totalment argumentable que se'ns doni més extensió... En qualsevol cas deixaria la "reducció" dràstica (si s'hagués de fer) ben bé per al final, així com tot el que fa referència a vetllar pels aspectes formals.

Me pareix bé oblidar el tema fins al final. És un descan!

>4) La Miquela. també em va fer arribar algun comentari de descontentament sobre alguns aspectes del curs. [...] Caldria veure-ho molt clar, uns quants de nosaltres, per fer-la anar endavant... i prou feina hi ha.

Jo no he fet mai això d'obrir un fòrum temporal a un lloc discret, però també tenim l'opció dels correus personals de cadascú al llistat que ens donaren el primer dia. En tot cas tampoc no veig massa malament adreçar-nos directament i de forma constructiva al fòrum "principal" del postgrau, en nom d'un grup acordat prèviament a través dels correus personals.

>PD. Si el treball se'ns allarga gaire aquests missatges acabaran semblant la correspondència d'en Josep Carner amb la Maria Antònia Salvà, del continent a les illes i viceversa. Veig que s'hi van posar el 1903 i no van plegar fins al 1957!

Sé que existeix la publicació però no la conec. Li he de fer una mirada quan me llegui perquè em fa gràcia que sent tant diferents les seves produccions, la seva relació durà tant d'anys. Era una altra època, més epistolar i més lírica, potser. Pel que fa a nosaltres, almenys crec que hauríem d'anar a dinar o sopar a un restaurant romanès que segur que a Barcelona n'hi ha. Si surt de fer-ho, ens podrem ajuntar amb n'Alberto i na Pilar.

Fins aviat,

Margalida

[26]

Dimarts, 24 de maig de 2005, 15.13 hores

Assumpte: Re: acords

Margalida,

Et responc ràpid; sóc a la feina. Al vespre miraré d'enviar-te els "deures" de què et parlava ahir.

1) Tema vampirs: crec que seria divertit incloure-hi alguna referència (molt breu i de passada), però no se m'acut com fer-ho. 2) Classificació tipològica: jo ho entenia com una valoració general, introductòria, que ara no estic en diposició de fer, que seria el contrapunt a la classificació genètica (veig que tot sovint es parla d'aquesta doble classificació de les llengües, genètica i tipològica). Serien uns comentaris que permetrien alinear el romanès amb altres llengües del món a partir d'algun tret lingüístic, d'algun "universal lingüís-

tic" per dir-ho així (si és que realment això és revela productiu). Per exemple: hi ha altres llengües del món que tinguin l'article darrere el substantiu? Si n'hi hagués d'altres, tipològicament el romanès seria al mateix grup... No sé si arribarem a esbrinar aquesta mena de coses. Jo ara no tinc perspectiva per redactar res en aquesta línia. Segur que quan hàgim redactat els tres temes (fon., morf., sint.) podrem veure si aquesta introducció té sentit i alguna mena de gràcia o no. 3) M'ocupo de la descripció fonològica (ei... des de demà) 4) Em miraré el web sobre immigrants que m'has passat per si en puc treure alguna cosa.

Continuarà.

Enric

[27]⁴⁸

Dimarts, 24 de maig de 2005, 23.17 hores

Assumpte: treball romanès

Margalida,

Aquí et reenvio els tres fitxers. Els he llegit de dalt a baix amb una miqueta de calma. N'he tret alguna redundància (molt poca cosa) i he desencallat alguna frase enrevessada i he corregit algun lapsus de llengua (Transsilvània, mil·lenni...). Tot plegat coses que no he sotmès a referèndum perquè em semblen clares.

M'ha agradat l'article d'E. Sánchez que m'has recomanat; n'he citat alguna cosa (1 línia al punt 12).

Mirat amb deteniment, tinc la sensació que en algun punt ens introduïm una mica massa en algun aspecte, però em passa com a tu, que tot el que hi ha em sembla interessant. Sempre hi som a temps a retallar. El més "retallable", penso jo, són alguns annexos com el 7 o el 10. Ja veurem si es pot mantenir tot, finalment. En qualsevol cas, poster sí que seria bo cenyir-nos força, si pot ser, a l'extensió esperable, en els aspectes lingüístics que ara encetarem.

M'adono que no he respost alguna de les teves preguntes dels darrers missatges, disculpa: no he estat a Romania (sí algun company de la feina) i el meu contacte amb romanesos es limita a alguns pocs alumnes per any que fan cursos d'habitució al català amb nosaltres a la Universitat.

Pel que fa al sopar romanès o a d'altres activitats que puguin sorgir els dies presencials a Barcelona, em sembla perfecte. Sense aclaparar els companys de

48) El missatge conté els tres documents adjunts habituals (cos del treball, annexos, fonts) en la versió revisada.

curso, estaria bé tenir a punt algunes activitats per si la gent s'anima a participar-hi (penso en algun espectacle del Teatre Grec de Barcelona, per exemple...). Bé, ja hi haurà temps de concretar-ho.

Bona nit !

Enric

[28]⁴⁹

Diumenge, 29 de maig de 2005, 20.15 hores

Assumpte: uf, va dir ell!

Margalida,

Com va tot?

Per la meua banda t'envio, en un sol fitxer, el sistema fonològic del romanès. M'ha costat molt d'elaborar, tot i que la informació que he acabat recollint sembla molt senzilla. No sé si és que he tingut mala sort, però totes les fonts que anava consultant anaven essent contradictòries les unes amb les altres, cosa que m'ha anat erosionant l'estat d'ànim aquests darrers dies. També he tingut problemes amb els signes fonètics (algun encara ara no el puc imprimir). Si et sembla bé, podries llegir-ho i retocar-ho i dir-me'n alguna cosa. Com pots veure, la capacitat de síntesi continua sense aparèixer per enlloc (cada cop estic més convençut que les 6-7 pàgines que ens han donat per al treball són un autèntic disbarat). Bé, ja diràs alguna cosa...

Enric

[29]

Diumenge, 29 de maig de 2005, 23.42 hores

Assumpte: uf, va dir ell! i ella!

Ei Enric! Sí: Uf! Mira, jo no he pogut acabar la meua part perquè trobava que tenia massa poca informació i he perdut molt de temps cercant per Internet i al final trob més del mateix; així que quan m'hi he posat, s'ha fet l'hora de dinar i l'horabaixa ha estat per la família. Vares dir que tenies festa major? Idò per aquí aquest cap de setmana hem tengut la moguda de l'Acampallengua i jo hi participava amb una sèrie de tallers per part d'una revista que feim amb uns amics; entre setmana hem tengut reunions i tasques de preparació i... se n'ha ressentit el treball. Esper que me disculpis perquè l'Acampallengua es fa

cada any a un poble diferent i ara que ens tocava a nosaltres... ens hi havíem d'engrescar. Demà o passat demà et faré arribar la meua part adjunta a la teua i miraré si puc confegir algunes ratlles sobre la classificació tipològica.

Què feim amb la sintaxi? No tenc informació i no sé si pel tipus de treball que ens demanen és rellevant o si podríem afegir ("copiar", vaja!) un annex sobre lèxic i expressions d'ús freqüent que és el que es fa tant al miniretrat del romanès (Stegmann) com a Internet.

Bé, fins demà i bona festa!

Margalida

[30]⁵⁰

Dimarts, 31 de maig de 2005, 21.06 hores

Assumpte: i més!

Buna seara Enric,

et pas la part de morfologia i el document de fonts al qual he afegit la teua part corresponent. En aquesta part no he fet annexos. Em surt llarguíssim i això que em deix moltes coses sense tocar, però no crec que ens puguem estendre massa més. Si trobes que hi afegeixi altres aspectes (numerals, etc.), digues-m'ho.

La teua part me pareix bé llevat que és també molt extensa, però és que es pot descriure mínimament una llengua amb menys extensió? Hi ha alguns fragments que bé podrien anar a l'apartat de classificació tipològica si és que jo no he entès malament el concepte. Però per ventura el podríem eliminar i apuntar aquests aspectes dins de cada part.

Pel que fa a descripció tipològica de la part de morfologia, amb les poques fonts a què tenc accés no n'he sabut! Dijous he d'anar a Palma i m'acostaré a la universitat a veure si amb el llibre de Moreno Cabrera i seguint un poc les teves descripcions puc afegir alguna cosa.

Ara ens queda la part de sintaxi, aspectes tipològics de morfologia i donar forma al treball segons el que ens indicaren. Si ho trobes, comentaré amb la tutora el tema de l'extensió per no perdre temps debades.

M'està agradant fer el treball, però aquesta darrera part m'ha saturat més que les altres ja que em costava

49) El missatge conté un document adjunt, tal com es comenta al text.

50) El missatge conté dos documents adjunts, tal com es comenta al text.

moltíssim haver de sintetitzar. No sé si el que queda serveix per l'objectiu del treball, si dóna una idea de com és la llengua o si sobra perquè no és ni figa ni raïm, vaja!

A la fi tenim tots els temes⁵¹ i per ventura podré entendre un poc més el que se suposa que hem de fer de descripció de la llengua.

Bé, ja em diràs alguna cosa.

Fins aviat,

Margalida

[31]

Dimecres, 1 de juny de 2005, 22.55 hores

Assumpte: Re: i més!

Buna seara Margalida,

Una última empena al romanès!

He mirat la teva part, de morfologia, i em sembla bé. Hauríem d'unificar la manera de reproduir els termes en una altra llengua (cursiva, cometes, res, etc.). Ja veurem com ho resollem.

Pel que fa a la meva part, em fa ràbia veure que en funció de les impressores surten unes formes de fonemes o unes altres (en el cas dels africats, per exemple), o res de res. Miraré d'arreglar-ho.

Pel que fa a la qüestió prèvia de classificació tipològica, la deixaria dins de cadascuna de les tres parts que estem fent, no al principi d'aquesta part, com havíem dit. Com ho veus?

El Moreno Cabrera és un llibre enrevessat. Jo me'l vaig comprar fa un parell de mesos, en començar el postgrau i veure per on anaven els trets. El capítol de fonologia és exemplar, clar, ben exposat i entenedor (molt millor, és clar, que el dossier tronadet, les coses clares, que ens han lliurat al curs!). Però una bona part del text és per a mi inexpugnable. La formulació dels universals morfològics i sintàctics (es recullen tots al final del llibre) és abstrusa, plena de fórmules mig matemàtiques que jo, francament, no entenc. No sé si podrem fer, per tant, amb els temes de morfologia i sintaxi, una cosa semblant al que hem pogut fer amb el de fonologia, que era molt més senzill.

Pel que fa a comentar la qüestió de l'extensió a la tutora... No sé com ho hauríem de fer perquè no ens

pogués dir que no a fer el treball el doble o el triple de llarg. No sé si el fòrum podria servir per exposar l'absurd de resumir en sis planes el que ells ens presenten en cent. Crec que tindriem seguidors i potser més força moral... Si et sembla que el millor és un missatge directe a ella, endavant. Per cert, ella va fer una entrada de cavall sicilià i ara sembla haver desaparegut, com el primer tutor, que no piula des de fa setmanes. Si li escrius que es vegi ben clar que tots dos estem ben convençuts de la necessitat de disposar de més espai!

Sintaxi: et proposo que ho treballem entre tots dos, recollint dades ni que sigui una mica esparses, d'aquí i d'allà. Potser podríem seguir alguns dels punts del dossier de sintaxi: 1) ordre dels elements en romanès (constituents de la frase, possessius...); 2) sistema de negació...; 3) oracions de relatiu... Al llibre de l'Stegmann, fora del capítol que et vaig passar, n'hi ha un que compara la sintaxi de les llengües romàniques i s'hi fan comentaris sobre els aspectes comuns entre aquestes llengües, incloent el romanès. En puc copiar perfectament quatre coses que vénen del tot a tomb (amb exemples i tot). Podríem donar-nos fins al cap de setmana per tancar aquesta part, intercanviant informació que puguem recollir entre tots dos. I després, ja, començar a arreglar tot el treball.

El missatge se m'allarga. M'agradaria saber quatre coses de l'Acampallengua (me'n va arribar la informació, a la feina, entre moltes altres, i no en vaig poder fer gaire cas). Si et vaga, explica'm en dues línies de què va aquesta iniciativa... Jo et parlava de la Festa Major del meu poble (d'adopció, perquè he viscut tota la vida, fins fa pocs anys, a Barcelona ciutat), al Vallès. La festa és del 10 al 12 de juny, encara falten alguns dies. Llavors, et deia, aniré una mica atrafegat, perquè a la feina, a més, també tenim un període intens d'activitat.

Bé, res més. Una salutació cap a Mallorca!

La revedere.

Enric

[32]

Dijous, 2 de juny de 2005, 00.34 hores

Assumpte: continuació del treball

Noapte buna/buna ziua,

51) Fa referència al fet que ja són disponibles tots els temes del segon mòdul del curs.

demà a Ciutat miraré de comprar o fotocopiar la part que em dius del llibre Eurocom-Rom i pegaré una ullada al de Moreno Cabrera, encara que pel que me dius, supòs que em serà molt difícil navegar-hi. De fet, amb aquesta part del treball me n'adon que estic molt enfora de la filologia després de tants d'anys de dedicar-me a l'ensenyament i ara que des de fa uns 7 cursos que me dedic a formació del professorat, encara un poc més. M'haurà vingut bé la immersió, encara que els temes del mòdul els trob poc clars i un poc una espigolada de tot i de res. Els participants que no siguin de filologia ho deuen tenir encara un poc més difícil amb la terminologia.

Posaré un missatge al fòrum sobre l'extensió del treball a veure si tenim quòrum i deixaré per més envant el correu a la tutora "missing".

De l'Acampallengua te'n parlaré en un altre moment; perquè ara estic mig adormida i sobretot perquè encara que hi he participat ben activament en som molt crítica i necessit una mica de distància per poder ser objectiva. Aquesta terra no sé si té remei!

Me pareix perfecte deixar inclosa la classificació tipològica dins de cada apartat.

Trobes que he d'ampliar la morfologia amb possessius, preposicions, etc.? No sé què he de fer; per una banda trob que sí, per l'altra el treball creix i creix.

No et puc ser de massa utilitat en la qüestió dels signes fonètics i les impressores. Però sempre queda la possibilitat de no imprimir-los o bé de fer-los a mà inserits en un text imprès, escanejar el conjunt i adjuntar-ho com a imatge (un poc complicat!). Com a imatge supòs que s'imprimirà bé, encara que no ho sé cert.

Bé Enric, me'n vaig a dormir. Demà miraré d'acabar els temes i d'aconseguir informació sobre la sintaxi. Si de cas trobes que amplii la morfologia digues-m'ho o bé ho deixam pel final, abans de donar forma i presència a la criatura.

Margalida

[33]⁵²

Dissabte, 4 de juny de 2005, 17.00 hores

Assumpte: Re: continuació del treball

Margalida,

Com va tot? Veig que hem guanyat la batalla de l'extensió del treball!⁵³

Aquests dies he llegit amb més deteniment els darrers dossiers. Penso que potser en el que escrivim de morfologia podríem provar de respondre preguntes com les següents, en la línia del que hi ha al dossier de morf.:

1) Segons el nombre de morfemes per paraula, el romanès és aïllant o analític, flexiu (o sintètic) o polisintètic? A quin d'aquests tipus tendeix, o en quin es pot incloure? 2) Segons la relació morfema / morf, és més aviat aglutinant, o fusionant? 3) Podem classificar el romanès segons el sistema de casos? Llegeixo en un lloc que presenta una "declinació rudimentària"? Sabem com és exactament aquesta declinació? Potser es podria tractar en un punt a banda, dins la morfologia (o fins i tot dins la sintaxi, per les conseqüències sintàctiques que pot tenir), la qüestió del cas, i provar de classificar el romanès a partir dels dos grups que es proposen al dossier.

Com pots veure, només tinc preguntes...

Pel que fa a la part de sintaxi, potser hauríem de moure'ns en el marc general que ens dona, també, el dossier. En aquesta línia, t'envio un començament de redacció, que provaria de cobrir alguns aspectes que apareixen esmentats a les primeres pàgines. És molt senzill i breu, quasi ridícul, però no tinc més informació que s'ajusti al que crec que se'ns demana.

Ja em diràs com et sembla que cal continuar.

Fins aviat!

Enric

[34]

Diumenge, 5 de juny de 2005, 16.40 hores

Assumpte: Recta final

Ei Enric,

ja acabam! La veritat és que ja en tenc ganes, perquè m'està pesant una mica aquesta darrera part. Vaig anar a la UIB a la biblioteca i no t'ho creuràs, però el llibre sobre tipologia ling. de Moreno Cabrera el tenia un professor des del 2001! Dijous que ve hi tornaré (és l'únic dia que puc anar a Ciutat) a veure si el puc consultar i si fa falta introduir algun aspecte ja l'afe-

52) El missatge conté un document adjunt, tal com es comenta al text.

53) Després que MB hagi enviat un missatge al fòrum, que té diverses adhesions, la tutora accepta augmentar l'extensió del treball.

girem. De tota manera tenc a ca meva el de l'Eurocom-Rom i miraré d'extreure'n alguna informació. Completaré la part de morfologia intentant respondre les preguntes que proposes i seguint un poc els punts que toca el mòdul.

No he llegit encara la teva part, però pel que fa a sintaxi les fonts que tenc són minses i el que havia començat a fer és seguir també els punts claus que toca el tema de sintaxi del mòdul i aplicar-ho a allò que pugui esbrinar del romanès.

Respecte de l'extensió, ens anirà un poc millor l'ampliació, encara que supòs que caldrà abreujar alguns aspectes. Per cert, he vist a les darreres intervencions de la tutora que parla sempre de "descripció de la llengua" i nosaltres hem anat més enllà. En tot cas, no passa res, ha estat ben interessant fer una ullada al context de la llengua.

Et volia dir també que si et pareix bé, faré jo la part formal d'adequar el que tenim a les normes que ens donaren, més que res perquè això ho puc fer fàcilment i trob que tu has treballat més que jo en altres aspectes (fonts d'informació, descripció de la llengua, etc.). Dimarts 7 t'ho enviaré i hi feim les esmenes pertinents i ho enviam a la tutora.

Agafa't un petit descans fins dimarts!

Margalida

[35]

Diumenge, 5 de juny de 2005, 23.13 hores

Assumpte: Re: Recta final

Margalida,

Comparteixo aquest sentiment final de què tu parles, de feixuguesa. Sento que "navego" bastant, a més, en el que fa referència a la descripció de la llengua (fon., morf., sint.) i que no tinc les fonts adequades per poder fer una bona anàlisi tipològica. Tinc la sensació, també, que el màxim que podem fer en aquesta part del treball és descriure un poc (molt poc) la llengua romanesa, una mica aleatòriament, i que probablement no es tractaria exactament d'això... Però bé, estem fent el que podem.

També t'he de dir, ara que ja som a la recta final, que penso que hi ha hagut una bona entesa i col·laboració entre nosaltres, i que no em sembla gens fàcil d'aconseguir treballant d'aquesta manera, en virtualitat i amb un treball complex al davant. Per a mi ha estat (ei, encara no hem acabat!) una bona experiència. On

jo treball organitzem formació virtual i, de vegades, el que passa dins les comunitats virtuals que gestionem és un poc un misteri (què és adequat fer en virtualitat?, què no ho és? Es pot fer treball cooperatiu eficaç en un campus virtual? Etc.). La feina ha estat per a mi interessant, també des d'aquest punt de vista.

La treva que em proposes fins dimarts em va molt bé, perquè demà treball fins molt tard (avaluacions de proves oficials de llengua catalana).

Pel que fa a la part de sintaxi que et vaig enviar, el tercer punt "Ordre dels elements" hauria d'anar dins el segon, "Ordre dels constituents", sense el títol ("Ordre dels elements"). Altrament és una repetició estranya.

Quan dimarts m'enviïs el treball, indica'm les tasques que creguis que he de fer jo per anar tendint cap a la versió final.

Fins aviat!

Enric

[36]

Dilluns, 6 de juny de 2005, 02.44 hores

Assumpte: Recta final a altes hores de la nit

Uep Enric,

ja veus, m'he engrescat i mira quina hora s'ha fet... demà no sé què passarà!

Ara tancava l'ordinador i he mirat la bústia i t'hi he trobat. Al lloc on jo faig feina actualment (un centre de formació del professorat) també organitzam activitats de curta durada (màxim 50 hores) de formació del professorat semipresencial. Concretament jo he organitzat i coordinat seminaris amb molt de pes de fòrums i elaboració de conclusions. Per això comparteix també el que dius sobre el treball en parella virtual i sobre la nostra entesa. En acabar aquesta espècie de gep romanès que duc aferrat et trobaré a faltar.

Per feines: estic a la pàgina 18! I encara hi he d'adjuntar, i donar forma segons les normes, la part de morfologia i sintaxi.

Ho acabaré i en faré una versió abreujada fins a 15 pàgines. Miraré de fer-ho d'una manera una mica homogènia, de no llevar més protagonisme a una part que a l'altra. Després ja t'ho miraràs i veurem si canviem o no alguna cosa.

Ja n'he fet de canvis: he llevat alguns títols i els he en-

cabit en altres punts per estalviar espai, he mirat de controlar el tema de cites i tipus de lletra (feina ben feixuga a la part descriptiva) i altres aspectes d'interlineat, sagnies, tipus de font, etc.

Fins dimarts i bona avaluació,

Margalida

PD: un dia (de pagès) et contaré com tenim aquest tema del Certificat C a les illes: una animalada del PP! Quantes vegades hauré pensat "per què no m'he dedicat a les matemàtiques/química/física, etc.?"

[37]

Dimarts, 7 de juny de 2005, 15.04 hores

Assumpte: Re: Recta final a altes hores de la nit

Margalida,

Breu:

He rebut les activitats del primer mòdul "corregides", però sense cap anotació visible. A tu et passa el mateix? Suposo que dec fer alguna cosa malament, perquè si no hi ha, realment, ni una observació, m'enfilaré per les parets...

Envia'm la feina quan creguis que he d'intervenir-hi jo i digues quin tipus d'intervenció esperes. Vols dir que no t'has quedat la part més dura?

Enric

[38]⁵⁴

Dimarts, 7 de juny de 2005, 20.20 hores

Assumpte: activitats mòdul 1 i "lo nostro"

Uep Enric,

a la fi el tutor s'ha fet visible! Jo sí que he pogut veure els seus comentaris que m'ha adjuntat en forma d'anotació que s'activa sobre la paraula marcada en groc. M'ha agradat rebre els comentaris, encara que tan tard a vegades perd el sentit.

Et pas aquest treball-nostre-de-cada-dia adaptat a les normes de presentació que ens donaren. Hi ha dues versions, l'autèntica i l'abreujada fins a 15 pàgines. M'ha costat, no et creguis! I a més no estic molt segura de per on he retallat, però no quedava més remei. També he fet petites malifetes com augmentar

en dos mil·límetres els marges preceptius, algun interlineat minvat, etc.

He hagut de retocar apartats i títols, empetitir taules, etc. Mira-t'ho i fes els canvis que trobis pertinents i refés i retalla per on vulguis: vot de confiança total!

Ara estic treballant en l'apartat d'annexos i te l'enviaré avui mateix un poc més tard. Llavors me posaré a compondre l'apartat de fonts i esper acabar-lo també avui, encara que sigui tard. I ara que ho dic: no he tengut en compte que aquest apartat segurament ha d'anar inclòs en les 15 pàgines! Què feim? I si passam d'això de les 15 i són 17? No crec que ens "suspenguin"!

Fins ben aviadet,

Margalida

[39]⁵⁵

Dimecres, 8 de juny de 2005, 01.17 hores

Assumpte: Re: activitats mòdul 1 i "lo nostro"

Margalida,

Amb nocturnitat, també, t'envio el que he pogut fer. He rellegit la versió breu i hi he fet algun retoc en la línia d'eliminar alguna petita redundància o de simplificar alguna enumeració excessiva i de millorar el text (com que està molt ben redactat, és un plaer passar-hi a fer algun retoc). No marco els canvis per no perdre temps, em semblen força clars. Em sembla que el producte final, tot i les pèrdues, és bo. He afegit, també, una qüestió a la sintaxi, a partir d'un web sobre tipologia sintàctica que he trobat. Te l'indico perquè el posis a les fonts. És en gallec:

GARCÍA MIGUEL, J. M. Tipoloxía lingüística. Tema 3. Conceptos básicos de tipoloxía sintáctica. 21/04/02.

<http://webs.uvigo.es/h06/weba575/ldm/temas_tipoloxia/tema_3.htm>

És un afegitó puntual, brevíssim, amb força sentit respecte al que aportem de sintaxi. No passem de les planes establertes.

Espero que no hagi fet canvis al teu text des que me l'has enviat, perquè tindriem dues versions.

Plego. Ja em diràs si dones el vistiplau (definitiu?) a

54) El missatge conté dos documents adjunts, que constitueixen la part central del treball en una versió més breu i una altra de més extensa.

55) El missatge conté un document adjunt que és la versió breu del treball revisada.

les quinze pàgines i m'enviaràs la resta.

Fins aviat.

Enric

[40]⁵⁶

Dimecres, 8 de juny de 2005, 01.49 hores

Assumpte: Re: activitats mòdul 1 i "lo nostro"

Qui és més nocturn?

Et pas els adjunts tal com han quedat. M'ha duit més temps del que pensava per la qüestió de redactar les fonts tal com diuen les normes que ens han donat. No sé si se m'escapa alguna cosa com pàgines d'alguns fragments, etc. Si ho veus necessari les cercaré i si no, ho deixam així? Si trobes que cal eliminar algun annex fes-ho i elimina'l també del document mare, amb els canvis corresponents.

Com veuràs, no et passaré avui les fonts perquè estic cansada i m'hi dedicaré demà. Hauré de fer modificacions, perquè ni tu ni jo els havíem esmentat tal com ens demanen.

No m'he mirat la revisió que has fet, però segur que la podem donar per bona.

Si no acabam aviat tornaré "boeta"!

Margalida

[41]⁵⁷

Dijous, 9 de juny de 2005, 01.13 hores

Assumpte: haurem acabat!

Enric,

m'he passat no sé quant de temps punyint amb l'ordinador per posar en ordre fonts i adequació a les normes que ens donaren. He anat també a les webs per completar informació. És possible que se m'escapi algun detall i confii en la teva revisió final finalíssima. Ho he afegit al cos del treball, perquè supòs que ha d'anar així, encara que ens passam de pàgines... Te deix la part final de presentació: portada i títol definitiu, confegir annexos (o no), índex? Crec que no hi ha res més a fer... llevat de descansar uns dies i desconnectar del postgrau!

Per cert, encara no he fet les autoavaluacions; me n'he adonat avui! Se varen torbar tant a posar-les que ja me n'havia oblidat. Demà les faré i pel que he vist algunes són entremaliades.

Te n'encarregues d'enviar el treball a la tutora?

Bona nit!/Noapte Buna!

Margalida

[42]

Dijous, 9 de juny de 2005, 10.14 hores

Assumpte: Re: haurem acabat?

Margalida,

M'ho miraré tot de dalt a baix, provant de trobar els errors que se'ns hagin pogut escapar (ja tinc algunes coses anotades pel que fa al cos del treball i als annexos, que se m'han fet evidents en la versió en paper). T'enviaré, si et sembla la versió definitiva. Em va molt bé enviar-ho a la tutora jo mateix, perquè no hi he tingut cap contacte; no ha vingut a tomb. Avui a la nit o demà t'enviaré la versió final. També tenc les autoavaluacions pendents!

Enric

[43]⁵⁸

Divendres, 10 de juny de 2005, 14.53 hores

Assumpte: final de trajecte

Margalida,

Ho he rellegit tot i t'envio dos fitxers amb el material que considero definitiu. Després de rumiar-ho força no hi he posat índex per no allargar encara més el cos del treball. He fet un munt de retocs i retoquets sobretot relacionats amb afavorir la lectura i unificar convencions, o algun de contingut (esment al fet que Romania forma part de la francofonia, per exemple, rectificació d'algun error), he millorat la qüestió dels símbols fonètics (no queda perfecte, però es veu i s'imprimeix), he corregit algun error (el cognom de l'articulista romanès de la revista Noves...), he unificat els criteris de majúscules i minúscules a les taules. M'he aturat davant la citació de recursos bibliogràfics en webs, perquè la nostra casuística desborda les normes

56) El missatge conté un document adjunt, que són els annexos del treball revisats.

57) El missatge conté un document adjunt amb el cos del treball i les fonts consultades.

58) El missatge conté dos documents adjunts que constitueixen la versió quasi definitiva del treball, un per a cos del treball i fonts consultades, i l'altre per als annexos.

elementals que ens han donat i no tinc temps de mirar-ho més bé. Crec que és suficient tal com està.

Penso que el treball s'aguanta, i que tu, en particular, has fet una feina a posar-ho en solfa aquests darrers dies. Espero el teu OK per enviar-ho jo mateix a la tutora, tal com està o amb algun canvi que hi hagi pogut fer d'última hora.

Una curiositat: els 40 missatges que ens hem creuat, aproximadament, 20 + 20, a ritme frenètic, deuen contenir més text encara que el treball...

No m'acomiado encara, respondré al teu vistiplau.

Fins aviat.

[44]⁵⁹

Dissabte, 11 de juny de 2005, 00.37 hores

Assumpte: Ara sí!

Uep Enric,

m'estic retrobant a mi mateixa en els anys joves quan era una estudiant universitària de dedicació nocturna... només que a l'era preinformàtica i preinternet i sense responsabilitats familiars ni laborals... Tot un altre món!

Ja me dius tu que la nostra correspondència (aquesta paraula ja sona un poc anacrònica) és llarga: almanco jo som molt xerraire!

Bé, per feines: he tornat a llegir el document i te'l torn a enviar perquè hi he fet algunes petites correccions tipus una coma, una majúscula, alguna preposició, etc. sobretot de la part en què havia fet trasllat de paràgrafs quan escurçava el text i havien quedat mal enganxats.

Per altra banda, record que me digueres que miràs d'utilitzar la variant més acostada a la "balear" (això ens sona fatal als illencs; ja te'n faré cinc cèntims si s'escau) i he vist que mesclam una mica. Què faig, hi faig una revisió o ho deix així amb una varietat representativa dels dos subestàndards? Mesclam per exemple primeres persones verbals sing. desinència zero (a les exemplificacions) amb primeres plurals en -em, en lloc de la mallorquina -am (també normativa). Algunes expressions com "horabaixa" i "força...", etc. A mi ja me va bé. No me sent rara quan ho llegesc, però no sé si tu sí que ho perceps estrany.

Si trobes que ho deixem així, jo crec que ja ho pots enviar a la tutora (els annexos no els he tocat). Si ho he de revisar, ho puc fer demà mateix; no hi ha massa feina.

Si no em dius res demà, suposaré que ja ho tramets i que estàs en plena festa major.

M'ha agradat fer feina amb tu; crec que ens hem entès amb més agilitat del que és usual en aquests casos. Ja ho saps, cerca un restaurant romanès per fer-hi una estona pel juliol!

Jo ja tenc passatge per dia 3. Dia 15 vendrà la meva tribu i farem un poc de país pel Principat; ens agradaria anar uns dies a la vall de Boí. Si saps d'algun allotjament maco i assequible, digues-m'ho.

Bona festa. Estarem en contacte,

Margalida

[45]

Dissabte, 11 de juny de 2005, 20.09 hores

Assumpte: Re: Ara sí!

Margalida,

Acabo d'enviar el treball a la tutora.⁶⁰ Prou de romanès o pararem bojos! No m'he sabut estar de dir-li que ha estat una experiència molt gratificant per a nosaltres dos de cooperació en virtualitat.

Tot el que expliques de la teva experiència personal em resulta molt i molt proper: crec que eres tu que comentaves al fòrum del mòdul 1 que havies decidit passar a escriure en català a l'escola al curs, precisament, que jo vaig fer el mateix; em resulten també familiars, és clar, la carrera a l'era del typex i del retalla i enganxa pretecnològics, les responsabilitats laborals i familiars actuals compaginades amb la lluita per no abandonar la formació personal...

Em prenc la llibertat de fer una hipòtesi arriscada: potser fins i tot les nostres tribus tenen un rang similar. Jo tinc tres nines: de 10, 7 i la petita d'1 any i mig, que corria per sota les meves cames mentre intentava entendre què carai eren les llengües ergatives... Aprofito per dir-te que les meves filles estaran encantades, si es dona l'avinentsa, de sentir a parlar el mallorquí de boca de la teva tribu.

Ho deixo aquí per causa de la Festa Major.

59) El missatge conté un document adjunt amb el cos central del missatge i les fonts consultades en la que serà la versió final del treball.

60) El treball s'envia a la tutora el dia 11 de juny.

Fins aviat,

Enric

[46]

Diumenge, 12 de juny de 2005, 12.53 hores

Assumpte: Re: Ara sí!

En tenir la tribu a Barcelona potser podríem fer alguna eixida junts o el que s'esdevingui. Ja en parla-

rem al modul presencial. Jo tenc dos nins: un de 15 anys, en plena adolescència típica i un d'11. També vendrà amb nosaltres un amic del gran.

Per cert, ets un heroi! Com has pogut entendre això de les ergatives amb una nina d'1 any i mig "pel mig"?

Fins aviat,

Margalida